

**EKONOMİK BÜYÜMENİN YEŞİL EKONOMİ
BAĞLAMINDA KARBON EMİSYONU
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS
İKTİSAT**

Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. ALİ KONAK**

**EKONOMİK BÜYÜMENİN YEŞİL EKONOMİ BAĞLAMINDA KARBON
EMİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ**

Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. ALİ KONAK**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalında
Yüksek Lisans
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Kasım 2022**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	14
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	15
EVREN VE ÖRNEKLEM (VARSA).....	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	15
1. YEŞİL EKONOMİ	16
1.1. Yeşil Ekonomi Kavramı	16
1.2. Yeşil Ekonominin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi.....	18
1.3. Yeşil Ekonominin Teorik Temelleri ve İlkeleri.....	21
1.4. Kamu Söylemi Açısından Yeşil Ekonomi	25
1.4.1. Yeşil Dayanıklılık.....	25
1.4.2. Yeşil Büyüme	27
1.4.3. Yeşil Dönüşüm	29
1.4.4. Yeşil Devrim.....	31
1.5. Yeşil Ekonominin Kurumları.....	32
1.5.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD).....	32

1.5.2. Dünya Bankası (WB).....	34
1.5.3. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP).....	37
1.6. Yeşil Ekonomi Makro Stratejileri	39
1.6.1. Doğal Sermaye	39
1.6.2. Eko-Verimlilik	40
1.6.3. Yeniden Dışsallaştırmalar.....	41
1.7. Yeşil Ekonomiye Getirilen Eleştiriler.....	42
1.8. Dünyada Uygulanan Yeşil Ekonomi Politikaları	44
1.9. Türkiye’de Uygulanan Yeşil Ekonomi Politikaları.....	46
2. YEŞİL EKONOMİ BAĞLAMINDA EKONOMİK BÜYÜME	50
2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı	50
2.2. Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri	52
2.3. Büyüme Modelleri.....	55
2.3.1. Klasik Model	55
2.3.2. Harrod-Domar Modeli.....	57
2.3.3. Solow-Swan Modeli	58
2.3.4. İçsel Büyüme Modeli	59
3. OECD’NİN YAPISI, İŞLEYİŞİ ve EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMİ	62
3.1. OECD’nin Tarihçesi	62
3.2. OECD’ye Üye Olan Ülkeler ve Özellikleri.....	63
3.4. OECD’nin Ekonomik Açidan Önemi.....	75
3.5. OECD’nin Üye Ülkelere Ekonomik Açidan Katkıları	76
3.6. OECD’nin Sağladığı Avantaj ve Dezavantajlar	77
3.7. OECD’nin İşleyişi.....	81
4. OECD ÜLKELERİNDE EKONOMİK BÜYÜMENİN KARBON EMİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ	86
4.1. Veri, Ekonometrik Yöntem ve Ampirik Sonuçlar	86
4.1.1. Veri Seti	86
4.1.2. Ekonometrik Yöntem	87
4.1.2.1. Yatay Kesit Bağımlılığı ve 2. Nesil Panel Birim Kök Testleri.....	87
4.1.2.2. Otokorelasyon, Değişen Varyans ve Driscoll-Kraay Tahmircisi ...	89
4.1.3. Ampirik Sonuçlar	90
SONUÇ	93

KAYNAKÇA.....	96
TABLolar LİSTESİ	117
ŞEKİLLER LİSTESİ	118
ÖZGEÇMİŞ	119

TEZ ONAY SAYFASI

Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI tarafından hazırlanan “EKONOMİK BÜYÜMENİN YEŞİL EKONOMİ BAĞLAMINDA KARBON EMİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ali KONAK

.....

Tez Danışmanı, İktisat Politikası Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 30/11/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Ali KONAK (KBÜ)

.....

Üye : Prof. Dr. Serkan DİLEK (KÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Süleyman UĞURLU (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Müslüm KUZU

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ekonomik Büyümenin Yeşil Ekonomi bağlamında Karbon Emisyonu Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Örneği” isimli bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden, akademik ve hukuki kurallara uygun olarak yazdığımı ve yararlandığım kaynakların, kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Fidan A. H. ALBEYATİ

İmza :

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Ekonomik Büyümenin Yeşil Ekonomi Bağlamında Karbon Emisyonu Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Örneği özelinde incelenmek istenmiştir. Küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla bitlikte yeni yeni üretim teknik ve teknolojileri ortaya çıkmış, bu ise üretim sürecinin hızlanmasına ve üretim artmasına önemli bir katkıda bulunmuştur. Bu süreç beraberinde ekolojik sistemin ve çevrenin kirlenmesine de neden olmuştur. Bu aulamda ekonomide meydana gelen büyümenin ekolojik sistem ve çevre üzerindeki etkilerinin incelenmesi büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu bağlamda seçilmiş OECD ülkeleri özelinde ekonomik büyümenin Karbon Emisyonu salınımı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla tezimi hazırlamış bulunmaktayım.

Öncelikle hazırlamış olduğum tez çalışmamın başından sonuna kadar planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda bana ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın Doç.Dr. Ali KONAK hocam'a şükranlarımı sunar, hayatının her alanında büyük başarılar elde etmesini temenni ederim. Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme özellikle hayali kızının bir gün bir yerlere gelmesini temenni eden rahmetli şehit babama ve tüm aile fertlerime destek ve dualarından dolayı teşekkürlerimi bir borç bilir, yine çalışma süresince tüm zorluklarını benimle birlikte göğüsleyen ve hayatımın bu evresinde bana destek olan nişanlıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Yeşil büyüme, çevresel açıdan sürdürülebilir nitelikteki ekonomik büyümeyi tanımlayan bir terimdir ve ekonomik büyümenin, kaynak kullanımından ve olumsuz çevresel etkilerden ayrıştırılması gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Üretim sürecinin en önemli olumsuz sonuçlarından biri çevre üzerinde ortaya çıkmaktadır. Üretim hacmindeki artışın çevre kirliliğine neden olması kuvvetle muhtemeldir. Bu bağlamda yeni üretim yöntemleri geliştirmek suretiyle üretim faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltacak tedbirlerin alınması son derece önemlidir. Bu nedenle yeşil büyüme'nin, yeşil ekonomi ve düşük karbonlu veya sürdürülebilir kalkınma kavramlarıyla yakından ilişkili olduğunu ve bu yönüyle yeşil büyümenin ana itici gücünün, doğa'nın zarar görmemesi için gerekli tedbirlerin özenle alındığı sürdürülebilir enerji sistemlerine geçiş ile mümkün olabileceğini söylemek mümkündür. Bu çalışmada, 31 OECD ülkesinin 1997-2018 dönemine ait Dünya Bankası veri tabanından elde edilen yıllık veriler kullanılarak panel veri analiz yöntemiyle ekonomik büyümenin karbon emisyonuna etkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamına dahil edilen ülkeler, ABD, Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Birleşik Krallık, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Lüksemburg, Kanada, Macaristan, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, Şili, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan'dır. Seçilmiş OECD ülkeleri ile ilgili olarak yapılan analiz neticesinde elde edilen bulgulara göre analize dahil edilmiş olan ülkelerin yeşil büyüme değerleri arasında önemli farklılıkların bulunduğu, bazı ülkelerin yeşil büyüme ve yeşil ekonomi konusunda önemli bir ilerleme kaydettiği, buna karşın bazı OECD ülkelerin ise Yeşil büyüme açısından gerekli gelişimi gösteremediği görülmektedir. Türkiye ise, son yıllarda gerçekleştirmiş olduğu düzenlemeler ve aldığı tedbirler sayesinde yeşil büyüme açısından olumlu bir gelişim gösteren ülkeler arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Ekonomi, Ekonomik Büyüme, OECD Ülkeleri, Karbon Emisyonu

ABSTRACT

Green growth is a term that describes economic growth that is environmentally sustainable and is based on the understanding that economic growth should be decoupled from resource use and negative environmental impacts. One of the most important negative consequences of the production process is on the environment. Increases in production volume are likely to cause environmental pollution. In this context, it is extremely important to take measures to reduce the negative impacts of production activities on the environment by developing new production methods. Therefore, it is possible to say that green growth is closely related to the concepts of green economy and low-carbon or sustainable development and that the main driving force of green growth can be possible with the transition to sustainable energy systems in which the necessary measures are carefully taken to prevent damage nature. In this study, the effect of economic growth on carbon emissions of 31 OECD countries is analyzed by panel data analysis method using annual data obtained from the World Bank database for the period 1997-2018. The countries included in the scope of the study are the USA, Germany, Australia, Austria, Belgium, Czechia, Denmark, Estonia, Finland, France, Ireland, Israel, Israel, Italy, Iceland, Japan, Luxembourg, Canada, Hungary, Hungary, Norway, Poland, Portugal, Slovakia, Slovenia, Slovenia, Chile, Turkey, New Zealand, Spain, Sweden, Switzerland, New Zealand, Greece, United Kingdom, United States. According to the findings obtained as a result of the analysis of selected OECD countries, it is seen that there are significant differences between the green growth values of the countries included in the analysis, some countries have made significant progress in terms of green growth and green economy, while some OECD countries have not made the necessary progress in terms of green growth. Turkey, on the other hand, is among the countries that have shown a positive development in terms of green growth thanks to the regulations and measures taken in recent years.

Keywords: Green Economy, Economic Growth, OECD Countries, Carbon Emission

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Ekonomik Büyümenin Yeşil Ekonomi Bağlamında Karbon Emisyonu Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Örneği
Tezin Yazarı	Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. ALİ KONAK
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	30/11/2022
Tezin Alanı	İktisat
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	119
Anahtar Kelimeler	Yeşil Ekonomi, Ekonomik Büyüme, OECD Ülkeleri, Karbon Emisyonu

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Effect of Economic Growth on Carbon Emissions in the Context of the Green Economy: The Example of OECD Countries
Author of the Thesis	Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. ALI KONAK
Status of the Thesis	Master's
Date of the Thesis	30/11/2022
Field of the Thesis	Economy
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	119
Keywords	Green Economy, Economic Growth, OECD Countries, Carbon Emission

KISALTMALAR

- UNEP** : Birleşmiş Milletler Çevre Programı
- ILO** : Uluslararası Çalışma Örgütü
- AR-GE** : Araştırma ve Geliştirme
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- EKC** : Çevresel Kuznets Eğrisi
- GSYİH** : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
- UNDP** : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- USAID** : Amerika Birleşik Devletleri Kalkınma Ajansı
- PSNP** : Üretken Güvenlik Ağı Programı
- IGG** : Kapsayıcı Yeşil Büyüme
- GGND** : Küresel Yeşil Yeni Anlaşması
- GGGI** : Küresel Yeşil Büyüme Enstitüsü
- OECD** : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
- MST** : Topraksız İşçiler Hareketi
- BM** : Birleşmiş Milletler
- DTÖ** : Dünya Ticaret Örgütü
- GGBP** : Yeşil Büyüme En İyi Uygulaması
- LTMS** : Uzun Dönemli Hafifletme Stratejisi
- DBFMO** : Tasarım, İnşa, Finans, Bakım ve İşletme
- TÜSİAD** : Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
- INDC** : Ulusal Niyet Edilen Karbon Azaltım Beyanı
- GSR** : Geleceği Sahiplenmek Raporu
- DYY** : Doğrudan Yabancı Yatırımlar

OEEC	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
DAC	: Kalkınma Yardımı Komitesi
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
CCEET	: Avrupa Ekonomileri ile İşbirliği Merkezi
PIT	: Geçişteki Ortaklar Programı
ODA	: Official Development Assistance
DCD	: Kalkınma İşbirliği Müdürlüğü
MTS	: Mevzuat Takip Sistemi
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü
IEA	: Uluslararası Enerji Ajansı
NEA	: Nükleer Enerji Ajansı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
TUAC	: Sendika Danışma Komitesi
BIAC	: İş ve Sanayi Danışma Komitesi
CADF	: Cross-sectionally-augmented Dickey-Fuller
CIPS	: Cross-Sectionally Im-Pesaran-Shin
CO	: Karbon Emisyon
GRW	: Ekonomik Büyüme
CDLM	: Cross-Document Language Modeling
CD	: Cross-Document
LM	: Language Modeling
LLC	: Levin-Lin ve Chu
IPS	: Im, Pesaran, ve Shin
ADF	: Augmented Dickey-Fuller

DF : Dickey–Fuller

EKK : En Küçük Kareler

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu tezin konusu, yeşil ekonomi bağlamında ekonomik bŸyŸmenin karbon emisyonları Ÿzerindeki etkisinin 1997-2018 dŸneminde seęilmiŐ OECD Ÿlkeleri Ÿzeline analiz edilmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ŖNEMİ

GŸnŸmŸzde Ÿretim sŸrecinin hızlanması ve ekonomik bŸyŸmedeki artışlar beraberinde Ÿevre sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda gelecek nesillere sağlıklı bir Ÿvrenin bırakılması amacıyla Ÿncelikle Ÿretim sŸrecinde meydana gelen artışların Ÿevre Ÿzerindeki kirletici etkisinin salıklı bir Ÿekilde tespit edilmesi, ardından da Ÿvrenin kirlenmemesi için gerekli tedbirlerin hızlı bir Ÿekilde alınması bŸyŸk bir Ÿnem arz etmektedir. Bu tez çalışmasında seęilmiŐ OECD Ÿlkeleri Ÿzeline ekonomik bŸyŸmenin karbon emisyonu salınımı Ÿzerindeki etkilerini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bulunan sonuçlar doğrultusunda ekonomik bŸyŸmenin Ÿvreye verdiği zararın doğru bir Ÿekilde anlaşılması ve bu doğrultuda alınacak tedbirler sayesinde dŸnyanın daha yaŐanılabılır bir yer halinde kalması amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YŖNTEMİ

Bu çalışmada, seęilmiŐ OECD Ÿlkelerinde ekonomik bŸyŸmenin karbon emisyonu Ÿzerindeki etkileri panel veri analiz yŖntemiyle incelenmiŐtır. Çalışmanın değişkenleri seęilmiŐ OECD Ÿlkelerinin 1997-2018 dŸneminde ait karbon emisyon oranı ve GSYİH'daki yıllık bŸyŸme oranıdır. Çalışmanın bağımlı değişkeni karbon emisyonu'dur ve karbon emisyonundaki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Bağımsız değişken ise ekonomik bŸyŸme'dir ve GSYİH'daki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Modelde ekonomik bŸyŸme GRW ile karbon emisyonu ise CO ile ifade edilmektedir. Çalışmadaki tŸm değişkenler DŸnya Bankası'nın veri tabanı olan "<https://databank.worldbank.org>" adresinden temin edilmiştir. Çalışmada yatay kesit bağımlılık ve 2. Nesil Panel Birim KŖk Testleri, Hausman Testi, Otokorelasyon, Değişen Varyans testleri yapılmış ve Driscoll-Kraay Tahmincisinden yararlanılmıŐtır

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Bu çalışmada, ülke ekonoinerinin gelişim göstermesi için ihtiyaç duyulan en önemli unsur üretim hacminin artılmasıdır. Ancak retim hacmindeki artışlar beraberinde pek çok olumsuz etkinin ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Bu olumsuz etkilerden biri de evre üzerinde ortaya çıkan olumsuz etkilerdir. OECD lkerinde meydana gelen ekonomik büyümenin çevreye verdiği zarar ekolojik denge açısından önemli bir problemi teşkil etmektedir. Bu bağlamda seçilmiş OECD lkelerindeki ekonomik büyümenin evre kirliliğine neden olmak suretiyle çevreye zarar vereceği varsayılmaktadır.

EVREN VE ÖRNEKLEM (VARSA)

Seçilmiş OECD lkeleri, tez çalışmasının evrenini oluştururken, bu ülkelerin 1997-2018 dönemine ait karbon emisyonu oransal değerleri ve ekonomik büyüme oranı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırma kapsamında OECD'ye ye olan 38 ülkelerindeki ekonomik büyümenin karbon emisyonu üzerindeki etkileri analiz edilmek istenmiş, ancak 7 tane ülkenin karbon emisyonuna ilişkin verileri düzensiz, eksik ve sağlıklı olmadığı için analiz 31 ülke üzerinden yapılabilmiştir. Ayrıca analizde kullanılan karbon emisyon oran verilerinin en günceli 2018 yılında yayınlanıştır. Bu nedenle analiz 2018 yılına kadar olan veriler kullanılarak yapılok durumunda kalınmiştir.

1. YEŞİL EKONOMİ

1.1. Yeşil Ekonomi Kavramı

1989 yılında yeşil ekonomi ifadesi ilk olarak Birleşik Krallık hükümeti için geliştirilen Yeşil Ekonomi raporu için Blueprint'te kullanıldı. Rapor, Birleşik Krallık hükümetinin sürdürülebilir kalkınmaya ve bunun etkilerine ilişkin anlayışını güçlendirdi. Ancak raporun başlığının ötesinde yeşil ekonomi kavramına ilişkin ayrıntılı bir açıklama yapılmadı. 1991 ve 1994 yıllarında, ikinci ve üçüncü rapor yayımlandı. İlk raporun konusu, ekonomi ve çevre politikalarının birlikte desteklenmesiydi; ikinci raporda ise küresel sorunlara ilişkin vizyonun genişletilmesi yer aldı (Allen ve Clouth, 2012, s.65). 2008 yılında yaşanan mali kriz ve endişeler nedeniyle üretim ve tüketim alışkanlığının değiştirilmesi için acil çağrılar yapılmıştır. Bu nedenle, yeşil ekonomi kavramı dikkat çekmiş ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) yeşil teşvik paketleri kavramını desteklemiş, yeşil ekonomiyi ele almak için belirli alanlar tanımlamıştır. Yeşil ekonomi çalışmaları, başta UNEP olmak üzere birçok yayınlara hız kazanmıştır. Birçok çalışma UNEP'in tanımını takip etse de üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımın olmaması nedeniyle farklı yayınlarda yeşil ekonomi için farklı tanımlar bulunmaktadır. UNEP'e göre yeşil ekonomi, insan refahını ve sosyal eşitliği geliştirirken çevresel riskleri ve ekolojik kısıtları önemli ölçüde azaltan bir ekonomi sistemidir. Bununla birlikte yeşil ekonominin, düşük karbonlu kaynakları verimli kullandığı ve sosyal olarak kapsayıcı nitelikte olduğu ifade edilmektedir. Yeşil bir ekonomide gelir ve istihdamdaki büyüme, karbon emisyonlarını ve kirliliği azaltan, enerji ve kaynak verimliliğini artıran, biyoçeşitlilik ve ekosistem hizmetlerinin kaybını önleyen kamu yatırımları ve özel yatırımlar tarafından yönlendirilmektedir. (UNEP, 2011a, s.7). Diyar vd. (2014) ise Yeşil Ekonomiyi, emisyonların ve çevre kirliliğinin azaltılmasını sağlayan, enerji ve kaynakların etkin kullanımını teşvik eden, biyoçeşitliliğe ve ekosisteme herhangi bir zarar gelmesini önleyen, devlet ve sosyal yatırımlar sayesinde insanların refahının ve istihdamın artmasını sağlayan bir ekonomi sistemi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte Yeşil ekonominin ne olduğu veya olması gerektiği hakkında birçok fikir bulunduğunu söylemek mümkündür. Bir ekonominin veya bir endüstrinin yeşilliğini ölçmek için genel olarak kabul edilen bir tanım veya üzerinde ortak olarak uzlaşılan ölçütler yoktur (ILO, 2011, s.13). İşletmeler, hükümetler, politik düşünce kuruluşları,

kalkınma ajansları, ekonomistler ve çevreciler bu konuya ağırlık vererek farklı sonuçlara varmışlardır. Bazıları çevre dostu ürünlere ve mevcut üretim uygulamalarındaki değişikliklere odaklanır. Diğer tanım ve yaklaşımlar ise mevcut çevresel hasarı onarmaya odaklanır (UNEP, 2008, s.21). Konuya ilişkin diğer tanımlamalar ise, ekonomik faaliyetin yeşilliğini, kullanılan fosil yakıt miktarı veya üretilen sera gazı emisyonları gibi tek bir ölçüye dayandırır (ILO, 2011, s.17). Bu tanımların hepsi yeşil ekonomiyi tanımlamakta fakat ortak bir noktada buluşmamaktadır. Yeşil ekonominin ana akımı kavramsallaştırması, mevcut üretim sürecinin çevresel etkisini azaltan veya mevcut hasarı onaran üretim süreçlerine, ürünlere ve hizmetlere odaklanmaktadır. Yeşil üretim, çevre dostu ürünler üreten veya gelecekte kullanımı sağlamak için doğal kaynakları koruyan üretim süreçleri olarak tanımlanır. Bu kavramsallaştırmayla ilgili birkaç sorun bulunmaktadır. Bu sorunlardan ilkinin, üretim sürecinde ortaya çıkan emisyon farklılıklarına rağmen, kömür yakan santrallerden kaynaklanan karbondioksit kirliliği ile çevreye verilen zararı azaltmaya odaklanmış rüzgar veya güneş enerjisi üretiminin çevreye verdiği zararı aynı sayılması oluşturmaktadır. Halbuki çevreye verilen zarar farklıdır. İkinci olarak, yeşil ekonomi, mevcut üretim ve kaynak çıkarmanın neden olduğu çevresel zararı ortadan kaldırmaya değil, en aza indirmeye yöneliktir. Odak noktası, kalıcı çevresel hasara neden olduğu bilinen endüstrileri ve faaliyetleri bozmak veya değiştirmek yerine mevcut üretim uygulamalarında atıkların neden olduğu çevresel zararları azaltmaktır. ABD Çalışma Bakanlığının yeşil ekonomi ve yeşil işler tanımı, üretken ekonomiye odaklanmaktadır. Üretken ekonomi, GSYİH ile ölçülen bir mal veya hizmet üreten ücretli işçiliği içermektedir. Buna karşılık, (UNEP'in, 2008, s.3) yeşil ekonomiyi, "...çevresel kalitenin korunmasına veya eski haline getirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunan tarım, imalat, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge), idari ve hizmet faaliyetlerinde çalışmak" şeklinde tanımlayarak yeniden üretime yönelik çevre çalışmalarını kapsamaktadır. Ayrıca Yeşil ekonomi bununla sınırlı olmamak üzere, ekosistemleri ve biyolojik çeşitliliği korumaya yardımcı olan işleri, yüksek verimli stratejiler yoluyla enerjiyi, malzemeyi ve su tüketimini azaltmayı, ekonomiyi karbondan arındırmak ve her türlü atık kirliliğinin oluşumunu en aza indirmeyi veya tamamen önlemek de içermektedir.

1.2. Yeşil Ekonominin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

1970’li yıllarda, çevresel tahribat, kirlilik ve kaynakların tükenmesi ile ilgili tartışmalar kamuoyunda önem kazanmaya başlamıştır. Büyüme odaklı sanayi toplumlarının temel ekonomik yapısı, bu tartışmalarda en önemli suçlu olarak tanımlanmıştır ve böylece ekonomi disiplini - genel olarak sosyal bilimlerle birlikte - politikaya getirilen ekolojik kısıtlamalarla yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bazı çevreler, “büyümenin sınırları” kavramı üzerinde ciddiyetle durmaya (Meadows, 1972, s.33), diğerleri sorunu görmezden gelmeye başlamışlardır (Nordhaus ve Tobin, 1972, s.54). Bu bağlamda, ekonomiyi ve ekolojiyi uzlaştırmaya yönelik daha geniş kapsamlı girişimler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan bazıları çevresel bozulmanın ve önerilen eko-sosyalist alternatiflerin temelinde endüstriyel ekonomilerin kapitalist yapısının yattığını söylemiştir. (Benton, 1989, s.51-86; Gorz, 1977, s.11-50, ; Kovel, 2007, s.23-47; O’Connor, 1988, s.11-38; Sarkar, 1999, s.140-180). Diğerleri ise, otoriter ve gerçekte var olan sosyalizmin benimsediği eko-anarşik yapıyı savunmuşlardır (Bookchin, 1982, s.23). Yine de araştırmacıların pek çoğu, kapitalizmin temel kurumlarını savunmaya çalışarak suretiyle özel mülkiyete ve piyasa mübadelesine dayanan “yeşil” ekonomiler için öneriler geliştirmiştir. 1990’ların başından beri, kamu yöneticileri, piyasa güdümlü yeşil-teknolojik bolluğun göze hoş gelen değişik versiyonlarını sunmuşlardır (Fücks, 2013, s.25-57; Hawken, 1993, s.36-61; Hawken vd. 2000, s.54-81; Weizsäcker vd., 2010, s.33-69). İktisat bölümlerinde ise çevre ekonomisinin alt disiplini olan yeşil ekonomi 1970’lerden beri gelişim göstermektedir. (Bailey ve Caprotti’ye,2014, s.1797-1813) göre, yeşil ekonomi, ilk olarak 1980’lerde ve 1990’larda fiyat mekanizmalarının kullanımına odaklanan ve çevresel dışsallıkları iyileştirmek için kullanılan bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu tarihte ortaya çıkan Yeşil ekonomi kurumsallaşmış neoliberalizm tarafından tam olarak özümsememiştir (Jacobs, 1991, s.17-34). Soğuk savaşın sonu, yalnızca (Francis Fukuyama,1989, s.3-18) tarafından “tarihin sonu” olarak ünlenen (kötü) neoliberal kapitalizmin zaferini değil, aynı zamanda liberal çok taraflılığın kısa saltanatını da başlatmıştır. Bu, sürdürülebilir kalkınmayı önemli bir uluslararası siyasi hedef statüsüne yükselten ve 1997’de Kyoto Protokolü’ne yol açan Birleşmiş Milletler aracılı uluslararası iklim politikası müzakere sürecini canlandıran 1992 BM zirvesini çevreleyen “Rio ruhunu” canlandırmıştır (Brunnengräber, 2009, s.26). Protokol, ekonomik kalkınmaları, fosil yakıt kullanan ülkeler tarafından yönlendirilen ülkelere daha büyük bir “yük” getiren “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” şeklindeki

sürdürülebilir kalkınma ilkesini kapsamaktadır. Bu dönemde, 1980'lerin daha devletçi ekolojik modernleşme paradigması, giderek daha fazla piyasa temelli yönetime yönlendirilmiştir. Etkili bir erken dönem teorisyeni, makroekonomik olarak makul “yeşil” modernizasyon çabalarına karşı politik-ekonomik direncin gücünü ve endüstri aktörleri karşısında devlet kapasitesini güçlendirme ihtiyacını vurgularken (Jänicke, 1988, s.22), piyasa araçları şimdi kolay kazanılan kazan-kazan çözümleri öne sürülmüştür. On yılın sonunda, ekolojik modernleşme taraftarları, kavramın verimlilik odaklı neoklasik iktisatçılar tarafından ele geçirilmiş olmasından yakınmışlardır (Andersen ve Massa, 2000, s.339). Özellikle, aynı dönemde kurumsal aktörler, yeşil politikanın bu oldukça tehdit edici olmayan, “sığ” çeşidine giderek daha fazla açıklık getirmiştir (Sklair, 2001, s.223). 2000'lerin başında, “yeşil” kalkınmanın ekonomi politiği, enerji güvenliği olarak adlandırılan başka bir unsur ile tamamlanmaya çalışılmıştır. ABD'deki 11 Eylül saldırılarının ardından, yoğunlaşan jeopolitik çatışma, giderek fosil yakıt kaynakları üzerindeki kontrol etrafında odaklanmıştır (Kovel, 2007, s.64). Petrol fiyatlarının keskin bir şekilde yükselmesine katkıda bulunan bu gelişmeler; enerji sistemlere, ekonomik refaha ve sürdürülebilirlik arasındaki bağlantılara yönelik kamusal ve bilimsel ilgiyi tetiklemiştir (Di Muzio, 2015, s.42). Enerji güvenliği dönüşümünün kesinlikle “yeşil” sonuçları olmuştur. İlk olarak enerji güvenliği, yenilenebilir enerji kapasitesinin yerel gelişimini destekleyen bir sanayi politikası için giderek daha zorlayıcı bir gerekçe haline gelmiştir. (Schmitz 2015, s.170-184), özellikle Avrupa ve Çin'de yakın zamana kadar sınırlı derecede gerçekleşen “yeşil dönüşüm”ün, enerji güvenliği endişeleriyle birlikte hız kazandığını ve bu devletlerin yeşil ekonomiye yönelik önemli müdahalelerde bulunduğu ifade etmektedir. Buradaki temel sorun, enerji güvenliği çerçevesinde Üçüncü Karbon Çağı'na girilmesidir. Yenilenebilir enerji, her bir ulusal ekonominin fosil yakıt ithalatına bağımlılığını azaltmak için çeşitli stratejilerden sadece biridir. Sonuç olarak sıklıkla “geleneksel olmayan” kaynaklara güvenmeyi ima eden, artan yerli fosil yakıt üretimi, bir başka temel stratejik unsurdur. Bu, belki de en kısa ve öz olarak eski ABD Başkanı Obama'nın bu iki gelişmenin aynı anda yürütüldüğü enerji stratejisinde ifade edilmiştir (Furman ve Stock, 2014, s.14). Böylece, 21. yüzyılda Yeşil Ekonomi politika setlerinin geliştirilmesine ve yenilenebilir enerji altyapısının önemli ölçüde yaygınlaşmasına paralel olarak küresel karbon emisyonları büyümeye devam etmiştir.

1990'ların çok taraflılığı yerini ulusal ve bölgesel enerji güvenliği stratejilerinin neo-merkantilist dönemine bırakırken, Birleşmiş Milletler iklim müzakereleri tamamen

jeopolitik çatışmalar nedeniyle çıkmaza girmiştir. 2009 yılında Kopenhag’da Kyoto Protokolü’nün hedefleri üzerinde anlaşmaya varılamayan uluslararası iklim diplomasisi büyük bir başarısızlığa neden olmuştur (Ciplet vd., 2015, s.59). Bu tarihsel an, belki de geniş çapta insanlığın geleceğini tehdit etmiştir. Ortaya çıkan, ulusal ve kişisel çıkar çatışmaları, birbiriyle ilişkili küresel ekonomik, ekolojik ve politik krizlerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bununla birlikte bu çıkar çatışmalarının, liberal kurumsalcılığın “kazan-kazan” iyimserliğini koruyan ve çevre için üçüncü bir “kazan” ekleyen yeşil ekonomi raporlarında açıkça yansıtılmış durumdadır. Bununla birlikte, yeşil ekonomi tanımlanırken ekonomik refah ve ekolojik sürdürülebilirliğin birbirini dışlamadığı dile getirilmektedir. Bu tanımlamanın belki de en önemli örneği, ekonomist Nicholas Stern tarafından Birleşik Krallık hükümeti için hazırlanan ve 2006’da büyük beğeni toplayan iklim değişikliği ekonomisi üzerine Stern Review adlı rapordur (Stern, 2006, s.22). Belki de dünyanın en ünlü fayda-maliyet analizi haline gelen şeyin temel mesajı, iklim değişikliğini hafifletmek için “erken” eylemin uzun vadede feci maliyetleri önleyebileceğidir. Bu, çevresel öngörüğü en soyut anlamda basitçe yinelese de Stern Review’i siyasi seçkinler için önemli hale getiren şey, bu çabanın 21. yüzyıl boyunca devam eden ekonomik büyümede kabul edilebilir bir güç olmasıdır. Çevreci eleştirmenler, hem Stern’in gerekli emisyon kesintilerini hafife almasında hem de yenilenebilir enerji altyapılarının zamanla günümüzün tüm fosil altyapılarının yerini alacak şekilde kolayca büyütülebileceğine dair eleştirel olmayan varsayımına karşı çıkmışlardır (Trainer, 2008, s.56). Stern Review’un iyimserliğinden yola çıkarak, UNEP’in yaptığı gibi, “yeşil” bir kapitalizmin “gri” ekonomiden daha hızlı ekonomik büyüme sağlayabileceğini ilan etmek için küçük bir retorik operasyon yeterlidir. Yeşil ekonominin tarihsel “gri” ekonomiden ziyade “daha kirli” bir geleceğe göre daha büyük dinamizmine yönelik böyle bir iddia arasındaki ince fark, yeşillendirmenin “yeni bir büyüme motoru” oluşturabileceği iddiası da ortadan kalkmaktadır. Ancak, yeşil ekonomi tarihi ile ilgili son bir kritik dönem bulunmaktadır. Bu dönem tarihsel olarak küresel gıda ve petrol fiyatlarındaki artışla ve iklim krizine halkın dikkatinin yönlendirildiği bir döneme denk gelen 2007-2009 dönemi küresel mali krizidir. Mali kriz, birçok ülkede kamu teşvik paketlerinin aceleyle dağıtıldığı kısa bir Keynesyen canlanma anını beraberinde getirmiştir. Bunlardan bazıları “yeşil” önlemleri içermektedir. (Barbier, 2010, s.14). İlk başta UNEP’in de dahil olduğu çeşitli kurumlar, küresel ekonominin güçlendirilmiş düzenlemesini “yeşil” altyapılara ve “yeşil” işlere yapılan kamu yatırımlarıyla

birleştirecek birden fazla krizle aynı anda mücadele edecek bir Yeşil Yeni Anlaşma çağrısı yapmak için bu fırsatı değerlendirmiştir. Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler tarafından hazırlanan teşvik paketleri ile UNEP, “yeni bir Yeşil Ekonominin temelini oluşturmak için önlerinde benzersiz bir tarihsel fırsat olduğunu” belirtmiş, teşvik finansmanının “yeşil” sektörlerle yönlendirilmesi için pragmatik bir örnek oluşturmuştur. (UNEP, 2009a, s.9). Küresel Yeşil Yeni Anlaşma ile (Barbier, 2009; 2010) finans, iklim ve enerjinin “üçlü krizi” ile mücadele ederek neoliberal etkinliği sona erdirmeye yönelik, yeniden düzenleme ve yeniden dağıtım mekanizmaları yoluyla krizlerin aşılabileceğini ifade etmiştir. Ancak o zamanki siyasi güç ilişkileri nedeniyle Keynesyen politikalarının uygulanması, hızla ortadan kalkmış ve mali krizin, sosyal demokrasinin neo-Keynesyen temeller üzerinde yeniden canlandırılmasıyla değil, esas olarak kemer sıkma politikalarıyla yönetilmesi gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Böylelikle neoliberal Yeşil Ekonomi modeli, ekolojik krizlere baskın yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Candeias, 2014, s.317).

1.3. Yeşil Ekonominin Teorik Temelleri ve İlkeleri

Yeşil ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, tüm insani-ekonomik-çevre sisteminin köklü dönüşümlerini gerektirir. Bu, tüketim ve üretim kalıplarındaki temel değişiklikleri içerir ancak bunlarla sınırlı değildir; bu aynı zamanda yenilikçi kurumlar ve yönetim rejimleri ile özel sektör için teşvik önlemleri niteliğindedir. Yeşil bir ekonominin teorik temelini daha iyi anlamak için, birbirleriyle çelişen iki temel ekonomik paradigmayı kısaca gözden geçirmekte fayda vardır. Bunlar, Neo-klasik ekonomi ve ekolojik ekonomidir. Modern toplumların baskın ekonomik kalkınma paradigması, “neoklasik ekonomi” üzerine modellenmiştir. Bu görüşe göre çevre, daha büyük ekonomik sistemin sadece bir bileşeni olarak görülmektedir. Çevrenin sonsuz kaynaklar sağlayabileceği ve atıkları işlemek için sınırsız bir kapasiteye sahip olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca, neo-klasik ekonomi, teknolojik ilerlemelerin, tükenmiş doğal kaynakları ikame etmek için çözümler sağlayacağını varsaymaktadır. Bu yaklaşımda, çevresel mal ve hizmetler ücretsiz kamu malları olarak kabul edilmektedir. Bu unsurların tüketimleri fiyat mekanizmasına yansıtılmamaktadır. Bu, çevresel kaynakların artan tüketime ve çevreye tahribata yol açan ciddi bir piyasa başarısızlığıdır ve sonuç olarak günümüzde gözlemlenen ekolojik işlev ve hizmetlerin önemli ölçüde bozulmasının temel nedenini oluşturmaktadır. (Grossman ve

Krueger,1995, s.353-377), Neo-klasik paradigma içinde, kirlilik ve gelir seviyeleri (Çevresel Kuznets Eğrisi veya EKC) arasındaki ilişkiyi analiz etmiş ve kirlilik seviyelerinin kalkınmanın ilk aşamalarında arttığını, ancak daha sonra gelir seviyeleri yükseldikçe azaldığını gözlemlemişlerdir. Çalışmalarından elde edilen sonuç, çevresel bozulmanın erken geliştirme aşamalarında kaçınılmaz bir sorun olduğudur. Sonuç olarak, ülkeler “önce büyüyebilir ve sonra temizlenebilir” (Grossman ve Krueger, 1995, s.361). Lee vd. (2005, s.27), ise kirliliğin, çevresel yıkımın sadece bir bileşeni olduğunu iddia etmektedirler ve gelir düzeyi ile genel eko-verimlilik arasındaki ilişkiye ilişkin analizlerinde, aslında “yüksek gelirli ülkelerin düşük gelirli ülkelere göre kişi başına daha yüksek ekolojik ayak izi üretme eğiliminde olduğu” sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, geliri artırmanın kirlilik düzeyini azaltmada faydalı bir etkisi olmasına rağmen, çevresel sürdürülebilirliğin, çoğu eko-verimlilik önlemi üzerinde zararlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedirler. İkinci ekonomik paradigma olan “ekolojik ekonomi” ise ekonomi ile doğal çevre arasındaki ilişkinin daha esaslı bir şekilde incelenmeye başlandığı 1960’larda ortaya çıkmıştır. Rumen fizikçi, ekonomist ve ekolojik ekonominin kurucu babalarından Nicolas Georgescu-Roegen, neo-klasik görüşe meydan okumuş ve ekonominin daha büyük doğal sistemin bir alt sistemi olduğu fikrine öncülük etmiştir. Georgescu-Roegen, çok önemli olan termodinamiğin yasalarını insan doğasının birleştiği sistemlere uygulayarak, ekonominin ölçeğinin, yani “verim”inin (üretim sürecinden atık birikimine kadar ekonomide akan malzeme ve enerji hacmi) son derece önemli olduğunu belirlemiştir. İnsan ekonomisinin toplam çıktısının, kendini yenileme kapasitesi ve atıkları emme kapasitesi şeklinde olmak üzere “eko -sistemin iki fiziksel sınırını aşmamak için yeterince küçük tutulması gerektiği” fikri kabul görmüştür (Daly, 1996, s.25). Bu nedenle yeni düşünce okulu olan ekolojik ekonomide, ekonomik gelişme ve büyümenin doğal çevrenin sınırları tarafından kısıtlandığını varsayılmaktadır. Yeşil ekonomi paradigmasının kavramsal temelini sağlayan, ekolojik ekonominin bu en önemli ilkesidir. Bu nedenle, yeşil bir ekonomide, doğal sermaye tüketiminin (örneğin: ormanlar, toprak ve biyolojik çeşitlilik) doğal yenilenme kapasitesinin sınırları içinde tutulması gerekir. Kısa vadede yenilenemeyen kaynakların kullanımına devam edilebilir. Bununla birlikte, tüketimlerinden elde edilen gelirler stratejik olarak yenilenebilir ikamelere yeniden yatırılmalıdır. Son zamanlarda, ekonomik gelişme ve büyümenin Dünya’nın sistemlerinin sınırları tarafından kısıtlandığı fikri, Stockholm Dayanıklılık Merkezi’nde bir grup ünlü uluslararası bilim insanı tarafından geliştirilen “gezegen sınırları”

kavramında ele alınmıştır (Rockström vd., 2009, s.4). Araştırmacılar, insanlığın gelecek nesiller için gelişmeye ve geliştirilmeye devam edebileceği dokuz gezegensel sınır belirledi ve nicelleştirdi. Dünya sistemleri biliminde kurulan gezegen sınırlarını, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, biyojeokimyasal döngüler, okyanus asitlenmesi, arazi kullanımı, tatlı su, ozon incelmesi, atmosferik aerosoller ve kimyasal kirliliği oluşturmaktadır.

(Rockström vd. ,2009, s.9), bu sınırların aşılmasının, insanlar da dahil olmak üzere tüm yaşam formları üzerinde dramatik sonuçları olabilecek, Dünya'nın sistemlerinde ani ve geri dönüşü olmayan değişiklikler yaratabileceğini iddia etmekte, ayrıca makalelerinde, üç sistemdeki (biyoçeşitlilik kaybı oranı, iklim değişikliği ve nitrojen döngüsüne insan müdahalesi) sınırların çoktan aşıldığını, diğerlerinde ise hızla sınıra yaklaştığımızı belirtmektedir. Yeşil ekonominin kökleri çevre ve doğal sermayeye dayansa da ekonomik kalkınmanın sadece doğal çevreye saygı duymak ile sınırlı olmadığını söylemekte fayda vardır. Yeşil ekonomiye geçişin gerektirdiği geniş çaplı dönüşümün farkına varmak ve zihniyetleri değiştirmek, ancak insan yaratıcılığı ve yenilikçi ruhun serbest bırakılmasıyla ve daha adil bir dünyaya ulaşıldığında mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, insanların yeteneklerinin gerçekleştirilmesini desteklemek ve büyümenin sadece yeşil değil, aynı zamanda kapsayıcı olmasını sağlamak yeşil ekonomi paradigmasının bir diğer temel ilkesidir.

Yukarıdaki tüm tanımlar karşılaştırıldığında, yeşil ekonominin sosyal bir vurgu ile çevreyi korumaktan başka bir amacı yoktur. Yeşil ekonominin ne olduğunun yorumlanması için pek çok çaba harcarsa da, uygulama kısmında izlenmesi gereken sınırlı adımlara müsaade edilmektedir. Son zamanlarda, yayınlar bir dizi yol gösterici ilke etrafında dolaşmaktadır. (Allen, 2012, s.36). Yeşil ekonomi kılavuz kitabının yayınlanmasına dayalı olarak birçok anlaşma ve çalışmadan elde edilen yeşil ekonomi ilkeleri, ağırlıklı olarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına odaklanmaktadır. İlginçtir ki birçoğunun temelinde iş imkânı yaratma ile sosyal boyutu ifade edilmektedir. Çoğunlukla, yeşil ekonomi ilkeleri ortaktır ve aşağıda sıralanmıştır (Allen, 2012, s.47):

- Yeşil ekonomi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için bir araçtır.
- Yeşil ekonomi insana yakışır işler ve yeşil işler yaratmalıdır.
- Yeşil ekonomi bir kaynak ve enerji verimliliğidir.

- Yeşil ekonomi gezegensel sınırlara, ekolojik sınırlara veya kıtlığa saygı olmaktadır.
- Yeşil ekonomi entegre karar vermeyi kullanır.
- Yeşil ekonomi, uygun göstergeler/ölçüler kullanarak GSYİH'nın ötesindeki ilerlemeyi ölçer.
- Yeşil ekonomi, ülkeler içinde ve nesiller arasında eşitlikçi ve adildir.
- Yeşil ekonomi, biyolojik çeşitliliği ve ekosistemleri korur.
- Yeşil ekonomi, yoksulluğun azaltılmasını, refah seviyesinin yükseltilmesini, geçim kaynaklarına erişimi, sosyal koruma ve temel hizmetlere erişim sağlar.
- Yeşil ekonomi, yönetimi ve hukukun üstünlüğünü geliştirir. Kapsayıcı, demokratiktir, katılımcıdır, sorumlu, şeffaftır, ve kararlıdır.
- Yeşil ekonomi dışsallıkları içselleştirir.

Hükümetler ve liderler, Rio+20 gibi birçok uluslararası platformda yeşil ekonominin ilkelerini ortaya koyarken sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunun yanı sıra çevresel ve ekonomik boyutlarının da takdir edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İklim değişikliğinin ekonomi üzerindeki etkilerinin azaltılmasıyla ilgili olarak yeşil ekonomiye geçiş bir zorunluluk arz etmektedir. Sadece çevresel bozulmayı önlemesi değil, aynı zamanda daha fazla iyi işler yaratarak işsizlikle ve yoksullukla mücadele etmesi, büyümeyi güçlendirmesi beklenmektedir. Bu nedenle, bu ilkelerin yeşil ekonominin uygulanmasında politika yapıcılara rehberlik etmesi amaçlanmaktadır (Allen, 2012, s.49).

Yeşil ekonomi, yatırımların, temiz teknolojilere ve doğal sermayeye, ayrıca insan kaynaklarına ve sosyal kurumlara aktarılması suretiyle, GSYİH'nın büyümesini ve istihdam oluşturulmasını hedeflemektedir. Aynı zamanda yeşil ekonomi, bu değişimi destekleyen politika reformları ile büyüme, çevresel iyileşme, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sosyal eşitlik elde etmek için belirleyici bir araç olarak kamu yatırımlarındaki ve özel yatırımlardaki değişime odaklanmaktadır. Yeşil bir ekonomide, sosyal boyutlar yeni yeşil yatırımlar için önemli unsurlar olarak kabul edilir (Fedrigo-Fazio ve Patrick, 2012, s.22).

1.4. Kamu Söylemi Açısından Yeşil Ekonomi

Yeşil ekonomi alan yazınına ilişkin kamu söylemi, UNEP, UNDP, Dünya Bankası ve Yeşil Ekonomi Koalisyonu tarafından üretilen yeşil ekonominin temel ifadelerinden türetilmiştir (Benson vd., 2014, s.16). Bununla birlikte, diğer analistlerin yeşil ekonomiyi farklı şekillerde ayırttıklarını da gözlemlemek mümkündür. Kyla Tienhaara, “Yeşil Yeni Anlaşma”, “Yeşil Teşvik” ve “Yeşil Ekonomi” varyantları arasında ayırım yapmaktadır (Tienhara, 2014, s.191). Peter Ferguson; zayıf yeşil ekonomiyi, dönüşümsel yeşil ekonomiyi ve güçlü yeşil ekonomiyi tanımlamaktadır (Ferguson, 2015, s.19). Bununla birlikte, bu terimler farklı aktörler tarafından farklı zamanlarda farklı şekillerde kullanılmaya eğilimlidir. Rekabet eden, öncelikleri temsil eden yeşil ekonominin dört söylemini açıkça ayırt etmeye çalışmak daha yararlıdır. Burada, yeşil ekonominin temel ifadelerinden söylemsel eğilimlere bağlı kalınarak ve ardından bunların belirli ulusal stratejilerde nasıl ortaya çıktığını araştırılarak, “yeşil dayanıklılık”, “yeşil büyüme”, “yeşil dönüşüm” ve “yeşil devrim” terimleri açıklanmıştır.

1.4.1. Yeşil Dayanıklılık

Yeşil dayanıklılık söylemi, petrol zirvesi, değişen iklimler, gıda ve su güvensizliği ve biyolojik çeşitliliğin kaybı karşısında ekonominin ve sosyal yaşamın sürdürülebilirliğini ve istikrarını sağlama girişimi gibi krizlere karşı bir savunma tepkisidir. Bu söylem, “iklim krizi” ve “çevre krizi”nin savunmasız toplumlar üzerindeki etkileriyle birlikte görünür hale gelmektedir (UNDP, 2011, s.36). Yeşil bir ekonomiye ulaşmak için bir ekonominin, nüfusun değişimle başa çıkmaya hazır ve dirençli olmasının önemine dikkat çekerken Dünya Bankası, doğal tehlikeleri ve çevrenin rolünü açıklayan dayanıklı bir yeşil ekonomi çağrısında bulunmaktadır (World Bank, 2012, s.13-24). 2009 yılında başlatılan Sahra Altı Afrika Ülkelerinde, Kalkınma İklimini Dirençli Hale Getirme başlıklı bir Dünya Bankası programı, Afrika devletlerine kalkınma yardımı sağlamayı amaçlamış ve buna “uyum ve iklim riski yönetimini temel bir kalkınma bileşeni yapmak” da dahil edilmiştir (World Bank, 2010, s.44). Dirençli bir yeşil ekonomi, devletlerin ve kalkınma kurumlarının teknokratik müdahaleleri ile kendi dayanıklılık kaynaklarından yararlanabilecek güçlendirilmiş toplulukların bir kombinasyonu ile elde edilecektir (Methmann ve Oels, 2013, s.277). Bu nedenle baskın bilgi biçimleri, mahsul bilimi, su ve sanitasyon

mühendisliği, sosyal psikoloji, gıda pazarları için fiyat takibi gibi gelişimsel disiplinleri içermektedir. Söylemin bazı bölümleri, yerli bilgi biçimlerinin az çok öne çıkmasına izin vermektedir. Anahtar teknikler, yeşil dayanıklılığın ana konularını yani savunmasız toplulukları desteklemeyi amaçlayan bölgesel veya yerel ölçekte kalkınma projelerini içermektedir. Etiyopya’da hedeflenen nakit transferlerini, Malavi’de hava durumuna dayalı mahsul sigortasını ve Bangladeş’te varlık transferlerini içeren projelerin UNDP tarafından desteklenmesini bu duruma örnek olarak göstermek mümkündür (UNDP, 2011, s.54). Çevresel riskler ve tehlikeler karşısında dayanıklılık söylemi, Güney Afrika’nın “Ulusal İklim Değişikliğine Müdahale”, Ruanda’nın “Yeşil Büyüme ve İklim Dayanıklılık” stratejisi, Dominika’nın “Düşük Karbonlu Kalkınma Stratejisi” de dahil olmak üzere, küresel Güney genelinde birçok ulusal kalkınma stratejisinin de tanımlanması mümkündür (Benson vd., 2014, s.44). En yüksek profilli örneklerden biri, Etiyopya’nın 2011’de başlatılan ve sıfır net sera gazı emisyonu hedefleyen “İklimlere Dayanıklı Yeşil Ekonomik Stratejisi”dir. Burada, Etiyopya’nın iklim değişikliğiyle ilişkili risklere karşı daha az kırılgan olan ve düşük karbonlu bir altyapıya yatırım yaparak yeşil ekonominin öncüsü haline gelen bir ülke haline gelmesi hedeflenmiştir. Etiyopya, 1970’lerde ve 1980’lerde ciddi boyutlarda yaşanan kıtlıklarından ve 1999-2000 ve 2002-2003 yıllarındaki daha yakın krizlerden sonraki dönemde de birçok çalışmada açlık ve kuraklıkla ilişkilendirilmeye devam edilmektedir. (Lautze ve Maxwell, 2007, s.236). Yine de Etiyopya, yılda ortalama %10,7 GSYİH büyümesi ile 2000’lerin en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olmuştur. Yeşil ekonomi söylemi, bu nedenle ülkeyi hem kültürel, hem ekonomik hem de siyasi açıdan zihinlerde yeniden canlandırmaya yönelik daha geniş bir stratejinin en önemli unsurlarından biri haline getirmiştir. İklim Dayanıklı Yeşil Ekonomik Stratejinin temel unsuru, baraj inşaatı yoluyla hidroelektrik üretiminde büyük bir artış gerçekleştirmekte ve elektrik kapasitesinde 2030 yılına kadar 7 TWh’ten (terawatt saat) 80 TWh’e çıkması ve bunun %90’ının Türkiye’den temin edilmesini sağlamaktır. Buna karşın, dayanıklılığı artırmak için özel olarak tasarlanmış bir dizi program da bulunmaktadır. UNEP, değişen ve öngörülemeyen hava koşulları nedeniyle, doğal afetlere ve afetlere karşı mikro sigortaya erişim kolaylığının sağlanmasının, yoksulların dış etkenlerden korunması için önemli olduğunu belirtmektedir (Jones ve Carabine, 2013, s.24). Bununla birlikte, hükümet tarafından yürütülen ve Amerika Birleşik Devletleri Kalkınma Ajansı (USAID) tarafından finanse edilen bir program olan Üretken Güvenlik Ağı Programı (PSNP) gibi programlar ile birlikte daha büyük ve

daha yerleşik programlar sayesinde, savunmasız, küçük ölçekli çiftçiler düzensiz hava koşullarında hayatta kalabilmektedir (UNEP, 2009a, s.15). Bu durum, mikro sigorta gibi nedenlerle “yeni yeşil devrim” olarak tasvir edilmiştir. Bununla birlikte, potansiyel olarak bu tür olumlu müdahalelerin bile bir takım istenmeyen sonuçları bulunmaktadır. Özel sektör tarafından küçük toprak sahibi çiftçilere mahsul sigortası sağlanması, daha önce kullanılmayan pazarlara erişmenin bir yolu olarak görülebilir. Bu durum, giderek zenginleşen çiftçilere daha büyük krediler verilmesinin, bir sigorta kültürü yaratılmasının, kırsal tarımın parasallaştırılmasının ve finansallaştırılmasının daha da güçlendirilmesi şeklinde görülebilir (Peterson, 2012, s. 561-564). Bu nedenle bir müdahalede bulunulacağı zaman mutlaka o müdahalelerin olumlu ve olumsuz yönlerinin iyi analiz edilmesinde büyük bir fayda vardır.

1.4.2. Yeşil Büyüme

Kamusal söylem açısından önem arz eden İkinci söylem, mali krizden bu yana yeşil ekonominin baskın küresel biçimi olan yeşil büyümedir. Bu söylemde çevresel değişiklikler ve programlar öncelikle bir tehdit olarak değil, ekonomik bir fırsat olarak görülmektedir. Dünya Bankası'nın Kapsayıcı Yeşil Büyüme (IGG) raporunda ifade edildiği üzere, mevcut sistem verimsizdir, dolayısıyla da daha temiz (ve daha yavaş olması gerekmez) büyüme için fırsatlar sunmaktadır (World Bank, 2012, s.22). Asya, Latin Amerika ve Afrika'da artan dünya nüfusu, hızla büyüyen ekonomiler için yeni pazarlar sunuyor gibi görünmektedir. Daha eski pazarlarda bile organik ve yeşil ürünler ticari olarak daha çekici hale gelmektedir (Newell ve Paterson, 2010, s.41). Bireyler, firmalar ve devletler arasındaki rekabetçi girişimcilik yapısı, yeşil büyümeye yönelik en önemli özellik olarak ön plana çıkmış duumdadır (Mazzucato, 2014, s.32). Dünyanın Güney bölgesindeki çoğu ulusal kalkınma stratejisi, daha yüksek büyüme ve gelişme seviyelerine ulaşmanın önemini vurgulamakta ve bir çoğu yeşil teknolojiler ile yatırımları daha eski ve daha verimsiz sanayileşmede bir sıçrama yapmanın yolu olarak görmektedir (Benson vd., 2014, s.38). Küreselleşme sürecinde hızlı bir büyüme hızı yakalayan Çin'in bu süreçte rüzgar enerjisi ve güneş enerjisi gibi yeni yüksek teknolojiye yeşil sektörlerle yönelik büyük sermayeli yatırımlar yaptığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca su gibi doğal kaynakları da daha verimli kullanmak, Çin'in kalkınma planlarının çok önemli bir unsurunu teşkil etmektedir ve mevcut kirli sanayileşmenin (özellikle hava kirliliğinin) etkileriyle başa çıkmak, Çin'in yeşil

ekonomiyle olan ilişkisinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (UNEP, 2013, s.34). Güney Afrika da yeşil büyüme söylemiyle hareket eden, yenilenebilir enerji kaynaklarının kalkınma ve istihdamın potansiyel bir itici gücü olarak görüldüğü bir diğer gelişmekte olan ülkedir (Death, 2014, s.18). Hindistan'ın ekonomik ilerleme ve kalkınma vizyonu da yine yeşil büyüme söyleminin bir başka önemli örneğini teşkil etmektedir ve tarımsal modernleşmenin tarihi deneyimi ve yeşil devrim, ülkenin mevcut çevresel söylemlerle olan ilişkisini şekillendirmesinde etkili olmuştur (UNEP, 2011b, s.39). Ford Vakfı da dahil olmak üzere uluslararası bağışçılar ve ajansların yardımıyla, 1960'lardan itibaren Hindistan'da endüstriyel tarım, makineleşme, sulama, gübreler ve pestisitlerin yanı sıra gelişmiş mahsulleri teşvik etmeye yönelik tarımsal kalkınma projeleri teşvik edilmiş ve bunların hepsi ülkede yeşil ekonominin gelişim göstermesinde önemli bir rol oynamıştır (Agrawal, 2005, s.45). Hindistan'da ekonominin yeşillendirilmesine ilişkin mevcut tartışmalar, Çevre Bakanının büyük baraj ve enerji inşaat projelerinin onaylanmasına karşı çıktığı için kamuoyunun eleştirisi ile karşı karşıya kalmış ve bu durum hükümetin "çevreye karşı büyüme" söylemi ile karakterize edilmiştir (Dubash, 2012, s.49). Buna rağmen, tarıma dayalı büyümenin devam etmesi, Hintli politikacılar için önemli bir stratejik amaç olmuştur. Jaitley, (2014, s.5), Hindistan Maliye Bakanlığı görevini sürdürürken 2014 yılının Temmuz ayındaki bütçe konuşmasında, daha yüksek üretkenliğe hedefleyen ve teknoloji odaklı ikinci yeşil devrim tarafından desteklenen tarımda %4'lük bir büyümeyi sürdürme hedefini ilan etmiştir. Böyle bir kalkınma yolu, bazıları için açıkça büyük faydalar ve kârlar sunmakta, ancak bu kalkınma yolunun yoksulluğun azaltılması, daha fazla sosyal ve ekonomik eşitliğin sağlanması ile çevresel konuların gelişimi açısından sürdürülebilirlik sağlayıp sağlayamayacağı konusunda şüphe ile yaklaşılmaktadır. Sonuçları ne olursa olsun, Hindistan'daki yeşil ekonomi stratejileri, hem devlet ve toplum arasındaki ilişkide, hem de küresel Kuzey ile küresel Güney arasındaki ilişkide açıkça önemli değişimler içermektedir. Yeşil büyüme, kaynak kıtlığının üstesinden gelmek, enerji güvenliğini sağlamak ve birçok ülkenin Hindistan'a kalkınma yardımını kestığı bir noktada potansiyel yeni dış kalkınma finansmanı sağlamak anlamına gelmektedir (Agrawal, 2005, s.30).

1.4.3. Yeşil Dönüşüm

Yeşil ekonominin üçüncü temel söylemi yeşil dönüşümdür. Bu, daha eski sürdürülebilir kalkınma söylemine ve özellikle Brundtland Raporu'nun geçerli büyüme modelleri ve kalkınma yollarının yeniden düzenlenmesi olarak sürdürülebilir kalkınma vizyonuna en yakın olanıdır (Dryzek, 2013, s.24). UNEP, insan uygarlığının yörüngesini temelden değiştirme şansını kaçıramayacağımızı açıkça beyan etmektedir. Bu söylemin görünürlük kapsamı bu nedenle gezegen ve uygarlıktır. Ancak aynı zamanda mevcut aktörlere ve yapılara da bir güven vardır. Böylece ekonomik büyüme ilerlemenin itici gücü olmaya devam etmektedir. Çevre, insani gelişme için bir kaynak teşkil etmektedir ve yeşil kalkınma devletleri, kalkınmanın düzenleyicileri ve garantörleri olmaktadır (UNEP, 2009b, s.56). Teknolojiler ve bilgi biçimleri, yeşil amaçlar için seferber edilen, temiz hava, su, gıda ve güvenli, verimli toplu taşıma; ağaç dikme kampanyaları vb. gibi Keynesyen kamu yatırımları ve mali teşvik stratejilerini içermektedir. UNEP'in Küresel Yeşil Yeni Anlaşması (Global Green New Deal-GGND), yenilenebilir enerji için destek, karbon yakalama ve tecrit, enerji verimliliği, toplu taşıma ve demiryolu iyileştirme gibi yeşil teşvik politikalarını içermektedir. Güney Afrika'nın "Yeşil Ekonomi Anlaşması", Mozambik'in "Yeşil Ekonomi Eylem Plan" ve Ruanda'nın "Ulusal İklim Değişikliği ve Düşük Karbon Kalkınma Stratejisi", bu dönüşümsel söylemin güçlü unsurlarına sahip ulusal strateji örneklerini oluşturmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde yeşil dönüşümün en belirgin ve en sık alıntılanan örneği Güney Kore'dir (Barbier, 2010, s.22-24). UNEP'e göre, Ocak 2009'da Güney Kore Hükümeti, 38,1 milyar ABD Dolarına eş değer bir mali teşvik paketini Yeşil Yeni Anlaşma ile derinleşen durgunluğa ayırmıştır. Bu teşvik paketinin %80'i tatlı su, atık, enerji verimli binalar, yenilenebilir enerjiler, düşük karbonlu araçlar ve demiryolu ağı gibi kaynakların daha verimli kullanımına tahsis edilmiştir (UNEP, 2014, s.27). Bu yeşil harcama paketi, mali krize yanıt olarak harcanan mali teşvikin %95'ini, GSYİH'nin %1.2'sini oluşturmakta ve doğrudan en az 334.000 yeni iş yaratmayı hedeflemektedir (Barbier, 2010, s.23). Yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimini ikiye katlamaya ve kaynak ve malzeme verimliliğini artırmaya yönelik daha uzun vadeli planlar, yeşil endüstrilerde büyük çaplı bir iş potansiyelini oluşturmayı ve sera gazlarında önemli bir azalmaya katkıda bulunmayı hedeflemektedir (UNEP, 2014, s.29). Kore'nin harcamaları, mali krize yanıt olarak diğer tüm yeşil ekonomi taahhütlerini gölgede bırakmış ve buna bağlı olarak kalkınma yolunu daha önce fosil yakıtlara ve kirli üretime bağımlı olmaktan daha modern bir geleceğe kaydırmaya

çalışan bir ülkenin dikkate değer bir örneği olarak gösterilmiştir. Bu politikaları ile birlikte Güney Kore, OECD tarafından “yeşil büyüme girişimlerinin ön saflarında” yer almıştır (OECD, 2014, s.38). Küresel Yeşil Büyüme Enstitüsü (GGGI) Seul merkezlidir ve “sosyal kapsayıcılık ve çevresel sürdürülebilirlik” ilkelerine dayanan yeni bir ekonomik büyüme modeline, bir diğer ifadeyle yeşil büyüme modeline, geçişi hızlandırmak için kurulmuştur. Üyeler; Brezilya, Kamboçya, Kolombiya, Çin, Etiyopya, Hindistan, Endonezya, Kazakistan, Peru, Meksika, Moğolistan, Fas, Filipinler, Ruanda, Güney Afrika, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri ve Vietnam olarak sıralanmaktadır. GGGI’nın, ortaya çıkışı, Başkan Lee Myung-Bak’ın 2008’de, mevcut miktar odaklı, fosil yakıtı bağlı büyüme paradigmasını kalite odaklı büyümeye kaydırmayı amaçlayan, “Düşük Karbonlu, Yeşil Büyüme” kalkınma vizyonunu ilan etmesine dayanmaktadır. Güney Kore’nin “Yeşil Büyüme için Ulusal Stratejisi (2009–2050)’nde de açık bir şekilde yeşil büyüme söylemine başvurmuştur. Bununla birlikte, söylemsel olarak yeşil büyüme ile yeşil dönüşüm arasında bir fark bulunmaktadır. İlki, büyümeyi bir araçtan ziyade bir amaç olarak sunma eğilimindeyken yeşil dönüşüm söylemleri büyüme modelinin kendisinin dönüştürülmesini istemekte ve ekonominin yapısını dönüştürmek için açıkça politik müdahaleleri içermektedir (Kim ve Thurbon, 2015, s.226). Elbette, ekonomik altyapıyı dönüştürmeye yönelik büyük planlar her zaman politik ve tartışmalı olmaktadır. Buna nedenle de Güney Kore’nin dönüşümü, çeşitli yönlerden eleştirilere maruz kalmıştır. Tienhaara, Güney Kore’deki aktivistlerin, dört büyük nehre baraj yapımı ve tartışmalı bir projede önemli miktarda teşvik fonunun kullanılmasına şiddetle karşı çıktığını, bu tür projelerin bir dizi tehlike altındaki türü ciddi riske attığını belirtmiştir (Tienhaara, 2014, s.194). Bununla birlikte, yeşil şehirciliğin dönüştürücü vizyonlarını uygulamaya koyan devletin bir örneği olarak Kore’nin tutumunu savunanlar da bulunmaktadır. (Swilling,2011, s.82), Seul şehri için yeşil ekonomi açısından sürdürülebilirlik perspektifinin çok iyi bir şekilde işlediği, şehir çapında olağanüstü ortaklıkların söz konusu olduğu en iyi örnekşehirlerden biri olarak bahsetmektedir. Reuters’e göre, hem zengin hem de fakir ülkeler yeşil enerjili kalkınma dersleri almak için Seul şehrini örnek almakta ve sanayi devriminin başlattığı kömür gibi kirli teknolojiler üzerinden uzaklaşarak bir sıçrama yapmayı hedeflemektedir.

1.4.4. Yeşil Devrim

Çevre aktivistlerinin daha dönüşümsel yeşil ekonomi stratejileri için baskı oluşturmada çok önemli rolü bulunmaktadır. Ancak bu tür aktivistlerin çoğu artık yeşil büyüme ve yeşil dönüşümle ilgili ana akım söylemlere karşı şüpheli davranmaktadırlar (Benson vd., 2014, s.45). Bu nedenle, 1960’larda ve 1970’lerde pek çok çevreci tarafından kullanılan “yeşil devrim” söylemine sık sık referans verilmektedir. Yeşil devrim kavramı, 1970’lerde çevreciler tarafından ilan edilen büyümenin sınırları; büyümenin azalması, durağan durum ekonomisi veya büyümesiz refah gibi bir dizi alternatif bilgi biçimine ilham vermiştir (Clapp vd., 2006, s.209). Çelişkileri çözmek ve doğanın sistematik sömürüsüne son vermek için ekonomik sistemin “yeşillendirme” gerektirdiği fikri, bu geleneklerin merkezi bir ilkesi olmuştur. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde bu radikal vizyon, yeşil ekonominin ana akım tartışmalarında sıklıkla marjinalleştirilmiştir ve birkaç yıl önce, küçük komünal “eko-köyler”in dışında pratikte böyle bir söylemin örnekleri görülmemektedir. Bununla birlikte, Bolivya’nın önderlik ettiği, Toprak Ana’nın Haklarını anayasal olarak tanıyan ve amacı sonsuz ekonomik büyümeden ziyade hayatta kalmak olan Latin Amerika devletleri örneğinde radikaller yeniden canlandırılmıştır (Goodman ve Salleh, 2013, s.417). Kosta Rika, ekosistem hizmetleri için ödemeleri bir ilkedan uygulamaya dönüştürmek ve ekoturizme olan bağlılığı da dâhil olmak üzere yeşil ekonomiye yönelik devrimci yaklaşımıyla uluslararası övgü almıştır. Kosta Rika, bu politika sayesinde Happy Planet ve Küresel Yeşil Ekonomi Endeksi gibi uluslararası endekslerde ilk sıralarda yer almaktadır. Ayrıca Kosta Rika, araziye ekmemenin ekonomik olmadığını da keşfetmiştir (Porras, 2012, s.7). Bolivya ise, anayasasında Toprak Ana’nın haklarını tanımasına rağmen, maden çıkarma projelerini desteklemeye devam etmiştir. Ekvador’un Yasuní Milli Parkı’nı korumaya yönelik iddialı planı, kurban edilen petrol gelirlerini dengelemek için uluslararası desteğin gerçekleşmediği 2013 yılında başarısız olmuştur (Martin ve Scholz, 2014, s.6). Brezilya, bazen ilerici olmakla birlikte, yeşil bir devrim potansiyelini kullanamayan ve dolayısıyla yeşil devrimi gerçekleştiremeyen bir diğer ülkedir. Ancak bununla birlikte Brezilya, yeşil iş stratejisi, yenilenebilir enerjiye yaptığı yatırım ve iddialı iklim hedefleri nedeniyle övgü almıştır (UNEP, 2011b, s.26). Brezilya’da 2015 yılına kadar ülkedeki net orman örtüsü kaybı durdurulmaya çalışılmış ve bu sayede 2020 yılına kadar öngörülen sera gazı emisyonlarının %36,1 ila %38,9’unu azaltılması taahhüt edilmiştir. Ayrıca Brezilya yeşil işleri, ulusal kalkınma politikasına kilit bir unsur olarak eklemiştir

(Gaetani vd., 2011, s.79). Brezilya'nın Bolsa Verde (Yeşil Hibe) programı 2011 yılında başlatılmış ve bu program ile kırsal alanlarda aşırı yoksulluk içinde yaşayan ailelere doğal kaynakların bakımı ve sürdürülebilir kullanımı karşılığında gelir hibeleri sağlanmış, ayrıca Bolsa Floresta programı ile ormancı ailelere aylık kredi ödemeleri sağlanmıştır (ILO, 2013, s.64). Brezilya ayrıca ormansızlaşma ve iklim değişikliği hedeflerine ilişkin müzakerelerde önemli bir uluslararası oyuncudur. Bununla birlikte, Brezilya, yeşil büyüme ve yeşil dönüşüm konusunda önemli bir güç olmakla birlikte yeşil devrim söylemlerinin önemli bir yeridir. Ayrıca Brezilyada Topraksız İşçiler Hareketi (MST) gibi hareketler ile 1980'lerden bu yana yüz binlerce yasadışı işgal edilmiş arazi tarımsal araziye dönüştürmüşlerdir. Böylece yoksul toplulukların toprağa erişmesi ve toprağa dönmesi sağlanmıştır (Routledge ve Cumbers, 2013, s.8-17). Bu tür hareketler sayesinde, radikal ve gerçekten devrimci değişim için daha yeşil koalisyonlar inşa etmek mümkün olabilmektedir (McMichael, 2008, s.218).

1.5. Yeşil Ekonominin Kurumları

Çevresel-ekonomik politikaya katılımları açısından büyük Yeşil Ekonomi çalışmalarının arkasında üç önemli kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)'dir. Bu kurumlar, yeşil ekonominin neden önemli olduğunun ve neden geliştirilmesi gerektiğinin anlaşılması açısından önem arz eden kurumlardır.

1.5.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)

Merkezi Paris'te bulunan ve 2.500 çalışanı olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), dünyanın en önemli düşünce kuruluşlarından biridir (OECD, 2018c, s.31). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan ve orijinal olarak Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OEEC) şeklinde adlandırılan OECD'nin üyeliği, dünyanın en zengin ülkeleri listesiyle yakından ilişkilidir ve bu durum OECD ye "Zenginler Kulübü" unvanını kazandırmaktadır. OECD, üyelerinin ekonomik politikalarını izlemek ve politika uyumlaştırmasını teşvik etmek suretiyle "hükümetlerin birlikte çalıştığı bir forum oluşturmak suretiyle daha iyi yaşamlar için daha iyi politikaları teşvik etmekle" görevlidir (OECD, 2018c, s.33). (Schmelzer, 2016, s.23-44), kurumun tarihini, savaş sonrası yıllarda ekonomik büyümenin politika paradigmasını oluşturmadaki önemli rolüne odaklanarak takip etmektedir. 1950'lerde,

toplumsal ve ekonomik meseleleri depolitize etmeyi amaçlayan bir üretkenlik politikası aracılığıyla ekonomik genişlemenin siyasi bir hedef olarak kabul edilmesinin aktif olarak benimsenmesi gerekmektedir (Schmelzer, 2016, s.41). OECD, 1960'ları "Büyüme On Yılı" ilan ederek bu gelişmenin ön saflarında yer almıştır. OECD içi büyüme, diğer ülkelerin gelişmesinin gerçekleşmesi için bir ön koşul olarak benimsenmiş ve kuruluş, maddi ve manevi bir takım kaynakları kalkınma yardımına tahsis etmiştir. (Schmelzer,2016, s.49), OECD'nin gündemi, sürekli yenilenmekte ve değişim göstermektedir. OECD, sadece genel toplumsal yapıyı yalnızca yansıtmakla kalmayıp çoğu zaman aktif olarak şekillendiren bir örgüttür ve 1970'lerde ağırlıklı olarak Keynesyen politikadan katı neoliberal politika savunuculuğuna geçiş yapmıştır. Bu dönemler arası geçiş süreci, OECD içindeki ekolojik kaygıların artan bir yansıması ile karakterize edilmiştir (Schmelzer, 2016, s.49). Yine, bu gelişme, zaman içinde çevre sorunlarıyla ilgili daha geniş toplumsal kaygıyı yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda 1972 Büyüme Sınırları raporuyla buna aktif olarak katkıda bulunmuştur (Meadows, 1972, s.38). Çevresel kaygı, esasen OECD terminolojisi içinde çok da önemsenmeyen bir konu idi. Ancak zamanla ve kısa bir süre içinde çevresel kaygı, örgütün gündemine yansiyarak örgütün "niteliksel" büyüme savunuculuğuna doğru kaymasına yol açmıştır. Bu nedenle, çevreciliği kendi angajman şartlarına dahil etmeye çalışarak 1970 yılında, UNEP'in kurulmasından kısa bir süre önce, üye devletlerin bakanları, OECD'nin zengin ülkelerin çevre politikaları için birincil uluslararası örgüt haline gelmesi gerektiğine karar vermişlerdir (Schmelzer, 2016, s.52) Neoliberal yükseliş esnasında OECD, çevresel izlemenin ekonometrik ölçümü ile pazar ve büyüme odaklı çevresel-ekonomik düşünce üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda, OECD'nin "Yeşil Büyüme Doğru" başlıklı ana yeşil ekonomi çalışmasının, kuruluşun DNA'sını oluşturduğunu ve bunun tartışmalı bir şekilde uzun bir büyüme savunuculuğu geleneğine sıkı sıkıya bağlı olduğunu görmek mümkündür (OECD, 2011, s.9-44)

Bir çevre birimine sahip olan ilk uluslararası örgüt olarak (1971'den beri), OECD'nin odak noktası, her zaman ekonomik araçlar ve çevrenin ekonomi, ticaret, enerji politikalarıyla entegrasyonu olmuştur. (Busch , 2009, s.77-79), yürütme gücünün eksikliğinden yakınmaktadır ve OECD Çevre Müdürlüğü'nün üye ülkeler üzerinde yaptırım gücünün ve teşvikler yaratmak için mali kaynaklarının olmadığını, bunun da üye devletlerin fosil yakıt sübvansiyonlarının, aşamalı olarak kaldırılması gibi popüler olmayan politika önerilerini uygulama noktasında sürekli olarak direnç göstermelerine

neden olduğunu ifadeetmektedir. Busch, devamında paydaşlarla yakın bağlantıları, geniş veri toplamaları dâhil benzersiz organizasyonel uzmanlığı, çalıştaylara ve diğer bilgi yayma etkinliklerine ev sahipliği yapma konusundaki kapsamlı faaliyetleri ve pratik politika odağı sayesinde OECD'nin, yetkili bir bilgi kaynağı olarak itibar kazandığını ifade etmiştir. Bu şekilde, Çevre Müdürlüğü, kirlilik önleme politikaları için “kirleten öder” ilkesi gibi kavramların tanımlanmasında son derece etkili olmuştur (Schmelzer, 2016, s.44). OECD yetkilileriyle yapılan görüşmelerden yararlanan Busch, çevre politikalarının, siyasetten arındırılmasının üye ülkeleri daha güçlü politikalar uygulamaya ikna etmek için stratejik olarak kullanıldığını da belirtmektedir (Busch, 2009, s.81). Yeşil Büyüme raporunun yayınlanmasından bu yana OECD, yeşil ekonomi ile ilgili çok sayıda politika önerileri ve izleme çalışmaları yayınlamaya devam etmiştir (OECD, 2013, s.9-22; 2015a, s.11-39; 2015b, s.41-49; 2017, s.13-31; 2018a, s.6-34; 2018b, s.9-14; 2018d, s.6-11). Ayrıca OECD, bilim adamları ve politika yapıcılar için düzenli konferanslara ev sahipliği yapmış ve dünya çapındaki hükümetlere politika danışmanlığı hizmeti sunmuştur (OECD, 2018c, s.87).

1.5.2. Dünya Bankası (WB)

Dünya Bankası da OECD gibi II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkan bir kuruluştur. Banka, bilgi üreten bir düşünce kuruluşu olarak daha önemli bir rol üstlenmeden önce, proje kredilendirme işlemleriyle çok daha somut uygulamalarda bulunmuştur. (Goldman ,2005, s.22-25), Dünya Bankası'nın yükselişinin izini sürerek “dünyanın en güçlü uluslararası kurumu” konumuna ulaşmış olması nedeniyle, Dünya Bankasının hem küresel sorunları tanımlamaya hem de belirli çözümler sunmaya muktedir olduğu düşüncesini ifade etmiştir. Dünya Bankası'nın en başından beri birincil amacının Kuzey sermaye birikimini kolaylaştırmak olduğunu ifade eden Goldman, ikincil odağının ise, yoksulluk ve küresel yoksullukla mücadele olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, kurum içinde katı sosyal kontrol ve hiyerarşi mekanizmalarının, neoklasik ekonominin iletişim ve rasyonelitenin tek dili olan baskın bir kültür olduğunu bildirmektedir (Goldman, 2005, s.41-44). Son olarak, borç verme uygulamalarının feci sosyal ve çevresel etkilerinin, özellikle yapısal uyum politikalarının iç karartıcı sicilinin ardından kurum üzerindeki artan toplumsal hareket baskılarına tepki olarak Dünya Bankası, yeni bir hegemonik gelişme göstermiştir. Goldman'ın yeşil neoliberalizm olarak adlandırdığı 1990'lardan itibaren oluşan bu

paradigma, neo-kolonyal koruma uygulamalarını doğal sermayeye neoliberal bir odaklanma ile birleştirmiştir. Dünya Bankası'nın genellikle yıkıcı yeşil neoliberal projelerinin yerel görünürlüğü, daha az şeffaf yapısal uyum politikalarından daha yaygın bir direnişe yol açmış ve Goldman'ın Dünya Bankası'nın hegemonyasının en azından savunmasız olduğu görüşünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünya Bankası'nın 2012 Yeşil Ekonomi raporu, bu politika paradigmasının ilk yirmi yıllık deneyimini açıkça yansıtmaktadır. Bu eleştirel bakış açısını, içeriden bir bakış açısıyla karşılaştırmakta fayda vardır. Eski bir üst düzey yetkili tarafından yapılan bir değerlendirmede, Dünya Bankası politikalarının yoksulluğun azaltılmasına adandığı ifade edilmektedir. Ancak iç mekanizmaları ve teşvik yapıları bu görevi yerine getirmek için her zaman optimal değildir ve Banka projeleri, genellikle yetersiz kalmaktadır. Ülke baz'lı kredi uygulaması, iklim değişikliği gibi küresel nitelikteki uygulamalar "kötülere" hitap etmek için ideal değildir. Ancak özel sermaye akışları "seçici" olduğundan ve ikili yardım genellikle bağışçıların siyasi ve ekonomik çıkarlarını yansıttığından, Banka'ya hala ihtiyaç duyulmaktadır (Ravallion, 2016, s. 83-84). Yoksullukla mücadelede uygulanan politikalarındaki bu eksiklikler 1980'lerin sonundan itibaren giderilmiş ve sosyal açıdan daha dikkatli bir Banka ortaya çıkmıştır. Bu, Goldman'ın son derece kararsız yeşil neoliberalizm dönemi olacaktır (Marschinski ve Behrle, 2009, s.113). Yazarlar, Banka'nın "yenilikçi yeşil projelerini" överken "Dünya Bankası'nın aşırı yeşil vizyonunu ileten" yönetsel bir seçimi ve huzursuzluğu kabul etmektedir. Hem son derece yenilikçi 'yeşil' hem de çevresel açıdan 'tartışmalı' projeler, en fazla, Banka bütçesinin sadece %5-10'unu oluşturmaktadır. Bu çelişkiyi, Banka'nın çelişen hedefleriyle "gevşek bir şekilde tanımlanmış yetki"sine bağlamak mümkündür (Marschinski ve Behrle, 2009, s.117).

Marschinski ve Behrle (2009, s.121), Dünya Bankası'nın nispeten geniş bir kitleye yönelik kapsamlı yayınları aracılığıyla bilişsel etki ettiğini belirtmektedirler. Bununla birlikte Marschinski ve Behrle, Dünya Bankasının, ilk küresel karbon piyasalarını ve denkleştirme planlarını oluşturan mekanizmaları geliştirerek Kyoto Protokolü'nün işlevselleştirilmesindeki normatif etkisini, bu nedenle de Banka'nın, onlarca yıldır ekolojik sorunlara piyasa temelli çözümler için etkili bir tasarımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Banka, gündemine uygun birçok projeyi doğrudan finanse etmekle kalmamakta, aynı zamanda, devlet kapasitesinin geliştirilmesine yoğun bir şekilde yatırım yapmakta ve ulusal hükümetlere verdiği kredilere bağlı koşullar aracılığıyla önemli ekonomik etkilerin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Aynı

şekilde, Dünya Bankası, 2000’li yıllarda karbon piyasalarını canlandırmak için kayda değer mali gücünü kullanmış ve 2007’de, “dünyanın en büyük karbon kredisi alıcısı” olarak kabul edilmiştir (Labatt ve White, 2007, s.14). 2010’lu yıllarda Banka, karbon ticareti sistemlerinin kurulmasında “bilgi ve finansal destek” ile büyük ölçüde Güney ülkelerini desteklemek için bir “Piyasa Hazırlık Ortaklığı” girişimini yürütmüştür (World Bank, 2013a, s.56). Bu, Cancún’daki 2010 iklim zirvesinde kurulan ve daha yoksul ülkeler için adaptasyon ve teknoloji transferini finanse etmek için 2020 yılına kadar yıllık 100 milyar dolar artırmanın ana aracı olarak önerilen Yeşil İklim Fonu gibi diğer uluslararası politika mekanizmalarının uygulanmasına kadar uzanmaktadır. Sivil toplum eleştirilenleri, Dünya Bankası’nın, kredileri, özel sektörü yeterince gelişmemiş yoksul ülkelere vermek ve böylece o ülkelerde borç sıkıntısını artırmak suretiyle, Kuzey şirketlerinin çıkarlarına yoksullardan veya iklimden daha fazla fayda sağlamak için ciddi bir şekilde kulis yaptığına dikkat çekmiştir (Honkaniemi, 2011, s.23). Gerçekten de, Banka’nın önceki iklim finansmanı mekanizmalarına eklenen politika koşulları, alıcı ülkelerde piyasaya dayalı çözümleri uygulamak için açıkça tasarlanmıştır. Bu gelişme, Dünya Bankası’nın, pazar odaklı Yeşil Ekonomi gündemini uygulamak için son derece güçlü bir konuma gelmesine neden olmuştur. Bu durum, Dünya Bankasının, Yeşil Ekonomi ile ilgili bilgi üretmenin ötesinde, sıklıkla diğer kurumlarla işbirliği içinde olduğunu göstermektedir (World Bank, 2013b, s.4-21; World Bank, 2017, s.3-12). Banka, 2012 raporundan bu yana Yeşil Büyüme vizyonunu uygulamaya devam etmektedir. Son zamanlarda, Banka’nın beş yıl boyunca iklim eylemi için 200 milyar doları harekete geçirme vaadinde olduğu vurgusu, iklim değişikliğinin azaltılmasına yönelik bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (World Bank, 2018, s.24-26). Yeşil Ekonomi’nin küresel ısınmayı durdurmadaki başarısızlığı, küresel ısınmanın ortadan kaldırılabilmesi için çok daha fazla dikkatli olunması gerektiği ve bu konuya yönelik çok daha fazla çalışılması geçeceğini ortaya koymaktadır. Yeşil Ekonomi savunuculuğu bağlamında, Dünya Bankası’nın, “çevresel devletlerin” aktif inşası yoluyla, OECD’nin Kuzey için yaptığını, küresel Güney için de yaptığı belirtilebilir. Ancak Dünya Bankası, OECD’den farklı olarak, hem yarı-yasal olarak (kredileri belirli sosyal ve çevresel politikalara bağlı hale getirerek) uygulamayı yürütmesine hem de olumlu teşvikler sağlamasına izin veren ek para gücüne veya “yürütme etkisine” sahiptir (Ravallion, 2016, s.82).

1.5.3. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), 1972’de Stockholm Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nda modern çevreciliğin yükselişinin ardından kurulan üç kurumun en küçüğüdür. Genel olarak çevre sorunlarının yanı sıra UNEP’in başlangıçtan itibaren birleşmiş milletler sistemi içinde marjinalleştirildiği ifade edilmiştir. UNEP, çevre sorunlarının küresel siyasi ortamda gündem olduğu andan itibaren, bu sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmaktadır. Ancak, bununla birlikte UNEP’in siyasi nüfuzunun, Dünya Bankasındakinden çok daha küçük olduğunu belirtmekte fayda vardır. Dünya Bankası’nın fiili ve mali gücü tarafından desteklenen çevre politikası alanına artan müdahalesinden UNEP’in zarar gördüğünü ifade edilmiştir. Bununla birlikte, UNEP’in diğer kurumların çabaları arasında koordinasyon sağlayan, bilgi toplayan, çevresel kalite yönetimi yürüten ve çevresel kapasite oluşturmaya yönelik bir “beyin” olarak tasarlandığı ifade edilmektedir (Ivanova, 2007, s.342). Bu değerlendirmelerin çoğunu yineleyen (Bauer,2009, s.169-201), UNEP’in, “küresel çevresel bilgi merkezi” rolü üstlenmesindeki, Uluslararası anlaşmalara aracılık etmesindeki ve Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli’nin düzenlenmesindeki aktif rolü nedeniyle önemli bir bilişsel ve normatif etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bauer özetle, UNEP sekreterliğinin birçok yönden uluslararası çevresel yönetişimin merkezi olduğunu, bununla birlikte, BM sistemi içinde yalnızca küçük, yetersiz finanse edilen ve resmi olarak düşük rütbeli bir oyuncu olduğunu belirtmektedir. Bu tür sınırlamaları göz önünde bulunduran (Von Moltke, 1996, s.55-64), görevi, kaynakları ve yetkisi göz önüne alındığında, UNEP’in teşvik edici rolü nedeniyle uluslararası çevre anlaşmaları ve uluslararası çevre yönetimi ile görevlendirilmiş bir kurum için şu anda dünyanın en iyi umudu olduğunu, eğer yetki ve kaynakları genişletilirse dikkate değer bir başarı sağlayacağını dile getirmiştir. Ancak UNEP’in, BM Çevre Örgütü adlı bağımsız bir kurum statüsüne yükseltilmesine yönelik 2007 yılındaki girişimlerden bir sonuç alınmadığı da dile getirilmektedir (Doyle, 2007, s.30). Gerçekten de, benzer şekilde, UNEP’in BM ve ulusal hükümet yapıları arasında çevre bilincini artırmadaki rolünü ve ayrıca kronik kaynak eksikliğine rağmen uluslararası anlaşmalara aracılık etmedeki başarısını öven Najam (2003, s.367-384), görece zayıflık sorununun sadece örgütsel olmadığını ve üye devletler arasında yeterli siyasi iradenin bulunmaması durumunda, yeni bir organizasyonun da aynı sorunlarla karşı karşıya kalabileceğini belirtmiştir.

UNEP'in Yeşil Ekonomi çalışmasının hazırlandığı 2012 BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nın (Rio+20 Zirvesi) ardından, kuruluşundan bu yana ilk kez örgütün yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır. Yönetim Konseyi tüm BM üyelerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Aynı zamanda Genel Kurul, BM'nin olağan bütçesinden UNEP'in güvenli, istikrarlı ve artırılmış mali kaynaklar almasını sağlamaya çalışmıştır (UNEP, 2012, s.35). Bu kararlar, yeşil ekonomi stratejisini resmi olarak BM onaylı politika doktrinine yükselten Rio+20 Zirvesi sonuç belgesinde yer almıştır. Bildiride BM, UNEP'in küresel çevre gündemini belirleyen önde gelen küresel çevre otoritesi rolünü güçlendirmeye görevli olduğunu belirtmiştir. Ancak yine de, 2016 yılında, düzenli BM bütçesinden aktarılan kaynaklar UNEP finansmanının yalnızca %7'sini oluştururken, çeşitli kamu ve özel kaynaklardan sağlanan katkılar, bütçenin %40'ını oluşturmuştur (UNEP, 2017, s.41). Bu bütçe bileşimi, örgütün siyasi bağımsızlığının ve tarafsızlığının sorgulanmasına yol açmaktadır. Bugünkü bağlamda ana işlevi, Batı hakimiyetindeki OECD ve Dünya Bankası'na kıyasla, Yeşil Ekonominin siyasi gündeminde Birleşmiş Milletler'e daha fazla meşruiyet kazandırmaktır. Burada, UNEP, temel varlık nedeninin, sermayenin asla sorun değil, her zaman çözüm olduğu mesajını yaymak, teşvike ihtiyaç duyan, ancak sert olmayan başka bir kurum grubunu desteklemektedir. Bu arada, Kuzey şirketlerinin bu girişimler yoluyla düzeltmeye yardımcı olduğu temel sorun, Güney'in küresel sermaye çevrelerine yetersiz entegrasyonudur. Ekonomi raporunun yayınlanması, tüm katılımcıları yeşil ekonomiye odaklanmaya zorlamış, böylece alternatif seçeneklerin önüne geçmiş ve Sivil Toplum Kuruluşlarının muhalefetini marjinalleştirdiği 2012 Rio+20 konferansının önemini artırmıştır (Levidow, 2014, s.21). Gündeminin çoğu konferansın sonuç belgesine çevrilmiştir. Bu da UNEP'in küresel ölçekteki geniş normatif etkisini ortaya koymaktadır. Najam'ın (2003, s.367-384) belirttiği gibi, DB ve Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) aksine, UNEP, sahip olduğu kamusal meşruiyet sayesinde sivil toplum kuruluşlarıyla bağlarını geliştirebilmiştir. Ancak bu görüş, UNEP'in, genellikle Dünya Bankası ile işbirliği içinde olduğu maddi uygulamaları görmezden gelmektedir. UNEP aynı zamanda "gelişmekte olan" ülkeler için, Dünya Bankası tarafından onlarca yıldır uygulanan "yeşil-neoliberal" program doğrultusunda oldukça standartlaştırılmış bir dizi politika önerisi sunarak Yeşil Ekonomi politika danışmanlığı sağlamaktadır (Bauer, 2009, s.187). Bu uygulamalar da UNEP ile Dünya Bankası arasındaki ilişkilerin mevcudiyetini ortaya koymaktadır.

1.6. Yeşil Ekonomi Makro Stratejileri

Yeşil Ekonomi yaklaşımının üç “makro strateji” ile tanımlanması mümkündür. Bu tanımlamalardan ilki, ekosistemlerin değerlendirilmesi ve kapitalist mantığa kavramsal olarak asimilasyonu ile ilgili doğal sermayenin ontolojisi olarak adlandırılır. İkincisi, ekonomik büyümeyi kaynak tüketiminden ve çevresel zararlardan ayırmak için teknoloji merkezli stratejilere atıfta bulunan eko-verimlilik olarak adlandırılır. Açıkça kabul edilen bu iki strateji, daha sonra, sermayenin “yeşilleştirme” ile ilişkili maliyetleri yeniden dışsallaştırması yoluyla kaldırmaya yönelik üçüncü, daha gizli bir strateji ile karşılaştırılır.

1.6.1. Doğal Sermaye

Bu ilk strateji, yeniden üretimi için ödeme yapabilen bir varlık olarak “doğa”nın yeniden kavramsallaştırılmasını içermektedir. Doğa, ekolojik hizmetlerin (yenilebilir türler, tozlaşma, sera gazlarının emilmesi veya su drenajı gibi) akışını sağlayan doğal sermaye stoklarından (yani işleyen ekosistemler ve kaynaklar) oluşmaktadır (OECD, 2011, s.44). Bir makro strateji olarak doğal sermaye, doğadaki üretim faktörlerinin sürdürülebilir bir şekilde kullanımını sağlamak için ekosistemlerin yeniden düzenlenmesini ve doğal kaynakların üretim sürecine aktif bir şekilde katılımının sağlanmasını amaçlamaktadır. Çevre, çoğu zaman verimsiz bir şekilde yönetilen ve birçok değerli kaynağın boşa harcandığı doğal sermaye olarak düşünülebilir. Böyle bir düşünce devamında doğal sermayeyi ihmal etmenin sadece kötü yönetim, kötü ekonomi ve büyüme için kötü bir durum olduğu sonucuna ulaşılmasına neden olur. (OECD ,2011b, s.65), gelecekteki ekonomik büyüme için bir risk oluşturan şeyin doğal sermayenin düşük değerlendirilmesi olduğunu savunmakta ve “yeşil büyüme çerçevesinin temel özelliğinin bir üretim faktörü ve refahı artırmadaki rolü olduğunu dile getirmektedir. (UNEP,2011, s.12-19) ise yorumunda, doğal sermayenin ihmal edilmesi, “sermayenin brüt yanlış tahsisini” yansıtmakta, başka bir deyişle, üzücü ve makroekonomik açıdan akıllıca olmayan bir iş kararı alınmasına neden olmaktadır. Bu çerçeve daha sonra sektörel analizlere rehberlik etmektedir. İyi yönetilen ormanlar, ekolojik altyapının temel taşıdır; bu nedenle getirileri ve optimize edilmeleri için bir “varlık sınıfı” olarak tanınmaları gerekmektedir. 2012 Rio+20 zirvesi öncesinde, bu görüş, UNEP tarafından koordine edilen bir finans kurumları koalisyonu tarafından Doğal Sermaye Bildirgesi’nde açıkça desteklenmiştir (UNEP

Finans Girişimi ve Küresel Canopy Programı, 2012, s.28). Yeşil Ekonominin doğal sermaye ontolojisi, belki de en iyi şekilde, yeşil ekonomi çalışmalarının ve Rio+20 zirvesinin yayınlanmasından önceki yıllarda hazırlanan UNEP sponsorluğundaki TEEB (Ekosistemler ve Biyoçeşitlilik Ekonomisi) çalışmasında ifade edilmiştir (UNEP, 2010, s.24). Ekosistemleri, ekosistem hizmetleri sağlayan sermaye stokları olarak kavramsallaştıran TEEB'in amacı, ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin değerlerini tanımak, göstermek, uygun olduğunda yakalamak ve böylece yeşil ekonomi politikalarının gezegen genelinde uygulanması için metodolojik bir referans çerçevesi oluşturmaktır. Stratejik olarak amacı, ortak bir dil yaratmak, başka bir deyişle, doğanın ekonomiye dahil edilmesine izin vermek ve doğa ile çalışma fırsatlarını ortaya çıkarmak olan doğal sermaye, çoğu zaman ekolojik “altyapıların” insan yapımı alternatiflerden daha üstün olduğunu kabul etmiştir. Niceleme, homojenleştirme ve değerlendirme yoluyla doğanın kapitalist katılımı, en azından teoride, doğal sermayenin yönetimini mümkün kılmaktadır. Bunlar özellikle ekolojik modernizasyon paradigması geleneğinde verimlilik stratejilerinin daha verimli bir şekilde uygulanmasına olanak sağlamaktadır (Corson vd., 2013, s.2).

1.6.2. Eko-Verimlilik

Eko-verimlilik, Martinez-Alier'in (2002) çevrecilik akımlarını sınıflandırırken ekolojik modernleşme paradigmasına verdiği isimdir. Politik bir proje olarak ekolojik modernleşme, endüstriyel-kapitalist toplumları, daha fazla “modernleştirmek” amacıyla, kapitalizmin çevre eleştirilerinin liberal kurumlar tarafından ele alındığı daha geniş bir gelişmeyi ifade etmektedir (Spaargaren, 2000, s.52). Bu nedenle, eko-verimlilik, çevre tartışmalarında hegemonik statüye ulaşan insanın, doğa üzerindeki egemenliğinin aydınlanmış, daha düşünömsel bir çeşidi olarak nitelendirilmiştir (Chaturvedi ve Doyle, 2015, s.21; Krüger, 2014, s.104). Yeşil Ekonomi ise bu paradigmanın en son tezahürü, popülerleştirilmiş bir versiyonu ve hatta ekolojik modernleşmenin zirvesi olarak tanımlanmıştır (MacDonald, 2013, s.51). Ekolojik modernleşme bu haliyle daha geniş bir siyasi projeyi temsil etmektedir ve genellikle doğal sermayenin ontolojisine dayanmaktadır. (Jänicke, 1988, s.22), genel olarak ekolojik modernleşme görünümünü ve özel olarak Yeşil Ekonomi perspektifini karakterize eden yapısal sosyal değişim üzerinde teknolojik yenilik yoluyla problem çözmenin amansız önceliğini vurgulamaktadır. Teknolojik değişim, tam olarak iki

savunucunun da iddia ettiği gibi ekolojik modernleşme ile bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır ve bu kavramla ilişkilidir (Andersen ve Massa, 2000, s.339). Doğal sermayenin ontolojisi, güçlü sürdürülebilirlik kavramları doğrultusunda bu sermaye biçiminin ikame edilemezliğini vurgularken, teknoloji odaklı yaklaşımlar, zayıf sermaye geleneğinin vurguladığı gibi, doğal sermayenin yerine inşa edilmiş sermayeyi ikame etme potansiyelini tüketmeye çalışmaktadır (Loiseau vd., 2016, s.363; Döring, 2004, s.22). Kapitalist bir makro strateji olarak eko-verimlilik, üretimin ve ekonomik büyümenin kaynaktan mutlak olarak büyük ölçüde hızlandırılmış teknolojik yenilik yoluyla ayrılmasını öngörmektedir. Yeşil Ekonomi raporlarının genel görünümü bu durumu açıkça yansıtmaktadır. OECD, bu yenilikler için hem ilk finansmanı hem de nihai talebi garanti altına almak amacıyla, “yeşil büyümenin ilk iki kaynağı” olarak “verimlilik” ve “yeniliği”, ardından “yeni pazarlar” ve “yatırımcı güveni”ni öne sürmektedir (OECD, 2011, s.27). İnovasyon, büyümeyi doğal sermaye tükenmesinden ayırmaya yardımcı olabileceğinden yeşil ve büyümenin el ele gitmesini sağlayan çok önemli bir araç olarak görülmektedir.(World Bank,2012, s. 11-12), artan sermaye girdileri, verimlilik, teşvik ve yenilik etkileri yoluyla büyümeyi teşvik etmek için çevre politikalarını uyarlamayı amaçlamaktadır. Buna ilaveten yeşil yatırım ve yeniliğın birlikte gerçekleşebilmesi için kamu müdahalelerinin de gerekli olduğu uyarısında da bulunmaktadır (UNEP, 2011b, s.35). Bu açıdan bakıldığında yeşil ekonomiye yönelik yatırımlar, yeni üretim tekniklerinin ve yeni ürünlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır.

1.6.3. Yeniden Dışsallaştırmalar

Burada, daha örtük stratejiler ele alarak “resmi” Yeşil Ekonomi gündeminin ötesine geçilmektedir. Yeşil Ekonomi de gizlenen çoklu, iç içe geçmiş maliyet dışsallaştırma kalıplarının, Yeşil Ekonomi’nin en önemli makro stratejisini etkili bir şekilde oluşturduğu iddia edilmektedir. Üretimin genişlemesi kaynak kısıtlamalarıyla karşı karşıya kalırsa, her türlü mal ve mülkün yeniden dağıtımı, sistemik birikim için daha da önemli hale gelmektedir (Agrawal, 2005, s.26). Yeryüzünde çok az ucuz doğal kaynak varsa, yeni dışsallaştırmalara ihtiyaç vardır. Yeniden dışsallaştırmaların makro stratejisi, ekosistem, sınıf, jeopolitik ve kuşak ayrımları boyunca yeni ve dönüştürülmüş maliyet dışsallaştırmaları aracılığıyla artan ekolojik kısıtlamalar karşısında sermaye birikimini kolaylaştıran söylemsel ve maddi yeniden

düzenlemelerle karakterize edilmektedir. Gelişmekte olan bir Yeşil Ekonomi'nin parlak bölgeleri, “yeşil” tüketici ürünleri ve ihtiyaç duydukları büyük ölçekli, oldukça önemli bölgeler bir arada var olmaktadır. Fiyatların, doğru stratejilerinin elde edilmesinde çok canlı bir şekilde vurgulanan belirli dışsallaştırma biçimlerinden kaçınma konusundaki merkezi yeşil-kapitalist kaygıya rağmen, Yeşil Ekonomi hala temel olarak sosyal ve ekolojik dışsallaştırma kalıplarına dayanmaktadır (Bauer, 2009, s.178). Ekolojik dışsallaştırmalar, sermayenin doğayı kendi öncülleri altında zorunlu olarak indirgeyici boyunduruk altına almasına ilişkin olsa da, toplumsal (çoğunlukla coğrafi) dışsallaştırmaların kökleri, asimetrik politik-ekonomik güç ilişkilerinde, genel olarak her türlü ucuz doğanın geliştirilmesinde yatmaktadır (Hawken, 1993, s.44).

1.7. Yeşil Ekonomiye Getirilen Eleştiriler

Yeşil ekonomi düşüncesi, çevresel hizmetler doğrultusunda geliştirilecek rasyonel yönetim sistemi ile bir yandan çevre bozulmasına neden olan sorunlara çözüm üretilmesi bir yandan da ekonomik büyüme ve verimliliğin sağlanmasının gerçekleştirilmesi mantığı çerçevesinde geliştirilmiştir. Bu anlayış, çevre ve ekonomi arasında somut bir şekilde görülen çelişik durumun rasyonel bir yönetim sistemiyle ortadan kaldırılmasının mümkün olabileceğine işaret etmiştir. Bu yolla, yeşillerin-çevrecilerin uzun yıllardır artan sıklıkla söyledikleri ve geleceğin çevresel felaket senaryolarını işaret eden ekonomik büyüme veya başka bir ifadeyle kapitalizm karşıtlarının da etkisiz hale getirilebileceği düşünülmüştür. Son zamanlarda uygulanmak üzere geliştirilen politikaların yeşil ekonomi adı altında kapitalist ekonomiye “yeşil” bir renk verilerek var olan global ekonomi düzenin yeşil kapitalizm adı altında sürdürülebilir olabileceği düşüncesi desteklenmeye başlanmıştır. Yeşil kapitalizm ile klasik ve neo-klasik kapitalizmin kar maksimizasyonu temelinde gerçekleştirilen ve ekolojik düzene çelişik uygulamaların yeniden üretiminin sağlanması ve sürdürülebilir toplumların yaratılmasına yönelik bir takım çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Aralarında çelişik bir bağ bulunan ve bir arada olmalarının zor olduğu bilinen “çevreci uygulamalar” ile “kapitalist ekonominin” birlikte gerçekleştirilmeye çalıştığı farklı ve yeni toplumsal bir düzen oluşturma çabaları devam etmektedir (Reyhan, 2014, s.332). Rio+20 Zirvesi'yle politikalarda yer almaya başlayan yeşil ekonomi düşüncesi, yaratmış olduğu çelişkilerle ve birçok yönden eksik olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Özellikle ekonomik kalkınma düzeylerine

bakılmaksızın, yeşil ekonominin herkese reçete olarak sunulması, tek boyutlu stratejiye dayandırılması ve gelişmiş ülkelerden gelen mali desteğe şartlandırılması, yeşil ekonomi uygulamalarının bazı ülkelerde etki yaratırken bazı ülkelerde etkisiz kalabileceği endişesi yaratmıştır. Ekonominin bu şekilde daha yeşil hale getirilme çabaları, bu çabaların kapitalist sömürü mantığına hizmet edeceği iddiasını ortaya çıkarmıştır (Netzer ve Althaus, 2012, s.24). Yeşil veya sürdürülebilir kapitalizmin, yaşamın devamı için gerekli olan ekolojik koşulların yok edilmesi anlayışına dayandırılması, çevresel krizlerin kapitalist çerçeveden kaynaklanan ve sermayenin egemenliğinde sürmekte olan bir kriz olarak kabul edilmemesi ve dolayısıyla kapitalist sistem içerisinde krizin çözülemeyeceği gerçeğinin fark edilmemesi, kavramı çok sayıda eleştiriye uğratmıştır (Cock, 2013, s.7). Son yıllarda büyük bir hızla artarak gündeme getirilen çevreye dost ürünler, yeşil pazarlama; temiz üretim, yaşam döngüsü zinciri, yeşil işler, emisyon ticareti, çevreci bankacılık şeklindeki ekonomi-yönetim-işletme yaklaşımları, yeşil ekonomi veya yeşil kapitalizmin, bir politika aracı olarak uygulanabileceğini göstermeye çalışmıştır. Bu anlayış “yeşil” bir içerik taşımasına rağmen ekonomik büyüme anlayışından ödün vermemesi nedeniyle özellikle yeşiller-çevreciler tarafından eleştirilmiştir. Ayrıca yeşiller (çevreciler) çevresel krizlerin temelinde, sürekli artan ve bunun sonucu kâr maksimizasyonuna dayandığından sınırı belli olmayan ekonomik büyümenin olduğunun vurgusunu yapmıştır. Yeşil eylemci ve siyasetçiler ise; ekonomik büyüme sistemlerine yeşil bir renk veya bir içerik sağlansa bile ekonomiye yönelik sınırsız büyüme anlayışı değiştirilmediği sürece ekoloji üzerindeki tahribatın artma eğiliminin büyümeye devam edeceğini belirtmiştir. Yeşiller-çevreciler bu iddialarını güçlendirmek amacıyla otomobil örneğini sıkça dile getirmiştir: “Yeşil” otomobiller, sağladıkları enerji verimliliği sayesinde otomobil sayısında artış yaratacağından, sonuçta kirliliğin de artmasına yol açacaktır. Otomobiller, örneğin %10 daha az yakıt tükettiklerinde ve %20 oranında otomobil sayısında artış olursa yakıt tüketimi toplamda daha fazla olacaktır. Temiz ve daha yeşil iş yapma teknikleriyle devamlı ekonomik büyüme gerçekleştirilse bile çevreye zarar verme eğilimi devam edeceğinden daha radikal seçeneklerin oluşturulmasına ihtiyaç vardır (Reyhan, 2014, s.335).

1.8. Dünyada Uygulanan Yeşil Ekonomi Politikaları

Yeşil ekonomi konusunda Almanya'nın 2012 yılında ortaya koyduğu vizyonun odağında enerji dönüşümü vardır. Almanya'nın enerji dönüşümü vizyonunda fosil enerji kaynaklarından yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş öncelikli bir hedeftir. Almanya, 2011 yılındaki Fukushima Nükleer felaketinden sonra acil olarak yedi nükleer reaktörünü kapatma kararı almıştır. Önümüzdeki yıllarda ise diğer nükleer reaktörleri de kapatmayı planları içine koymuştur. Bunun yanında, Almanya, gelecekteki enerji hedeflerini nükleer enerji olmadan revize etmiştir. Almanya'nın yeşil büyümeye ilişkin geliştirdiği vizyon, vatandaşlarının yüksek bir çevresel duyarlılığa sahip olmayı öncelikli bir amaç olarak görmektedir. Almanya, aynı zamanda, gelecekteki büyümesi için bir enerji devrimi niteliği taşıyan bu vizyonu sayesinde 2020 yılından itibaren kademeli olarak kömürün enerji üretimindeki payını azaltmayı da taahhüt etmektedir (Green Growth Best Practice-GGBP, 2014, s.17).

Dünyada yeşil ekonomi stratejisini hayata geçiren ve en kapsamlı uygulama alanı sağlayan Güney Kore, 1990'lı yıllardan bugüne kapsamlı kalkınma planlamaları yapma ve planlamayı hayata geçirme konusunda son derece tecrübeli bir ülke konumundadır. Güney Kore'nin ekonomik büyüme ve gelişim sürecini 1960-1980 dönemini kapsayan siyah duman dönemi, 1990 sonrası dönemi beyaz duman dönemi ve 2020 sonrasını ise dumansız dönem olarak ifade edilmektedir (Ateş ve Ateş, 2015, s.81). 2009 küresel kriz sonrasında Güney Kore, krizden çıkış stratejisini yeşil ekonomi politikaları ile büyüme sürecine geçiş olarak benimsemiştir. Bu doğrultuda ülkede sanayi ve diğer üretim faaliyetlerinde mümkün olan en düşük fosil enerji kaynağı kullanımının sağlanması, temiz ve verimli enerji kaynakları ile yine temiz ve verimli üretim yöntemlerine geçiş hedeflenmiştir. 2009 sonrasında belirlediği yeşil büyüme stratejisi ile Güney Kore, tüm dünyada yeşil büyüme alanında ilk örnek gösterilen ülke konumundadır. Güney Kore hükümeti, 2009 yılında Güney Kore Ulusal Yeşil Büyüme Stratejisinin yer aldığı "Düşük Karbonlu Yeşil Büyüme Çerçeve Kanununu" çıkarmış ve böylece bu kanun, Güney Kore'nin yeşil büyüme vizyonunun gerçeğe dönüşmesinde önemli bir rol üstlenmiştir (Choi, 2015, s.4). Güney Kore'nin 2009-2013 dönemi 5 yıllık yeşil büyüme planı sonucunda ülke için çok önemli bazı olumlu sonuçların ortaya çıktığı söylenebilir. İlk olarak, yeşil ekonomi stratejisi ile daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşılmış, çevre dostu sektörlerin ve teknolojilerin daha uzun süreli faaliyet göstermelerine olumlu etkide bulunmuştur. Özellikle mevcut tren yolları gibi bazı sektörlerin, daha çevre dostu hale getirilmesi, hükümetin hem ulusal

hem de uluslararası düzeyde iklim değişikliği ile mücadele edebilmesine katkı sağlamıştır. Bu olumlu sonuçlara ilave olarak, istatistikler yeşil ekonomi stratejisi sayesinde Güney Kore’de ihracatın arttığını ve yeni iş olanaklarının ortaya çıktığını göstermektedir (Ateş, 2015, s.348).

Vietnam’ın 2012 yılında geliştirdiği yeşil ekonomi vizyonuna göre, 2011 yılından itibaren 2020’ye kadar sera gazı emisyonlarını %10 azaltma hedefi getirilmiştir. Sanayi üretiminin yeşillendirilmesi için 2020 yılından itibaren yeşil teknoloji ürünlerini milli gelir içindeki payının %42’ye çıkarılması hedeflenmektedir. Buna ilave 2020 yılına kadar olan dönemde her yıl milli gelirin %3-4’ü kadar yeni çevreyi koruyan ve doğal kaynakları zenginleştiren yatırım yapma hedefi getirilmiş ve uygulanmıştır. Vietnam halkının daha çevreci ve yeşil yanlısı davranması için 2020 yılından itibaren ülkenin tamamında katı atık ve atık su toplama-değerlendirme sistemlerinin tamamıyla yenilenmesi hedeflenmiştir. Büyük ve orta ölçekli kentlerde 2020 yılından itibaren toplu ulaşımın %50’ye çıkarılması ise diğer bir hedeftir (Green Growth Best Practice-GGBP, 2014, s.19).

Norveç hükümeti ise yeşil ekonomi sürecini tasarlarken inovasyonu, politik tasarım sürecinin merkezine yerleştirmiştir. Buna göre inovasyon, insan refahının ve çevresel sürdürülebilirliğin merkezi olacaktır. Norveç hükümeti, yeşil büyüme sürecinde politika tasarlarken altı sektöre odaklanmıştır. Bunlar: enerji, petrol-gaz, sağlık, denizcilik, turizm ve tarım sektörleridir. 80 milyon dolarlık bir inovasyon geliştirme programı hazırlayan Norveç hükümeti, yeşil nitelikli araştırma projeleri ile çevresel teknoloji gelişimini hedeflemektedir. Norveç, inovasyon sürecini topluma açmayı hedeflemiş ve inovasyon sürecine katılımı desteklemek için farklı yaklaşımlar benimsemiştir (Green Growth Best Practice-GGBP 2014, s.25).

Güney Afrika Uzun Dönemli Hafifletme Stratejisi (LTMS), yeşil ekonomi sürecine geçişte daha detaylı bir çerçeve oluşturulurken hangi senaryoların kullanılabileceğini göstermek için geliştirilmiştir. LTMS, uzun dönemli bir yeşil büyüme senaryosu geliştirmek için sivil toplum ve özel sektörün sürece dâhil olabileceği yeni imkânlar getirmiştir. Bu strateji, ülke genelinde yapılan bir dizi çalıştay ve araştırmalarla her sektörün gücünü mümkün olduğunca sürece dâhil etmeye çalışmıştır. Yapılan çalıştaylardan sonra ortaya çıkan en önemli sonuç, gelecekte karbon yoğunluğunun mutlaka sınırlandırılması gerektiğidir. Karbon sınırlandırılmasını başarabilmek için kamu liderliğinde etkili bir işbirliğine ihtiyaç vardır. Politika üretim sürecinde, paydaşların farkındalık seviyelerinin yüksek olması

ortaya çıkan diğerk bir önemli sonuçtur. Çalışmalar sonucunda iki farklı senaryo üretilmiştir. Buna ilave olarak da üç seçenek üretilmiştir. Bunlar; şimdi başlamak, süreci yapılandırmak ve piyasaları kullanmaktır. Bu üç seçenek, ekonomik faaliyetlerin hafifletilmesi için maliyetlerin belirlenmesi, emisyon azaltım hedefleri ve geniş bir alanda uygulanabilecek enerji dönüşümlerini kapsamaktadır. Bir dördüncü seçenek olarak gelecekteki yüksek teknoloji ürünler ve bunların neden olacağı davranış değişikliğine vurgu yapmaktır (Winkler, 2007, s.37).

Hollanda'da ise hükümet, kısaltılmış adı DBFMO (Design, Build, Finance, Maintenance and Oeration), olan bir proje şirketi ile işbirliği halinde süreci yürütmüştür. Bu proje şirketi, farklı özel şirketlerin de yer aldığı bir yapı içerisinde, proje süresi boyunca fonlama ve operasyonları gerçekleştirecek bir konsorsiyum niteliğindedir. Konsorsiyum, Hollanda'da 2004-2022 yılları arasında çeşitli yerlerde karayolu, demiryolu ve su kanalları yapmayı amaçlamıştır. Bu konsorsiyum, imzaladığı sözleşmelerde yapacağı yatırımlarda en az %21 emisyon azaltım taahhüdü vermektedir. Bu sayede yeni altyapı yatırımlarının daha düşük karbonlu ve temiz olması sağlanmakta, karbon emisyonlarının düşürülmesi için daha inovatif eylem biçimleri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Green Growth Best Practice-GGBP, 2014, s.31).

1.9. Türkiye'de Uygulanan Yeşil Ekonomi Politikaları

Türkiye, dünya üzerinde çöl ikliminin hâkim olduğu en önemli alanların hemen kuzeyinde, 36-42 derece enlemleri arasında bir konuma sahiptir. İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı'nda Türkiye'de yıllık ortalama sıcaklığın gelecek birkaç on yılda 2,5-4 derece artacağı, bu artışın Ege ve Doğu Anadolu bölgeleri'nde ve iç bölgelerde 40 dereceyi de aşacağı belirtilmekte ve gelecekte Türkiye'yi hem yağış rejimi hem sıcaklık ortalamaları açısından belirsiz bir iklim yapısının beklediği ifade edilmektedir (TÜSİAD, 2016, s.54). Türkiye'nin hava sıcaklığında 2100 yılına kadar 1 ila 3,5 derece arasında bir artış, buna bağlı olarak deniz seviyesinde ise 15 ila 95 cm arasında bir yükselme, aşırı hava olaylarının sıklık ve etkinlik alanında artışların öngörüldüğü belirtilmiştir (Türkeş vd., 2000, s.9). Türkiye'ye yönelik çalışmalar ve tespitler, Türkiye'nin iklim değişikliğine karşı son derece kırılgan bir konumda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla da Türkiye'nin yeşil ekonomi sürecine ilişkin uygulamalarını bu açıdan değerlendirmek son derece isabetli bir yaklaşım olacaktır.

Türkiye, uluslararası iklim politikaları sürecine katılmaya oldukça erken bir dönemde, 1989'da Hollanda'da yapılan Noordwijk Bakanlar Konferansı'yla başlamıştır. Tarihsel sorumluluğu az olmasına rağmen 1992'de imzaya açılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde iklim değişikliğinde en yüksek sorumluluğa sahip gelişmiş ülkelerin yer aldığı Ek1 ve Ek2'de yer verilen Türkiye, bu durumun neden olabileceği emisyon azaltımı ve gelişen ülkelere mali yardım yükümlülüğü nedeniyle sözleşmeyi uzun süre imzalamamıştır. Bu sebeple 1997 yılında gerçekleştirilen Kyoto Protokolü görüşmelerinde de gözlemci sıfatıyla yer almıştır. Ancak 2013 yılında Varşova'da yapılan 19. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nda (COP19) kritik kütleye ulaşılması halinde kendi belirleyeceği esnek bir hedefle yeni anlaşmaya taraf olacağını açıklayan Türkiye'nin iklim politikaları yeni bir sürece girmiştir (Yeldan ve Voyvoda, 2015, s.43).

Türkiye ekonomisinin gelecekte alması hedeflenen konumu 2012 yılına ait Vizyon 2023, 10. Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Plan gibi çeşitli stratejik politika belgelerinde ele alınmaktadır. Bu belgelerde öne çıkan hedef, ekonomik büyümenin hızlandırılması ve 2023 itibarıyla dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almasıdır. Stratejik belgelerde ekonomik büyümenin yapısal kırılganlıkları nasıl etkileyeceği, iklim değişikliği gibi acil önlem alınması gereken alanlardaki çabaları nasıl şekillendireceği konuları ikincil kalmış görünmektedir. Salt büyüme odaklı hedeflerin ekonomik, toplumsal ve çevresel açıdan ne derece sürdürülebilir olduğu konusu tartışmalıdır. 2012 yılında duyurulan Vizyon 2023 Hedefleri'ni yine aynı yıla ait Yeni Teşvik Yasası, 2011'de açıklanan Girdi-Tedarik Stratejisi ve 2014'te açıklanan 15 Yıllık Kalkınma Planı'yla beraber değerlendirmek yerinde olacaktır. Vizyon 2023 hedeflerini ortaya koyarken Girdi-Tedarik Stratejisi, ekonomik yapının en temel kırılganlığı olan cari denge sorununu Yeni Teşvik Yasası ve 10.Kalkınma planında anılan sektörlere verilecek teşviklerle çözmeyi öngörmüştür (TÜSİAD, 2016, s.39).

Türkiye, Paris İklim Anlaşması'nın bir gereği olarak INDC (Ulusal Niyet Edilen Karbon Azaltım Beyanı) beyanında bulunmuştur. Ulusal Katkı Beyanı ile, emisyon yoğunluğu yüksek sektörlerde yürütülmesi öngörülen bazı plan ve politikalara da atıfta bulunmaktadır. Ulusal Katkı Beyanı'nda elektrik, sanayi, ulaştırma, binalar ve kentsel dönüşüm, tarım, atık yönetimi alanlarında emisyon azaltımı sözü verilmektedir. Türkiye'nin sunduğu Ulusal Niyet Edilen Karbon Azaltım Beyanı'nın,

15 yıl kesintisiz ve yüksek büyüme hedefi ile oldukça yüksek hesaplandığı düşünülmektedir. Bu anlamda Türkiye, karbon emisyonlarını gelecekteki yüksek büyüme oranlarına bağlayarak adeta artıştan azaltım durumuna getirmiştir. 2030 yılında 88,5 milyon nüfus ve kişi başına 10,5 ton karbon emisyonu ile dünyanın en çok salım yapan 11. Ülkesi olması öngörülmekte ve bu öngörü ise müzakerelerde Türkiye'ye kuşku ile bakılmasına neden olmaktadır (Yalçın, 2017, s.68).

T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın yayınladığı "Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Raporu: Geleceği Sahiplenmek 2012" adlı rapor, Türkiye'nin yeşil ekonomi konusunda kamu tarafından yapılmış ilk ve en geniş kapsamlı çalışmadır. Söz konusu rapora göre Türkiye, yeşil büyümeyi "göreceli yapabilirlikleri" sayesinde güçlendirecek, fırsat ve riskleri değerlendirecek, bunları yönetebileceği bir ortam hazırlayacak, ülke koşullarında uygun araçlar geliştirecek ve yerel düzeydeki getirileri maksimize etmeye çalışacaktır. Geleceği Sahiplenmek Raporu'na (GSR) göre yeşil ekonomi süreci, fosil yakıt ve enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve enerji verimliliğine önem verilmesi ile desteklenmektedir. Gıda ve su güvenliği konusunda atılacak adımlar, ulaştırma sektörünün çevresel etkilerinin değerlendirilmesi, kentsel dönüşüm, yeni yaşam alanlarının oluşturulması, iklim değişikliği ile mücadele çalışmaları, üretimde sera gazı yoğunluğunun azaltılması ve verimlilik sağlanması gibi pek çok eylem ile yeşil ekonominin desteklenmesi hedeflenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2012, s.34).

Yine aynı raporda enerji arzında yerli ve yenilenebilir kaynakların payının yükseltilmesi, enerji üretim ve tüketim süreçlerinde verimliliğin artırılması, Ar-GE fırsatlarının değerlendirilmesi şeklinde koyduğu bazı somut hedefler de vardır. Bunları (Kalkınma Bakanlığı, 2012, s.37);

- Yenilenebilir enerjinin elektrik üretimindeki payının 2023 yılına kadar %30'a
- çıkarılması,
- 2023 yılında Türkiye'nin enerji yoğunluğunun 2011 yılına göre en az %20
- azaltılması,
- Kamu bina ve tesislerinde 2023 yılına kadar %20 enerji tasarrufu sağlanması,
- Binalarda enerji verimliliği tedbirlerinin alınması, sanayide enerji verimliliği

- teşvikleri oluşturulması, verimliliği düşük elektrikli cihazların piyasa dönüşümünün sağlanması,
- Kömür ve doğal gaz santrallerinin modernize edilmesi,
- Akıllı sayaç ve şebekelerin geliştirilmesi,
- Ar-Ge desteklerinin artırılması, şeklinde sıralamak mümkündür.

2. YEŞİL EKONOMİ BAĞLAMINDA EKONOMİK BÜYÜME

2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı

Ekonomik büyüme, günümüzde devletlerin temel ekonomik hedeflerinden biridir. Zira kapitalist ekonomi ve modern devlet anlayışı, ekonomik büyüme ve kalkınmayı bireyin refahı ve mutluluğunun temel kaynağı olarak görmektedir. Kapitalizm, toplumsal refah artışının kaynağını bireyin faydasının artmasına bağlı olduğunu, bireyin fayda düzeyinin yükselmesiyle genel toplumsal refahın artacağını kabul etmektedir. Bireyin refah düzeyinin artışı, kişi başına düşen gelirin artmasıyla sağlanmaktadır. Kişi başına düşen geliri artırmanın yolu ise ekonomideki toplam üretim düzeyini artırmaktır (Yalçın, 2017, s.22).

Ekonomik büyüme, çok genel bir tanımla, belirli bir dönemde bir ekonomideki mal ve hizmet üretiminde meydana gelen net artış olarak adlandırılmaktadır (Bocutoğlu, 2005, s.45). Ekonomik büyüme, üretim olanaklarının bir uzantısı olarak ifade edilebilir. Bu tanıma ek olarak, ekonomik büyüme; bir toplumun ekonomik faaliyetlerindeki büyüme olarak da tanımlanmaktadır. Aynı zamanda ekonomik faaliyetlerin toplam değerindeki büyüme nüfus artışından daha fazla olduğundan kişi başına düşen çıktıdaki artış ekonomik büyüme olarak da ifade edilmektedir (Tezel, 1989, s.61). Ekonomide üretim kapasitesinin artması sonucunda daha fazla mal ve hizmet elde etmek ekonomik büyüme olarak ifade edilmektedir (Ertek, 2005, s.53).

Ekonomik büyüme, milyonlarca insanın ekonomik refahı ve yaşam kalitesi ile doğrudan ilişkilidir (OECD, 2013, s.24). Ekonomik büyüme, kişi başına düşen reel gelirdeki artış olarak ölçülmektedir. Bu artışlar, ülkenin üretim ölçeğinin veya potansiyelinin genişlemesi veya daha verimli olması nedeniyle ancak uzun vadede ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ekonomik büyüme sorunu genellikle uzun vadeli bir sorun olarak görülmekte ve arzdan çok makroekonomik anlamda belirlenmektedir. Bir ülkenin üretim olanakları eğrisinin sağa veya uzun dönem toplam arz eğrisinin sağa kaymasının nedenleri ekonomik büyüme teorilerinin konusunu oluşturmaktadır. Bu değişimlerin arkasında hükümetlerin, üretim faktörlerinin verimliliğini artırmaya yönelik eğitim ve teknoloji politikalarının ve fiziki sermaye stokunu artırmaya yönelik altyapı yatırımlarının olduğu açıktır (Easterly ve Wetzel, 1989, s.44). Ekonomik

büyüme sorunu genellikle uzun vadede bir sorun olarak görülmüştür, ancak uzun vadede üretim ölçeğinin artmasıyla ortaya çıkabilir. Bu nedenle, büyüme konsepti tedarik sağlayıcılar tarafından belirlenmektedir. Diğer bir deyişle, bir ülkeyi üretim potansiyeli eğrisini kaydırmaya yönlendiren faktörler, ekonomik büyüme teorilerinin konusunu oluşturmaktadır. Bu değişimler sayesinde hükümetler beşeri sermayenin ve fiziki sermayenin verimliliğini artıran stratejiler geliştirmiştir (Kibritçioğlu, 1998, s.225).

Ülkeler arasında gelir veya kişi başına düşen gelir açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ülkelerin ekonomik büyüme düzeyleri arasındaki bu farklılık nedeniyle bazı ülkeler diğerlerinden daha zengindir. Ülkeler arasındaki gelir farklılıklarının nedeni, ekonomik büyümenin temelini oluşturan üretim kaynaklarına sahiptir. Ülkeler arasındaki gelir farklılıkları gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYİH) ile ölçülmektedir. Ekonomistler genellikle ekonomide, milli gelirin değerini ölçen GSYİH'yi kullanmışlardır. GSYİH, bir ülke için belirli bir zaman diliminde üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen hasıla olarak tanımlanabilir (Mankiw, 2003, s.36). Ekonomik büyüme, genellikle ekonominin arz tarafı ile belirlenmektedir. Bu nedenle üretim fonksiyonu, ekonomik büyümeyi açıklamada anahtar role sahiptir. Üretim fonksiyonu, ekonomik büyümeyi etkileyen işgücü, fiziksel sermaye, beşeri sermaye ve teknoloji olmak üzere dört ana faktör tarafından belirlenmektedir. Bu ekonomik girdiler, ekonomik çıktıya dönüşmekte ve GSYİH ile gösterilmektedir. Nüfusun türüne bağlı olarak artan eğitim ve sağlık harcamaları ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Doğal kaynaklar ekonomik büyümenin bir diğer unsurudur. Toprak, iklim, enerji kaynakları, su ve mineraller, nehirler, dağlar ve ormanlar ile tüm yeraltı ve yer üstü kaynakları ekonomik büyümeyi etkiler. Yeterli hammadde kaynaklarına sahip ülkelerde, endüstriyel gelişme ve ekonomik büyüme koşulları hızlanmaktadır. Mal ve hizmet üretimini sağlayan her türlü makine ve teçhizat, daha dar anlamda sermayeyi temsil ederken, sermaye de bir ülkede tasarrufların artması ve bu tasarrufların verimli sermaye yatırımına dönüşmesi ile artar. Ekonomik büyüme için sermaye birikimi gerekli olsa da tek başına yeterli değildir. Son olarak, teknolojik değişim ve inovasyonun ekonomik büyümeyi de artırdığını belirtmek gerekir (Başcı Nur ve Almammadov, 2022). Grossman ve Helpman (1991), zaman içinde teknolojide meydana gelen gelişmelerin, ülkelerin ticaret yapılarında değişimlere neden olmak suretiyle o ülkelerin ekonomik büyümelerini olumlu yönde etkileyeceğini

belirtmişlerdir. Ekonomik büyümenin dört ana faktörü vardır. Bunlar; emek, sermaye, doğal kaynak ve girişimcidir. Dört ana faktörün yanı sıra, ekonomik olmayan faktörler de bulunmaktadır. (Acemoğlu, 2009, s.35-39)'na göre, ekonomik olmayan kaynaklar: hükümet etkinliği, kurumlar, siyasi ve idari sistemler, kültürel ve sosyal faktörler, coğrafya ve demografi gibi faktörleri ifade etmektedir.

2.2. Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Birçok iktisat literatürünün dikkatini çeken temel makroekonomik sorulardan biri, ekonomik büyümeyi belirleyen şeylerin ne olduğudur. Bununla birlikte ekonomik büyümenin belirleyicisi ve kaynağını kuramsallaştıran çok sayıda model bulunmaktadır. Farklı ülkelerde ve değişen koşullar altında büyüme belirleyicilerini bulmak için çeşitli uygulamalı araştırmalar da yapılmıştır. Birleşik ve evrensel bir büyüme modeli teorize edilmese de büyümenin itici faktörleri ile ilgilenen birkaç kısmi teori bulunmaktadır. Temelde ekonomik büyümenin kaynağını ve belirleyicilerini tartışan iki farklı teori ve yaklaşım vardır. Birincisi, Solow büyüme modeline dayanan neoklasik büyüme teorisidir. Teori, yatırımın rolünü vurgulamakta ve büyümenin ana kaynağı olarak sermaye, emek ve teknoloji türünü tanımlamaktadır. Romer (1986) ve Lucas (1988) tarafından geliştirilen içsel büyüme teorisi ise büyüme için kilit faktörler olarak insan sermayesine ve inovasyona odaklanan daha yakın tarihli olan bir büyüme teorisidir. Bu yeni büyüme modelinde dikkatler teknolojik değişime, hükümetin rolüne, ticaret politikasına ve beşeri sermaye gelişimine çekilmektedir. Bununla birlikte kurumlar, yasal ve siyasi sistem, sosyo-ekonomik faktörler, demografiye ve coğrafyaya vurgu yapan temel belirleyicilerin de olduğu dile getirilmektedir (Kogid vd., 2010, s.125; Balcha, 2011, s.25; Petrakos vd., 2007, s.21).

Elverişli ve istikrarlı makroekonomik ortam, ekonomik büyümenin en önemli belirleyicilerinden biridir. Bir ülkenin ekonomik performansı, ekonomi politikalarının etkinliği, kapsamlılığı ve makroekonomik koşulların istikrarı ile doğrudan bağlantılıdır. Para, maliye ve döviz kuru politikaları ekonomik büyüme için yeterli olmasa da gerekli koşullar olarak görülmektedir (Mankiw, 2003, s.38). Genel olarak makroekonomik istikrarsızlık ve belirsizlik, verimliliği ve sermaye birikimini azaltarak büyümeyi olumsuz etkilerken, belirsizlikleri azaltıp makroekonomik istikrarı sağlamak, büyümeyi desteklemektedir. (Fischer,1991, s.329-379)'in de belirttiği gibi,

hükümetlerin ekonomilerini kontrol etme, yönetme ve dolayısıyla makroekonomik istikrarı sağlama yeteneği, o ülkedeki enflasyon oranı ve bütçe açığının düzeyi ile ölçülebilir.

Ekonomik büyümenin bir diğer belirleyici faktörü yatırımlardır. Neoklasik büyüme modelinde sermaye, geçiş dönemindeki büyümenin geçici de olsa önemli bir kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, içsel büyüme modelleri, yatırımı ekonomik büyümenin önemli ve kalıcı bir belirleyicisi olarak dile getirmektedir. Yatırım ve büyüme üzerine ampirik çalışmalar da bu iddiayı pekiştirmektedir. (Oketch ,2006)'e göre, fiziksel ve beşeri sermayeye yapılan yüksek yatırım, Afrika ülkelerinde işgücü verimliliğinin ve kişi başına büyümenin kaynağı olarak dile getirilmiştir.

Beşeri sermaye oluşumu, ekonomik büyümenin en önemli belirleyici faktörlerinden biridir. İnsan sermayesi, içsel büyüme teorilerinin çeşitli modellerinde ortaya çıkmaktadır. Genellikle eğitim ve sağlık değişkenleri ile ölçülmektedir. Eğitim anlamında beşeri sermaye, bir insanın eğitim ve öğretim yoluyla sahip olabileceği bilgi ve beceri stokunu ifade etmektedir. Bir dizi ampirik çalışma, beşeri sermaye ile büyüme arasındaki ilişkiyi ve bunların ilişkisinin önemini incelemiştir. (Barro ,1989, s.23-27), (Mankiw vd., 1992, s.407-437), Glaeser vd. (1995, s.117-143), Temple, (1999, s.131-134), (Cissone ve Papaioannou ,2006, s.35-38) ve (Kalaitzidakis ,2001, s.229-254) tarafından yapılan çalışmalara göre beşeri sermaye, ekonomik büyüme ile pozitif ve anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) ve yenilik de beşeri sermaye oluşumu sürecinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bunlar, teknolojik ilerlemeyi artırarak yeni üretim tarzını geliştirir. Yeni büyüme modelleri: Ar-Ge ve inovasyon, büyümenin temel faktörü olarak görülmektedir ve genellikle patent başvurusu, patent hibeleri veya araştırma ve geliştirme harcamaları ile ölçülmektedir (Ülkü, 2004, s.27).

En önemli büyüme belirleyicilerinden biri olan Doğrudan Yabancı Yatırımları (DYY), bir ekonomiye yabancı sermaye transferi yoluyla etkide bulunmaktadır. Bununla birlikte ekonomik faaliyetlerin içselleştirilmesinde ve teknoloji transferinde önemli bir rol oynamaktadır (Petraikos vd., 2007, s.33). Birkaç ampirik bulgu, doğrudan yabancı yatırım ve büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu doğrulamaktadır. (Alfaro ,2003, s.26) tarafından yapılan ampirik bir analiz, DYY'nin büyüme üzerindeki etkisini sektörlere göre ayırmaya çalışmakta ve imalat üzerindeki

DYY'nin büyüme üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu dile getirmektedir. (Menamo'ya ,2014, s.30) göre DYY, ülkedeki büyüme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir pozitif etkiye sahiptir ve mevcut rejimde ticaretin serbestleştirilmesini takiben etkisi daha belirgin hale gelmektedir. Lucie (2012, s.17) de benzer şekilde yüksek DYY girişinin ülkedeki büyümenin artırılması ve yoksulluğun azaltılması üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna varmaktadır.

Serbest ticaret, büyümenin en önemli belirleyicilerinden biri olarak birçok büyüme modelinde yaygın olarak yer almaktadır. (Petraikos vd. ,2007, s.34)'a göre serbestliğin etkisi, karşılaştırmalı avantajların kullanılması, teknoloji transferi ve bilgi yayılımı, ekonomilerin ölçeğinin artması ve rekabete maruz kalma gibi kanallarla açıklanabilmektedir. Yanıkkaya (2003, s.63) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ticari açıklığın uzun dönem ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte, büyüme ve kalkınma literatürlerinin ortaya koyduğu gibi, ticaret engellerinin olumlu ve çoğu spesifikasyonda gelişmekte olan ülkeler için büyüme ile önemli ölçüde ilişkili olduğu dile getirilmiştir. (Andersen ve Babula ,2008, s.36) tarafından yapılan bir çalışmada benzer şekilde, açıklık ekonomisi ve uzun vadeli ekonomik büyüme arasındaki olası pozitif bağlantıyı ortaya koymaktadır.

Nüfus artışı, göç, yaş kompozisyonu ve nüfus yoğunluğu gibi demografik koşulların bir ülkenin ekonomik büyümesinde önemli rolü olduğu görülmektedir. Literatürde hızlı nüfus artışı, ekonomik büyüme için yapıcı olduğu kadar yıkıcı olarak da görülmektedir. Büyüme, çalışma çağındaki nüfusun ucuz iş gücü sağladığı ve dolayısıyla üretimi teşvik ettiği bir nüfus-yaş bileşimine bağlıdır. Ekonomik büyüme, artan uzmanlaşma ve bilgi yayılımı gibi avantajlar yoluyla nüfus yoğunluğundan da etkilenebilmektedir. Ancak hem alan hem de gönderen ülkenin büyümesi üzerinde göç, önemli bir etki yaratmaktadır (Petraikos vd., 2007, s.39).

Coğrafi koşullar ve doğal kaynakların bolluğu bir ekonominin büyümesi üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. İklim ve konum gibi faktörlerin gelir düzeyi ve büyümesi üzerinde büyük etkisi vardır. Kötü hava koşullarının, tarımsal üretimi etkilemesi ve hastalıkların yaygınlaşmasına neden olması bu drama en güzel örneği teşkil etmektedir. Benzer şekilde coğrafi konum, nakliye maliyetlerini yükselterek bir ülkenin uluslararası ticarete katılımını önemli ölçüde değiştirir. Bir dizi ampirik literatür, doğal kaynak bolluğu ve büyüme arasındaki bağlantıyı incelemeye

çalışmaktadır. (Sachs ve Warner ,1995, s.28) tarafından yapılan bir araştırma, doğal kaynak ihracatının GSYİH'ye oranı yüksek olan ülkelerin 1970-1990 yılları arasında daha yavaş büyüme oranları kaydettiğini ortaya koymaktadır. (Gylfason ve Zoega ,2003, s.561) ise doğal kaynakların bolluğunun, fiyat azalışları nedeniyle tasarrufu ve yatırımı azaltabileceği için ekonomik büyümeyi geciktirebileceğini ifade etmiştir. Hava durumu, özellikle yağmurla beslenen tarımın önemli rol oynadığı ülkelerde ekonomik büyümenin temel belirleyicilerinden biridir. Brenner ve Lee (2014, s.14) tarafından yapılan bir araştırma, ortalama ısı indeksi yüksek olan daha gelişmiş ülkelerde, artan ısı indeksi ile ekonomik büyümenin azaldığını, ayrıca küresel ısınmanın daha sıcak gelişmiş ülkelerde üretkenlik ve büyüme üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır. (You ve Ringler, 2011, s.9)'e göre iklim değişikliği, hidrolojik değişkenlik ve aşırı hava olaylarının sıklığı tarımsal üretimi ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

2.3. Büyüme Modelleri

Büyüme modellerinin anlaşılması ekonomik büyümenin daha sağlıklı bir şekilde anlaşılması açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda büyüme modellerinden Klasik model, Harrod-Domar Modeli, İçsel Büyüme Modeli ve Solow-Swan Modeli üzerinde durmakta fayda vardır.

2.3.1. Klasik Model

18. ve 19. yüzyıl İngiltere'sindeki klasik ekonomistler, büyüme teorilerinin ilk temellerini atmışlardır. Klasik iktisat, modern ekonomik büyüme teorilerinin merkezinde bulunan bir ekoldür. Ulusların zenginliği konusundaki tartışmasında Smith, azalan getiriler üzerine yaptığı çalışmada Ricardo ve nüfus artışı teorisini açıklarken Malthus, modern büyüme teorilerinin formülasyonuna katkıda bulunmuştur. Klasik iktisatçılar arasında büyüme ekonomisine dikkat etme sezgisi, ekonomik ve sosyal değişim izlenimini ve bir toplumda olası ilerleme endişesini içermektedir. Bu daha çok Smith'in "Ulusların Zenginliği"nde yansıtılmaktadır. Klasik ekonomik büyümenin ana itici güçleri olarak sermaye birikimi ve teknolojik değişimin olduğunu iddia etmektedir. Düşünce okuluna göre, sermaye birikimi tamamen yeniden yatırım

için kullanılan artık üretimin boyutu ve türü tarafından yönetilmektedir (Kates, 2020, s.20). Adam Smith'e göre kişi başına gelirin artması, emek verimliliğindeki iyileşme ile bağlantılıdır ve emek üretkenliğinin, sermaye birikimi ve teknolojik değişim yoluyla elde edilebileceğini belirtmiştir (Kurz ve Salvadori, 2003, s.19). Klasik iktisatçılara göre, değer, dağıtım ve büyüme arasındaki karşılıklı bağımlılık, toprak, emek ve sermayeyi içeren süreçte ekonomik toplumu yönetmektedir. Smith'e göre emek arzındaki yetersizlik, kaynakların kıtlığı ve tükenmesi ile birikim için güdülerin olmaması, büyümenin potansiyel sınırları olarak kabul edilmektedir (Bylund, 2021, s.375). Klasik ekonomistler büyüme sürecini içsel olarak öngörmüşlerdir. Bu, emek arzındaki artışın içsel olduğunu ve ücret oranlarının hareketi ve dolayısıyla sermaye birikim oranı tarafından belirlendiğini öne sürdüğü için Smith'in görüşüne daha çok yakındır (Kurz ve Salvadori, 2003, s.44). Smith'e göre, iş bölümü emek üretkenliğini artıracak ve bu da kâr oranını, dolayısıyla da büyümeyi artıracaktır. Ricardo, teknolojik ilerlemenin arz arttıkça sermayenin uzun vadeli verimliliğindeki düşüşü geciktireceğine inanmaktadır. Ricardian analiz, sermayenin azalan getirilerine ve bunun fiziksel ve beşeri sermaye birikimi üzerindeki etkisine odaklanmaktadır (Barro ve Sala-i-Martin, 2004, s.17). Bu anlayış, kârı yatırım için artı potansiyelin kalıntısı olarak görür ve ücret oranları ile ters orantılıdır. Smith'inki gibi, David Ricardo da içsel büyüme kavramını dile getirmiştir. Bununla birlikte, Smith'in aksine, Ricardo, sermaye sahipleri arasındaki rekabetten ziyade kıtlık ve doğal kaynakların tükenmesi ve azalan getiriler sonucunda kâr ve ekonomik büyüme oranının düşebileceğini vurgulamıştır (Becker vd., 2017, s.111). David Ricardo, Smith'in, verimli toprakların bol olduğu, ekonomik geri kalmışlığın ve yoksulluğun fazla nüfusa yol açtığı fikrini benimsemiştir. Böylece ekonomik büyüme, tarım sektöründe nüfusun azalmasına ve sanayide nüfusun yükselmesinde etkili olacaktır. Verimli topraklara sahip ülkelerde, aşırı nüfus, tarımda azalan getiri ile tanımlandığı gibi ekonomik geriliğe neden olur (Lewis, 2013, s.104). Bununla ilgili olarak Thomas Malthus ünlü eseri "An Essay on the Principles of Population" ile nüfus dinamiklerini klasik analizine eklemiştir. Malthus'a göre, ücretlerin mevcut birikim düzeyinin üzerindeki artış, nüfusu artıracaktır. Ücretlerdeki artışın ardından emek arzındaki artış, kârları azaltacak ve bu, sermaye birikim oranının sürdürülebilir olması için büyük bir engel olacaktır. Malthus, uzun vadede sermaye birikimindeki düşüşü önlemek için nüfus artışının biyolojik üst sınırına ilişkin ünlü kötümser görüşünü öne sürmüştür (Ekelund ve Hebert, 2013,

s.68). Durağan duruma yönelik durağanlık ve yakınsama kavramı, klasik iktisatçılar arasında iyice yerleşmiştir. Ricardo'ya göre, arazi sabit bir üretim faktörüdür ve arazinin getirisinin azalması, büyüme hızının düşmesinin nedeni olarak kabul edilmektedir. Bu gerçeğe dayanarak, klasik büyüme modelleri, sınırlı kaynak büyüme modelinin özel durumu olarak adlandırılabilir. Klasik iktisada göre, büyüme hızının düşmesi ve bunun sonucunda ekonomik büyümenin sona ermesi, ekonomiyi durağan hale getirecektir. Ricardo'ya göre emek arzı, toplam ücretlerin toplam ürün ile rant arasındaki farka eşit olduğu bir düzeye ulaştığında durağan duruma ulaşılacaktır. Bu noktada kârlar sıfır olacak ve birikimler duracaktır (Kates, 2020, s.74).

2.3.2. Harrod-Domar Modeli

Harrod-Domar Büyüme Modelinde tasarrufların büyümenin temel belirleyicisi olduğu ve marjinal büyüme eğiliminin buna bağlı olduğu açıktır (Duran ve Duran, 2017, s. 690). Harrod (1939) ve Domar (1946), temelde aynı büyüme modelini birbirlerinden bağımsız olarak geliştirmişlerdir. Harrod-Domar modeli, analizini tam istihdamdan daha az istihdama sahip ekonomiler ve piyasa başarısızlığı varsayımına dayandırır. Bu, Keynes'inkine benzer bir yaklaşımdır. Ancak Keynes'in vurgusu ağırlıklı olarak ek yatırımdan kaynaklanan gelir etkisini vurgulayan kısa vadeli etkiler üzerinedir. Ancak sermaye stoğundaki artıştan kaynaklanan kapasite etkisi, Keynes tarafından ihmal edilmiştir. Harrod-Domar modelinde, Keynes'in çalışmalarında analiz edilen gelir etkisinin yanı sıra yatırımın kapasite etkisini de vurgulamıştır (Gürdal ve Yavuz, 2015, s.156). Bu amaçla yatırımın sadece milli geliri değil, ekonominin üretim kapasitesini de artırmada etkisi bulunmaktadır. Yatırım sürecinin bu ikili özelliği, yatırım açısından denge büyüme yolunun analizini yapmaktadır. Bu nedenle model, büyümeyi yatırımın (sermayenin) bir fonksiyonu olarak iddia eder. Model aynı zamanda yatırım, ekonomik büyüme oranı ve istihdam artışı arasındaki ilişkiyi incelemektedir (Boianovsky, 2018, s.491). Bu ilişki, gayri safi yurtiçi hâsıla, tüketim, sermaye stoku ve yatırımın büyüme oranlarını eşitleyen garantili büyüme yolu adı verilen bir büyüme yolunun var olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Teoriye göre, tasarruf eğilimindeki artış, garantili büyüme oranı üzerinde uyarıcı bir etkiye sahip olmaktadır. İdeal politika, garantili büyüme yolunu manipüle etmek ve nüfus artışı, teknolojik gelişme, sermaye birikimi ve iş/boş zaman tercih programları ve bir

anlamda tam istihdam dikkate alındığında ulaşılan maksimum oranı doğal büyüme oranı ile eşitlenmektedir (Drăgoi, 2019, s.283). Garanti edilen büyüme hızı, ancak garantili bir büyüme yolunda başlatıldığında elde edilebilir. Garantili büyüme yolunda, istenen düzeyde sermaye-çıktı oranı, fiili düzeyine eşdeğerliğini korumaktadır. Ancak bir ekonomi, garantili büyüme yolundan farklı bir yolda başlamışsa, bu büyüme yolu (gerçek büyüme yolu) garantili yoldan daha fazla uzaklaşacaktır. Fiili büyüme yolu, garanti edilen büyüme yolundan düşükse, örneğin: sermaye stokunun toplam yatırım içindeki payı, yatırımı ve fiili büyüme oranını azaltmak için düşürülecektir (Lewis, 2013, s.124). Bu; gerçek büyüme yolunu, garantili büyüme yolundan daha aşağılara doğru saptırmaktadır. Aynı sonuç, gerçek büyüme yolu garanti edilen büyüme yolundan daha yüksek olduğunda da geçerlidir. Bu senaryoda, gerçek büyüme yolu, garanti edilen büyüme yolundan daha da yukarıya doğru ayrılmaktadır. Bu nedenle modele göre, garantili büyüme yolu, oldukça istikrarsız olan hareketli bir dengenin özelliklerini sergilemektedir. Büyüme yolunun istikrarsız doğası sorunu, 1950’lerde neoklasik büyüme teorilerinin yolunu açmıştır (Zhang, 2018, s.96).

2.3.3. Solow-Swan Modeli

Bir diğer önemli ekonomik modelde, Robert Solow ve Trevor Swan tarafından Harrod-Domar modeline alternatif olarak geliştirilen Solow-Swan modelidir. Solow modelinin temel varsayımlarını, homojen bir malın varlığı ve ekonomiye devlet müdahalesinin olmaması oluşturmaktadır. Tam istihdam düzeyi söz konusudur ve birbirinin yerine geçebilen sermaye ve emek olmak üzere iki ana üretim faktörü vardır. Modele göre ekonomik büyüme temel olarak tasarruf, nüfus artışı ve teknolojik ilerlemeden etkilenmektedir. Model, Cobb-Douglas tipi üretim fonksiyonu ile başlamıştır ve ölçeğe göre sabit getiriye sahiptir (Neto vd., 2019, s.145).

$$Y = AK^{\alpha}L^{1-\alpha} \quad (0 < a < 1) \quad (1)$$

(1) Denklemde Y, K ve L sırasıyla çıktı, sermaye ve işgücü arzını temsil etmektedir. A, toplam faktör verimliliğidir ve A’daki artışa “Solow Kalıntısı” denilmektedir. Solow kalıntı, emek ve sermaye dışındaki tüm diğer faktörlerin üretim fonksiyonu üzerindeki etkisini kapsamaktadır. Kişi başına terimin kullanıldığı teori de her iki taraf L’ye bölerek işçi terimi başına çıktı elde edilmektedir.

$$\frac{Y}{L} = A \left(\frac{K}{L} \right)^a \quad (2)$$

Ayrıca modelde, teknolojik ilerleme olmadığı varsayılmaktadır. Bu nedenle denklem (2), Y/L 'nin işçi başına çıktığı olduğunu ve K/L sermayesinin işçi başına düşen sermaye miktarını belirlediğini göstermektedir. Son olarak, üretim fonksiyonu şu şekilde ifade edilmektedir;

$$y = Ak^a \quad (3)$$

İşçi başına sermayedeki artış, azalan bir oranla işçi başına çıktıda artışa yol açmaktadır. Sermaye stokunun iki belirleyicisi bulunmaktadır. Bunlar yatırım ve amortismandır. Tasarruf oranındaki artış, üretim fonksiyonunu etkileyen yatırımların artması yoluyla sermaye stokunun artmasına neden olmaktadır. Öte yandan, amortisman sermaye stokunun azalmasına neden olmaktadır. Yatırım miktarı amortismanla eşit olduğunda, sermaye stoğu artık değişmez ki bu, sabit durum sermaye düzeyi olarak bilinir. Sermaye maksimum seviyeye ulaştığında, ekonomi Altın Kural seviyesini yaşamaktadır (Mankiw, 2003, s.174). Ekonomi sonunda durağan duruma ulaştığı için sermaye birikimi sürdürülebilir büyüme için yeterli değildir. Bu nedenle nüfus ve teknolojik ilerleme önem kazanmaktadır. Denklem (4)'e göre, amortisman (δ) ve nüfus artışı (n)'nin işçi başına sermaye stokuna olumsuz, yatırımın ise $sf(k)$ olumlu etkisi vardır. Böylece, daha yüksek nüfus artış hızı, işçi başına daha düşük sermaye düzeyine yol açmaktadır.

$$\Delta k = sf(k) - (\delta + n)k \quad (4)$$

Model, teknolojik ilerlemenin dışsal değişken olduğunu varsaymaktadır. Kilit nokta, emek verimliliğini artırmaya yönelik her türlü faaliyeti içeren unsur, teknolojik ilerlemedir. Bu nedenle, teknolojik ilerleme, uzun vadeli ekonomik büyümeye ulaşmanın tek yolu olarak görülmektedir (Zhang, 2018, s.164).

2.3.4. İçsel Büyüme Modeli

1980'lerin ortalarında neoklasik büyüme modelinin uzun dönem büyüme belirleyicilerini açıklamak için teorik olarak yetersiz bir araç olduğu anlaşılmıştır. Solow modelinin ana sınırlamaları olan teknolojik ilerlemenin dışsal durumlarda ve ülkeler arasında yaygın olduğu varsayılmaktadır. Neoklasik teori, sermaye ve emeğin

büyüme artırımının temel bileşenleri olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte, teknolojiye gelişmelere büyük bir önem atfetmektedir. (Romer ,1986, s.1017)'e göre yeni büyüme teorisinin farklı bir çıkış noktası bulunmaktadır. Büyüme, uzun dönemli dengenin doğal bir süreci olarak görülmektedir. İçsel büyüme modeli Neo-klasik ile benzerlik gösterse de, üretimde ölçeğe göre artan getiri fikrine katılmaktadır. İçsel Büyüme teorisi şu şekilde özetlenebilir. İçsel büyüme savunucuları, insan sermayesine ve yeniliklere daha fazla yatırımın üretkenlikte daha fazla artış sağlayabileceğine inanmaktadır. Bu nedenle hükümet ve özel sektör, bireylere ve işletmelere daha yaratıcı olmaları için kaynaklar sağlarken inovasyon yeteneklerini desteklemelidir. İçsel teori altında bilgiye dayalı endüstriler, özellikle telekomünikasyon, yazılım ve yüksek teknoloji firmaları; yükselen ve gelişmiş ekonomilerde çok güçlü hale geldikleri için çok önemli bir rol oynamaktadırlar. AK teorisi, sermaye birikimi ile teknolojik ilerleme arasında net bir fark sağlamayan, dış büyümeyle ilişkin ilk varsayımdır (Becker vd., 2017, s.119).

$$Y = AK \quad (5)$$

Tasarruf oranı, ekonominin gelecekteki büyümesini etkilemektedir.

$$\dot{K} = sY - \delta k \quad (6)$$

Denklemin (7) her iki tarafını da K ile bölüp sadeleştirdiğinizde şunu vermektedir;

$$\frac{\dot{K}}{K} = S \frac{Y}{K} - \delta \rightarrow g_K = sA - \delta \quad (7)$$

g_K: sermaye büyümesi ve **A = Y/K** olduğunda, tasarruf oranında **s** kadarlık bir artış olduğunda kalıcı büyüme oranı elde edilecektir. Romer (1986, s.1002-1037), model ile dünyadaki gelişmiş ekonomilerin nasıl ve neden sürekli büyüdüğünü açıklamaya çalışmaktadır. Modele göre, gelişmekte olan dünyadaki teknolojik büyüme, araştırma ve geliştirme tarafından yönlendirilmekte ve araştırma ve geliştirme sektörünün teşviki teknolojik ilerlemeyi teşvik etmektedir. Romer modelinde toplam üretim fonksiyonu şu şekildedir;

$$Y = K^a (AL_y)^{1-a} \quad (8)$$

Yukarıdaki denklemde **A**, teknolojiyi ve **Ly** işgücünü temsil etmektedir. İş gücüne yönelik yatırımlar, beşeri sermayenin gelişimine katkıda bulunmakta ve beşeri

sermayenin gelişimi ekonomik büyümeyle olumlu yansımaktadır. Ayrıca beşeri sermayenin uygun bir yatırım ortamında ve istikrarlı bir ekonomik büyüme sürecinde gelişiminin çok daha hızlı olması beklenebilir.

3. OECD'NİN YAPISI, İŞLEYİŞİ ve EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMİ

3.1. OECD'nin Tarihçesi

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), ekonomik ve sosyal politikaları tartışan ve geliştiren 38 üye ülkeden oluşan bir gruptur. OECD üyeleri tipik olarak serbest piyasa ekonomilerini destekleyen demokratik ülkelerdir. OECD, çeşitli şekillerde bir düşünce kuruluşu veya bir izleme grubu olarak anılmaktadır. Belirtilen amacı; herkes için refah, eşitlik, fırsat ve refahı teşvik eden politikaları şekillendirmektir. Yıllar boyunca üye ülkelerdeki yaşam standardını yükseltmek, dünya ticaretinin genişlemesine katkıda bulunmak ve ekonomik istikrarı teşvik etmek de dahil olmak üzere bir dizi konuyu ele almıştır. OECD, 14 Aralık 1960'ta 18 Avrupa ülkesinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada tarafından kurulmuştur. Zamanla Güney Amerika ve Asya-Pasifik bölgesinden üyeleri içerecek şekilde genişlemiştir. Dünyanın son derece gelişmiş ekonomilerinin çoğu OECD bünyesinde yer almaktadır (Sayılı vd., 2017, s.2).

1948'de, II. Dünya Savaşı'nın ardından, kıtada savaş sonrası yeniden yapılanma için ağırlıklı olarak ABD tarafından finanse edilen Marshall Planı'nı yönetmek üzere Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OEEC) kurulmuştur. Teşkilat, onlarca yıllık Avrupa savaşından kaçınmak amacıyla ekonomik kalkınma için birlikte çalışmanın önemini vurgulamıştır. OEEC, o zamandan beri Avrupa Birliği'ne (AB) dönüşen Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) bir Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi kurmasına yardım etmede etkili olmuştur (Eyilik, 2019, s.36).

14 Aralık 1960 yılında kurulan OECD maddeleri 1961 yılında yürürlüğe girmiş ve Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada, adını OECD olarak değiştiren OEEC'nin Avrupalı üyelerine katılmıştır. Organizasyonun merkezi Paris, Fransa'daki Chateau de la Muette'dedir (Artuç, 2019, s.30).

OECD, dünya çapında ekonomik büyümenin görünümüne ilişkin ekonomi raporları, istatistiksel veri tabanları, analizler ve tahminler yayınlamaktadır. Raporlar çeşitli şekillerde küresel, bölgesel veya ulusal yönelimlidir. Grup, ekonomik büyüme üzerindeki cinsiyet ayrımcılığı gibi sosyal politika konularının etkisini analiz etmekte, raporlar ve çevresel sorunlara duyarlılıkla büyümeyi teşvik etmek için tasarlanmış

politika önerilerinde bulunmaktadır (OECD, 2008, s.12). Örgüt ayrıca dünya çapında rüşvet suçlarını ve diğer mali suçları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. OECD, 2009 yılına kadar listede herhangi bir ülke olmamasına rağmen, işbirliği yapmayan vergi cennetleri olarak kabul edilen ulusların sözde “kara listesini” yayınlamakta, orijinal listedeki tüm ülkeler OECD şeffaflık standartlarını uygulamak için taahhütte bulunmaktadırlar (Öztürk ve Ülger, 2016, s.239). OECD, dünya çapında vergi reformunu teşvik etmek ve kârlı şirketler tarafından vergiden kaçınmayı ortadan kaldırmak için geliştirmekte olan 20 ülke (G-20) grubuyla birlikte önemli faaliyetlerde bulunmuştur (Yılmaz, 2014, s.19). Proje için sunulan tavsiyeler, bu tür bir kaçınmanın dünya ekonomilerine yıllık 100 milyar dolar ile 240 milyar dolar arasında vergi gelirin mal olduğu tahminini içermektedir. OECD ayrıca, piyasa temelli ekonomik reformları uygulayan Orta Asya ve Doğu Avrupa’daki ülkelere danışmanlık yardımı ve desteği sağlamaktadır (Birinci ve Eser, 2017, s.448).

3.2. OECD’ye Üye Olan Ülkeler ve Özellikleri

OECD ülkeleri ve ilgili alanlardaki ortakları, dünya ticaretinin ve yatırımının yaklaşık %80’ini temsil etmektedir. Kuzey ve Güney Amerika’dan Avrupa ve Asya-Pasifik’e kadar tüm dünyayı kapsayan 38 ülke OECD’ye üyedir (Erkekoğlu ve Yılmaz, 2020, s.324). Bu ülkeler aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Table 1. OECD Üye Ülkeler

Almanya-1961	İzlanda-1961
Amerika Birleşik Devletleri-1961	Japonya-1964
Avustralya-1971	Kanada-1961
Avusturya-1961	Kolombiya-2020
Belçika-1961	Kosta Rika-2021
Birleşik Krallık-1961	Letonya-2016
Çek Cumhuriyeti-1995	Litvanya-2018
Danimarka-1961	Lüksemburg-1961
Estonya-2010	Macaristan-1996
Finlandiya-1969	Meksika-1994
Fransa-1961	Norveç-1961
Güney Kore-1996	Polonya-1996
Hollanda-1961	Portekiz-1961
İrlanda-1961	Slovak Cumhuriyeti-2000
İspanya-1961	Slovenya-2010
İsrail-2010	Şili-2010
İsveç-1961	Türkiye-1961
İsviçre-1961	Yeni Zelanda-1973
İtalya-1962	Yunanistan-1961

Kaynak: <https://www.oecd.org/about/document/ratification-oecd-convention.htm>

OECD'ye üye ülkelerden Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İzlanda, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan 14 Aralık 1960 tarihinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nı kuran sözleşmeyi imzalayarak, OECD'nin kurucu üyeleri olmuşlardır. OECD'nin kuruluşu aşamasında, örgütün temel amaçlarına tam bağımlılığı kabul eden bu ülkeler, OECD'nin ilk üyeleridir. Kuruluş aşamasındaki bu sözleşmede ülkelerin taahhüt ettikleri maddeler aşağıda verilmiştir. Buna göre kurucu üyeler (Karluk, 2015, s.52-57);

- Ekonomik gücün ve refahın, Birleşmiş Milletler'in amaçlarına ulaşması, bireysel özgürlüğün korunması ve genel refahın artırılması için gerekli olduğunu,
- Kendi aralarında gelişen işbirliği geleneğini güçlendirerek bu amaçları en etkin
- şekilde ilerletebileceklerine,
- Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatına katılımlarının büyük katkı sağladığı

- Avrupa'nın ekonomik toparlanmasının ve ilerlemesinin, bu geleneği güçlendirmek ve onu yeni görevlere, daha geniş hedeflere uygulamak için yeni perspektifler açtığını,
- Daha geniş işbirliğinin dünya halkları arasındaki barışçıl ve uyumlu ilişkilere
- hayati bir katkı sağlayacağını,
- Ekonomilerinin artan karşılıklı bağımlılığını,
- Ekonomilerinin en yüksek sürdürülebilir büyümesini teşvik etmek ve halklarının ekonomik ve sosyal refahını geliştirmek için kapasitelerini ve potansiyellerini daha etkin bir şekilde kullanmak için istişare ve işbirliğini,
- Ekonomik olarak daha gelişmiş ulusların, ekonomik gelişme sürecindeki
- ülkelere ellerinden gelenin en iyisini yapmak için işbirliği yapmaları gerektiğini,
- Dünya ticaretinin daha da genişlemesinin, ülkelerin ekonomik kalkınmasını ve uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesini destekleyen en önemli faktörlerden biri olduğunu,
- 1. Bu amaçları, katıldıkları diğer uluslararası kuruluş veya kuruluşlardaki taraf oldukları anlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak takip etmeyi, kabul etmişlerdir.

OECD'ye ilk kurucu üyelerden sonra dahil olan ilk ülke Japonya olmuştur. Aslında Japonya, 1960 yılında Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (OEEC) Kalkınma Yardım Grubu'na katılmıştı. 1962'de dönemin Başbakanı Hayato Ikeda ve dönemin Dışişleri Bakanı Masayoshi Ohira'nın Avrupa ziyareti, üye ülkeler arasında Japonya'nın OECD'ye katılımını desteklemek için çalışmaları artırdı. 1963'te OECD Konseyi, Japonya'nın katılımı konusunda prensipte anlaşmaya vardı.

Japonya da, 28 Nisan 1964 tarihinde, üyelik adına gerekli olan sözleşmeyi imzalayarak katılım belgesini tevdi etti ve OECD üyesi olmuştur (OECD, 2014, s.2). 1947-1948 gibi erken bir tarihte ve yine 1957-1958'de, Finlandiya hükümeti, OECD'nin selefi olan Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECD) tarafından yönetilen, savaş sonrası Avrupa'nın yeniden inşası için Marshall Planı fonlarına zaten ilgi göstermişti. Fakat Finlandiya'nın Sovyetler Birliği'ne komşu olması, ülkenin OECD'ye katılımını etkiliyordu. Ocak 1958'de Başkan Urho Kekkonen, Paris'teki

Finlandiya büyükelçisine OECD'ye katılma koşullarını resmi olarak inceleme talimatını verdi. Bunun neticesinde Sovyetler Birliği, Finlandiya'ya karşı negatif tutum içerisine girip, bazı mallarda ambargo uygulamaya başladı. Fakat OECD'nin üyelik ile birlikte sunmuş olduğu avantajlar, ülke adına daha baskın geldi. Finlandiya hükümeti 1966'da OECD'nin Ekonomik Komite çalışmasına katılma arzusunu dile getirdi. 7 Haziran 1968'de Finlandiya hükümeti resmi olarak katılım arayışına girmeye karar verdi ve ayrıntılı tartışmalar başladı. Çoğu OECD üyesinde olduğu gibi, OECD'nin Mevcut Görünmez Operasyonların Liberalizasyonu ve Sermaye Hareketlerinin Liberalizasyonu Kodlarının bazı bölümlerine bazı çekinceleri vardı ve bunlar kısa sürede çözüldü. Finlandiya 28 Ocak 1969'da OECD Sözleşmesi'ni onaylayarak üye oldu (Carrol, 2019, s.1).

Avustralya'nın OECD'ye üyeliği 1971'e kadar başlamamış olsa da, Avustralyalı diplomatlar OECD'nin çalışmalarına aşinaydılar ve OECD'nin gelecekteki rolüne ilişkin zorlu ve uzun süren müzakerelere büyük ilgi göstermekteydiler. Avustralya hükümeti, OECD'nin etkisine ve gelişmekte olan ülkeler tarafından bir "zengin adamlar kulübü" olarak algılanmasına ilişkin endişelere sahip olsa da, denizaşırı yardımlarla ilgili olarak OECD ile yakın işbirliğini durdurmadı. Aralık 1962'de Kabine, Avustralya'nın OECD'nin Kalkınma Yardımı Komitesi'nin (DAC) geçici bir çalışma grubuna üye olması gerektiğini kabul etti. Daha sonra Avustralya Hükümeti, OECD Sekreterliği tarafından hizmet verilen bir grup olan 1964'teki ilk UNCTAD'da Batı Grubu ile yakın çalışmayı kabul etti. Sonraki yıllarda OECD'ye üyelik anlamında girişimler başladı ve 7 Haziran 1971'de sözleşme imzalanarak Avustralya OECD üyesi oldu (Kellow ve Carroll, 2011, s.107).

Avustralya'nın üyeliğinden sonra Yeni Zelanda'da bölgedeki ticari ve siyasi ilişkilerin etkisiyle OECD'ye üyelik sürecini başlatmıştır. Uluslararası ticaret konusunda önemli bir coğrafyada bulunan Yeni Zelanda, Birleşik Krallık'ın ticari hegemonyası altındadır. İkinci dünya savaşından sonra Doğu-Batı bloku altında bölünen dünyada hem siyasi hem de ticari yer edinmek isteyen Yeni Zelanda, OECD'ye katılımı için başvuruda bulunmuş ve 29 Mayıs 1973 tarihinde imzalanan sözleşme neticesinde OECD'ye üye olmuştur (Smith ve Sawyer, 2011, s.6-8).

1978 yılında, Meksikanın çelik üretiminin hacmi, Organizasyonu Meksika'yı OECD Çelik Komitesine katılmaya davet etmeye sevk etmiştir. Bu davet başlangıçta

reddedilmiş, ancak Meksika daha sonra Çelik Komitesi ile bağlantı kurmak için 1982’de kurulan bir komite bağlamında tartışmalara başlamayı kabul etmiştir. 1990 yılında, OECD ile diyalogunun kapsamını genişletme girişimini ilk olarak, OECD ve onunla bağları güçlendirme olasılıklarını öğrenmek için bir keşif heyeti göndermiştir. Daha sonra tam üye olmayı talep etmiştir. 1991’de Meksika Başkanı Salinas de Gortari tarafından, ülkelerinin OECD’ye katılmasını istediklerini dile getirdiler. Genel Sekreter Şubat 1992’de Meksika’ya resmi bir ziyarette bulundu. 1992’de OECD, Meksika ekonomisi hakkında bir çalışma yürütmüş ve Meksika ekonomisi üzerine bir araştırma yapmıştır. Son olarak 18 Mayıs 1994’te Meksika OECD üyesi olmuştur. (Schricke, 1994, s.5).

1989 yılında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki siyasi değişikliklerden sonra, bu ülkelerin OECD ile piyasa ekonomisine yönelik reformlar ve yeni mevzuatlar hazırlamaya yönelik işbirliği güçlenmiştir. OECD bu ülkelere hiçbir zaman kredi veya diğer mali yardım sağlamamıştır. İşbirliği her zaman politika tavsiyesi, danışmaya ve analize dayalı olmuştur. 1990’da OECD, bölgedeki geçiş ekonomileri için OECD faaliyetlerini koordine eden Geçiş Halindeki Avrupa Ekonomileri ile İşbirliği Merkezi’ni (CCEET) kurmuştur. 1991 yılında Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya için “Geçişteki Ortaklar” (PIT) Programı oluşturuldu. Bu program piyasa ekonomisine ve çoğulcu demokrasiye hızlı geçiş için kararlı olan, çabalar gösteren ve OECD ile özel ilişki kurma isteklerini ifade eden ülkeler için tasarlanmıştır. OECD bu ülkelere özel yardım ve hizmetler sağlamıştır. Her bir PIT programı kapsamında yürütülen faaliyetlerin seçimi, her ülkenin piyasa ekonomisine geçişinde başarılı olmasına ve OECD’ye üyelik koşullarını karşılamaya hazırlanmasına yardımcı olma ihtiyacından etkilenmiştir. PIT programı sayesinde Çek Cumhuriyeti ve daha önce Çekoslovakya, OECD’nin çeşitli çalışma organlarında gözlemci statüsünü elde etmiştir. Ocak 1994’te Çek Cumhuriyeti, OECD’ye tam teşekküllü üyelik için resmi talepte bulunmuştur. Haziran 1994’teki Bakanlar Konseyi toplantısı, katılım prosedürünün başlatılmasına karar vermiştir. OECD Konseyi buna dayanarak Çek Cumhuriyeti’ni OECD Sözleşmesine katılmaya davet etme kararı almıştır. Davet anlaşması 28 Kasım 1995’te dönemin Dışişleri Bakanı Josef Zieleniec ve dönemin OECD Genel Sekreteri Jean-Claude Paye tarafından imzalanmıştır (Bussiere vd., 2004, s.7).

Polonya, OECD’ye 22 Kasım 1996 tarihinde, Avrupa’nın Soğuk Savaş’ın gölgelerinden yeni çıktığı sırada girdi. Komünizm altında yıllarca süren durgunluğun

ardından Polonya, beş yıllık hızlı ve geniş kapsamlı bir yapısal değişim yaşamıştır. 1990'ların başındaki bu zor değişiklikler geleceğin temellerini atmıştır. Ancak o zamanlar başarı garanti olmaktan çok uzaktı. Polonya, 1996 yılında OECD'ye katılarak kendisini küresel politika oluşturma çevrelerine daha iyi entegre etmeye çalışmaktadır. (Gurria, 2006, s.1)

Macaristan ve OECD arasındaki resmi ilişki 1991 yılında PIT programı (Partners in Transition) ile başlamıştır. Program sırasında Macar Forinti'nin konvertibilitesi, para piyasası ortamının oluşturulması ve mali reform konularına büyük önem verilmiştir. Piyasa ekonomisi koşullarını sağlayan yeni mevzuatın oluşturulması sürecinde (Döviz Kanunu, Kredi Kuruluşları ve Finansal Kuruluşlar Kanunu, Sigorta Kanunu, İflas Davaları Kanunu, Muhasebe Kanunu), OECD profesyonel ve teknik yardım sağlamıştır. Macaristan'ın üye ülkelerden edindiği bilgi ve tecrübeyi mümkün olduğunca kullanabilmesi için 7 Mayıs 1996'da Macaristan, OECD'ye üye olmuştur (Ley ve Poret, 1997, s.38).

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, 1990'lı yılların başında Batı ile entegrasyon süreçlerine hız kazandırmak için Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ile birlikte Slovakya da Örgüte "üye" olarak kabul edilmişlerdir. Slovakya 14 Aralık 2000 tarihinde kabul antlaşmasını imzaladıktan sonra OECD'ye üye olmuştur (Bruncko, 2000, s.5).

Mart 1996'da Slovenya OECD üyeliği için başvuruda bulunmuştur. OECD Konseyi Bakanlar düzeyinde 16 Mayıs 2007'de Slovenya ile Örgüt üyeliği için müzakerelerin başlatılmasına yönelik bir kararı kabul etmiştir. 30 Kasım 2007'de OECD Konseyi, Slovenya için, Slovenya'nın "katılım yol haritasını" onayladı. Daha sonra 10 Mayıs 2010'da OECD ülkeleri, Slovenya'yı OECD üyesi olmaya davet etti. Slovenya, 1 Haziran 2010'da bir Katılım Anlaşması imzaladı ve 21 Temmuz 2010'da OECD'ye üye oldu. Bununla birlikte Estonya'da Slovenya ile aynı dönemlerde üyeliği kabul edilen ülkelerdendir. 16 Mayıs 2007 tarihinde OECD'ye üyelik için başvuruda bulunan Estonya, aynı Slovenya gibi 30 Kasım 2007 tarihinde OECD Konseyi tarafından belirlenen katılım yol haritası ile birlikte OECD'ye üyelik süreci başlamıştır. Sonuç olarak 9 Aralık 2010 tarihinde Estonya, OECD'ye üye olmuştur (Davis, 2016, s.12). 2010 yılında OECD'ye üye olan diğer iki devlet ise, İsrail ve Şili'dir. 16 Mayıs 2007 tarihinde Bakanlar düzeyinde OECD Konseyi, Şili'nin yanı

sıra İsrail'in de Örgüte üyeliği konusunda müzakerelerin başlatılmasına yönelik bir kararı kabul etmiştir. 30 Kasım 2007 tarihinde OECD Konseyi, İsrail'in OECD Sözleşmesine katılımı için yol haritasını onaylamıştır. OECD Konseyi'nin İsrail'in OECD araçları, standartları ve ölçütlerine ilişkin tutumunu olumlu değerlendirmesinden kaynaklı olarak 10 Mayıs 2010 tarihinde İsrail'i üye olmaya davet etmiştir. Daha sonra ise karşılıklı anlaşma imzalanıp İsrail 7 Eylül 2010 tarihinde OECD'ye üye olmuştur. (Retting, 2016, s.514) Aynı dönemde üyelik başvurusunda bulunan Şili'nin de üyelik işlemlerine başlanılmıştır. Şili'nin OECD üyeliğine kabulü, yaklaşık yirmi yıllık demokratik reformun ve sağlam ekonomik politikaların uluslararası alanda tanınmasına işaret etmektedir. OECD için Şili'nin üyeliği, daha güçlü, daha temiz ve daha adil bir küresel ekonomi inşa etme misyonunda önemli bir kilometre taşıdır. OECD Genel Sekreteri Angel Gurría ve Şili Maliye Bakanı Andrés Velasco tarafından Başkan'ın huzurunda 11 Ocak'ta Santiago'daki La Moneda'da imzalanan bir katılım anlaşması uyarınca Güney Amerika'daki ilk OECD üyesi Şili olmuştur (Paulo vd., 2013, s.47).

29 Mayıs 2013 tarihinde Bakanlar düzeyinde OECD Konseyi, Letonya ile katılım müzakerelerini başlatmaya karar vermiştir. 15 Ekim 2013 tarihinde OECD Konseyi, Letonya'nın katılımı için Yol Haritasını onaylamıştır. 14 Şubat 2014 tarihinde Letonya, ülkenin yürürlükteki yaklaşık 250 OECD yasal belgesine ilişkin konumunu belirleyen ve Letonya'nın mevzuat, politika ve uygulamalarının bu belgeye uygunluğunun değerlendirmesini içeren muhtıra sunarak katılım sürecinde önemli bir adım atmıştır. 11 Mayıs 2016 tarihinde OECD, Letonya'yı Örgüte üye olmaya davet etmiş ve 1 Temmuz 2016 tarihinde imzalanan OECD sözleşmesi ile birlikte Letonya OECD üyesi olmuştur (Cameron vd., 2021, s.3).

9 Nisan 2015 tarihinde Bakanlar düzeyinde OECD Konseyi, Litvanya ile katılım müzakerelerinin başlatılmasına karar vermiştir. 8 Temmuz 2015 tarihinde ise OECD Konseyi, Litvanya'nın OECD sözleşmesine katılım için yol haritasını onaylamıştır. Şubat 2016 – Nisan 2018 tarihlerinde, 21 OECD komitesi ve onların yardımcı organları Litvanya'nın teknik incelemelerini gerçekleştirmiştir. 3 Mayıs 2018 tarihinde OECD, Litvanya'yı Örgüte üye olmaya davet etmiş ve 5 Temmuz 2018 tarihinde sözleşmenin imzalanmasıyla Litvanya, OECD üyesi olmuştur (Skuodis, 2018, s.38).

29 Mayıs 2013 tarihinde Bakanlar düzeyinde OECD Konseyi, Kolombiya ile katılım müzakerelerinin başlatılmasına karar vermiştir. 19 Eylül 2013 tarihinde ise Kolombiya'nın OECD'ye üyelik sürecini başlatan yol haritası imzalanmıştır. 17 Mart 2014 tarihinde OECD yaklaşık olarak 250 parametre için Kolombiya'da yenileme çalışmalarına başlamıştır. Ekim 2013-Mart 2018 tarihleri arasında bu parametrelerin düzenlenmesi ve OECD'nin talep etmiş olduğu gerekliliklerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilmiştir. OECD komite üye ve yardımcılarının gerçekleştirmiş olduğu denetim sonrasında 25 Mayıs 2018 tarihinde OECD, Kolombiya'yı OECD'ye davet etmiş ve 28 Nisan 2020 tarihinde Kolombiya OECD üyesi olmuştur (Vargas-Alzate, 2022, s.127).

OECD'nin son üyesi Kosta Rika'dır. Nisan 2015 yılında başlayan üyelik süreci, OECD komiteleri tarafından gerçekleştirilen derinlemesine teknik incelemeleri ile devam etmiştir. OECD, belirlemiş olduğu standartlarına uyumlu hale getirmek için büyük reformlar başlattığı beş yıllık bir katılım sürecinin ardından Mayıs 2020'de Kosta Rika'yı Örgüte katılmaya resmen davet etmiştir. 25 Mayıs 2021 tarihinde ise imzalanan OECD katılım sözleşmesinden sonra Kosta Rika, OECD üyesi olmuştur (Oxford Analytica, 2021, s.32-33).

OECD üyeliği, bir ülkenin piyasa ekonomisine ve çeşitlilik içeren bir demokrasiye olan bağlılığı ile sınırlıdır. OECD üyesi olmak, ulusun ekonomisini geliştirmek için tam potansiyele ulaşmasını sağlayan avantajlara sahip olmak demektir. Üye devlete, bugün dünyanın en büyük ekonomi oyuncularıyla eşit işbirliğini sağlamakta, üyenin çeşitli alanlarda küresel çapta iyi uygulama ve iyi yönetim standartlarını oluşturmasına yardımcı olmaktadır. OECD üyeliğinin herhangi bir ulus için temel ve en önemli faydalarından biri, üye bir ülkenin dünyada kazandığı ve yatırımcıları çekmesine olanak tanıyan itibarıdır. Zira OECD üyeliği, otomatik olarak yüksek küresel standartlara sahip olmak anlamına gelmektedir (OECD, 2019, s.11). OECD entegrasyonunun en önemli etkilerinden biri, tüm üye devletlerin ve dünya ekonomisinin büyümesine yönelik işbirliği olmuştur. Entegrasyon, ulusların toplu olarak ekonomik büyümelerini etkilemekte ve üye devletlerden herhangi birinin karşılaştığı herhangi bir mali krize yardımcı olacak politikalar geliştirme konusunda birlikte çalışmasına olanak sağlamaktadır. OECD'nin entegrasyonu, üye devletlerin, çoğu gelişmiş ülkeler olduğu ve dünya üretiminin çoğunu oluşturduğu için genellikle

OECD tarafından belirlenen yüksek standartlara göre kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (Kang ve Fratianni, 2006, s.497).

OECD'nin temel amaçlarından biri, üye ülkelerde mümkün olan en yüksek ekonomik büyümeyi, istihdamı ve yükselen bir yaşam standardını elde etmek; aynı zamanda finansal istikrarın korunmasını da sağlamaktır. Örgüt, uluslararası ticareti ve sermayenin ülkeler arasındaki hareketini serbestleştirmek suretiyle bu amaçlara ulaşmaya çalışmaktadır. Bir diğer önemli hedef ise gelişmekte olan ülkelere ekonomik yardımın koordinasyonudur (Pamukçu, 2011, s.136).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), ekonomik ve sosyal politikaları tartışan ve geliştiren 38 üye ülkeden oluşan bir gruptur. OECD üyeleri tipik olarak serbest piyasa ekonomilerini destekleyen, demokratik ülkelerdir. Bu yönüyle OECD'nin üyeleri için belirlemiş olduğu hedefi: herkes için refah, eşitlik, fırsat ve refahı teşvik eden politikaları şekillendirmektir (Alp, 2014, s.23).

Bununla birlikte OECD'nin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çok önemli hedefleri bulunmaktadır. Bununla ilgili politikalarını " 2030 Gündem " şeklinde dile getiren OECD, 2030 Gündemini destekleyen güçlü küresel fikir birliğini memnuniyetle karşılamaktadır. 17 ana başlıkta toplam 169 hedef, bundan on beş yıl sonra arzulanan dünya için bir vizyon sağlamaktadır. OECD, bu küresel vizyonun gerçekleştirilmesini desteklediği için üye ülkeleri, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile ilgili şu anda nerede durduklarını, nerede olmaları gerektiğini belirlerken aynı zamanda hedeflere ulaşmak için desteklemekte ve kanıtlara dayalı sürdürülebilir yollar önermektedir. Bu bağlamda OECD, toplumların uluslararası hedeflere ulaşması için ihtiyaç duyacakları küresel konumlandırma sistemi için önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca, OECD yaklaşımlarının kullanımı yoluyla, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sağlanmasına yardımcı olabilecek daha iyi ve daha tutarlı politikalar için üye ülkeler arasındaki rekabeti teşvik etmektedir (OECD, 2016, s.3).

3.3. OECD'nin Görev ve Fonksiyonları

Paris'teki OECD sekreteryası personeli, OECD'nin 38 üye ülkesinin talebi üzerine araştırma ve analizler yapmaktadır. Üye ülkelerin temsilcileri, kilit konulara ayrılmış komitelerde toplanmakta ve bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Karar verme yetkisi OECD Konseyi'ne aittir (Parasız, 2012, s.156). Genel itibarıyla OECD'nin görevleri organizasyon yapısına göre aşağıda aktarılmıştır.

Komiteler; 38 üye ülkenin temsilcileri, fikirleri geliştirmek ve ekonomi, ticaret, bilim, istihdam, eğitim veya finansal piyasalar gibi belirli politika alanlarındaki ilerlemeyi gözden geçirmek için uzmanlaşmış komitelerde toplanır. Toplamda yaklaşık 200 çalışma grubu ve uzman grubu bulunmaktadır. Ulusal idarelerden yaklaşık 40.000 üst düzey yetkili, OECD sekreterliği tarafından üstlenilen çalışmalarını talep etmek, gözden geçirmek ve katkıda bulunmak için her yıl OECD komite toplantılarına gelir. Ülkeye döndüklerinde, ulusal yetkililer OECD belgelerine çevrimiçi olarak erişebilir ve özel bir ağ aracılığıyla bilgi alışverişinde bulunabilirler (Baykara, 2014, s.47).

Konsej; Karar verme yetkisi OECD Konseyi'ne aittir. Üye ülke başına bir temsilciden ve ayrıca bir Avrupa Komisyonu temsilcisinden oluşur. Konsey, OECD'nin daimi temsilcileri düzeyinde düzenli olarak toplanır ve kararlar oybirliği ile alınır. Konsey, kilit konuları tartışmak ve OECD çalışmaları için öncelikleri belirlemek üzere yılda bir kez bakanlar düzeyinde toplanır. Konsey tarafından yetki verilen çalışma OECD sekreterliği tarafından yürütülür (Sarı, 2013, s.46).

OECD Sekreterliği; Paris'teki OECD sekreterliğinin yaklaşık 2.500 personeli, komitelerin faaliyetlerini desteklemek için çalışmaktadır. Bunlar, araştırma ve analiz sağlayan, çoğunlukla bir düzine bağımsız müdürlükte yaklaşık 700 ekonomist, avukat, bilim adamı ve diğer profesyonelleri içerir. Sekreteryaya, dört genel sekreter yardımcısı tarafından desteklenen bir genel sekreter tarafından yönetilir. Genel sekreter ayrıca, ulusal delegasyonlar ile sekreteryaya arasındaki önemli bağlantıyı sağlayarak Konseye de başkanlık eder. OECD iki resmi dilde çalışır. Bunlar İngilizce ve Fransızca'dır. Personel, OECD üye ülkelerinin vatandaşlarıdır, ancak OECD görevlendirmeleri sırasında hiçbir ulusal bağlantısı olmayan uluslararası memurlar olarak hizmet ederler. Ulusal temsil için herhangi bir kota sistemi yoktur. Sadece farklı deneyim ve milliyetlere sahip yüksek nitelikli kadın ve erkekleri istihdam eden bir fırsat eşitliği politikası vardır (Karbuş, 2006, s.28).

Finansman; OECD, 38 üye ülke tarafından finanse edilmektedir. Yıllık bütçeye yapılan ulusal katkılar, her üyenin ekonomisinin büyüklüğü ile ilgili bir formüle dayanmaktadır. En büyük katkıyı yapan ülke, bütçenin yaklaşık %25'ini sağlayan ABD'dir ve onu Japonya izlemektedir. Konseyin onayı ile ülkeler, ana bütçeden finanse edilmeyen belirli programlara ayrı katkılarda bulunabilirler. Yılda yaklaşık 340

milyon Euro bütçeye sahip olan OECD'nin çalışma programı Konsey tarafından belirlenir (Ateş, 2017, s.212).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve yönetim zorluklarını ele almak, fırsatlarından yararlanmak için 38 piyasa demokrasisinin hükümetlerinin birlikte çalıştığı benzersiz bir forumdur (Deveci, 2019, s.63). Örgüt, hükümetlerin politika deneyimlerini karşılaştırabileceği, ortak sorunlara yanıt arayabileceği, iyi uygulamaları belirleyebileceği, yerel ve uluslararası politikaları koordine edebileceği bir ortam sağlar. Akran baskısının politikayı geliştirmek için güçlü bir teşvik görevi görebileceği ve tek tek ülkelerin küreselleşmiş bir ekonomide ilerleme kaydetmeleri için çok taraflı anlaşmanın gerekli olduğu alanlarda uluslararası kabul görmüş araçlar, kararlar ve tavsiyeler üreten bir forumdur (Öztürk, 2016, s.111). Üye olmayanlar bu anlaşmalara üye olmaya davet edilir. OECD hükümetleri arasındaki alışverişler, Paris'teki bir sekreterlik tarafından sağlanan bilgi ve analizlerden kaynaklanmaktadır. Sekreterlik verileri toplar, eğilimleri izler, ekonomik gelişmeleri analiz eder ve tahmin eder. Ayrıca ticaret, çevre, tarım, teknoloji, vergilendirme ve daha fazlasında sosyal değişiklikleri veya gelişen kalıpları araştırır. OECD; ekonomik büyüme, finansal istikrar, ticaret ve yatırım, teknoloji, yenilikçilik, girişimcilik, kalkınma işbirliği yoluyla hükümetlerin refahı artırmalarına ve yoksullukla mücadele etmelerine yardımcı olur. Ayrıca ekonomik ve sosyal kalkınmanın çevresel etkilerinin dikkate alınmasını sağlamaya da yardımcı olmaktadır. Diğer amaçlar arasında herkes için iş yaratmak, sosyal eşitlik, temiz ve etkili yönetim yer almaktadır (Karluk, 2014, s.55).

OECD'nin fonksiyonları şunlardır (Parasız, 2012, s.157):

- a. Sağlık ve güvenliği teşvik etmek
- b. Yerel ve bölgesel kalkınmayı teşvik etmek
- c. Uluslararası vergi kaçakçılığıyla mücadele
- d. Kalkınmayı hızlandırmak
- e. Yolsuzlukla mücadele
- f. Ulusların ekonomik reformlarına rehberlik etmek
- g. Eğitim sisteminin iyileştirilmesi
- h. Dünya çapında ekonomik büyüme görünümüne ilişkin ekonomik raporlar, istatistiksel veri tabanları, analizler ve tahminler yayınlamak

1. Sosyal konuların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmek ve küresel olarak ekonomik büyümeyi teşvik etmek için önerilerde bulunmak (Bu tavsiyeler, öngörülerini ekonomik kalkınmayla ilişkili çevresel kaygılara da genişletmektedir.)
- j. İşbirliği yapmayan vergi cennetleri olarak kabul edilen ulusların bir “kara listesini” tutmak
- k. Ayrıca kârlı şirketler ve G-20 ülkelerinde vergiden kaçınmayı ortadan kaldırmak için çaba sarf etmek ve G-20 ülkelerini vergi reformlarını teşvik etmeye çalışmak.

OECD, yeni gelişmeleri ve endişeleri anlama ve hükümetlere bu gelişmelere hazırlıklı olma noktasında önemli destekler sağlamaktadır. Bunlardan bazılarını, ticaret ve yapısal uyum sağlanmasını kolaylaştırmak, çevrimiçi güvenlik ve gelişmekte olan dünyada yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili zorluklara karşı mücadele etmek için gerekli destekleri sağlamak şeklinde sıralamak mümkündür. 40 yılı aşkın bir süredir OECD, karşılaştırılabilir istatistiksel, ekonomik ve sosyal verilerin, dünyanın en büyük ve en güvenilir kaynaklarından biri olmuştur (Delice, 2007, s.128). OECD veri tabanında, ulusal hesaplar, ekonomik göstergeler, ticaret, istihdam, göç, eğitim, enerji, sağlık ve çevre gibi çeşitli alanlara ilişkin veriler yer almaktadır. Araştırma ve analizlerin çoğu yayınlanmıştır. OECD, geçtiğimiz on yılda bir dizi ekonomik, sosyal ve çevresel sorunu ele alırken iş dünyası, sendikalar ve sivil toplumun diğer temsilcileriyle olan ilişkisini daha da derinleştirmiştir (Yardımcı, 2014, s.225).

Örgüt aynı zamanda sivil toplumla olan ilişkisini de genişletmektedir. Başlangıçta iş ve emek ile ilişkilere odaklanan bu çalışmalar, geniş bir yelpazedeki sivil toplum kuruluşlarını kapsayacak şekilde genişlemiştir. OECD ayrıca, çalışmalarının çeşitli yönleri hakkında kamuoyu yorumlarına giderek daha fazla dikkat etmektedir. Hızla değişen ve küreselleşen bir ekonomide OECD de değişmektedir. Örgüt, OECD bütçesinin yükünün paylaşılması, karar alma kuralları ve OECD üyeliğini genişletmeye yönelik baskılara nasıl yanıt verileceği gibi karmaşık konular da dâhil olmak üzere yönetiminde reform yapmıştır. Bütün bu çabalar, OECD’yi uluslararası işbirliğinin daha etkili bir aracı haline getirmeye yöneliktir (Kaya, 2014, s.189).

3.4. OECD'nin Ekonomik Açıdan Önemi

OECD'nin ekonomik açıdan önemi incelendiğinde, dünya genelinde çeşitli kurumlar ile işbirliği içerisinde politikalar yürüttüğü görülmektedir. Kalkınma Yardımı Komitesi'nde (DAC) gruplanan OECD donör ülkeleri, dünya çapındaki resmi kalkınma yardımlarının (ODA) %90'ından fazlasını oluşturmaktadır. Kalkınma İşbirliği Müdürlüğü (DCD), politika oluşturma, politika koordinasyonu ve kalkınma için bilgi sistemlerine yardımcı olarak DAC ve OECD'nin çalışmalarını bir bütün olarak desteklemektedir. 23 DAC üyesi ülke, dünyanın en büyük yardım bağışçıları oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin kendi kalkınmalarından nihai olarak sorumlu olduklarını kabul eden DAC, uluslararası işbirliğinin geliştirmekte olan ülkelerin küresel ekonomiye katılma ve yoksulluğun üstesinden gelme kapasitelerine nasıl katkıda bulunabileceğine odaklanmaktadır (Yardımcı, 2014, s.235). DAC başkanı, DCD tarafından derlenen ODA istatistiklerini içeren yıllık bir Kalkınma İşbirliği Raporu yayınlamaktadır. DCD, kalkınma için politika tutarlılığı konusunda OECD sekreterliğinin diğer bölümleriyle yakın bir şekilde çalışmaktadır. OECD Kalkınma Merkezi, kalkınma konularının karşılaştırmalı analizini yapmakta ve yükselen, geliştirmekte olan ülkelerle gayri resmi politika diyalogunu teşvik etmektedir. OECD üyesi olmayan ülkeler Brezilya, Şili, Hindistan, Romanya, Güney Afrika ve Tayland Merkez'in gayri resmi üyeleridir. Ayrı bir organ olan Sahel ve Batı Afrika Kulübü, 17 Batı Afrika ülkesinin bölge için orta ve uzun vadeli kalkınma stratejilerini belirleme ve uygulama çabalarını desteklemektedir (Delice, 2007, s.131).

Ekonomik performans, OECD hükümetlerinin siyasi gündeminde üst sıralarda yer almaktadır. Ekonomi Departmanı, OECD ülkelerindeki ve seçilmiş üye olmayan ekonomilerdeki ekonomik ve finansal gelişmeleri incelemektedir. Departman, hükümetin dikkat etmesi gereken yapısal öncelikleri belirlemek için genel bir çerçeve sağlamaktadır. Bir dizi OECD uzman komitesi tarafından yürütülen çalışmalardan yararlanarak geniş bir yelpazedeki yapısal konuların etkilerini ekonomi alanında bir perspektif içinde değerlendirmektedir. Bu, yaşlanmanın ekonomik etkileri, işgücü piyasası politikaları, kamu harcamaları, eğitim ve sağlık sistemleri, göç, yenilikçilik, ürün-piyasa rekabeti ve finansal piyasa gelişmeleri, uluslararası hizmet ticaretinin önündeki engeller ve doğrudan yabancı yatırım ile ilgili çalışmaları içermektedir. Yılda iki kez düzenlenen OECD Ekonomik Görünümü, son makroekonomik

gelişmelerin ve kısa vadeli beklentilerin analizini sunmakta, temel politika konularını vurgulayarak ilgili makroekonomik konulara ilişkin bölümler içermektedir. Üye ülkeler ile üye olmayan yaklaşık 20 OECD ülkesinin Ekonomi Anketi, temel makroekonomik ve yapısal zorlukları kapsamakta ve yıllık olarak yayınlanmaktadır (Öztürk, 2016, s.79).

Ekonomik açıdan bir başka durum ise yoksulluk ve işsizlik gibi sorunlara yönelik geliştirilen çözüm politikalarının oluşturulmasıdır. Yüksek işsizlik, dışlanma ile yoksulluk toplumun dokusunu yıpratır ve ekonomileri çözebilir. İstihdam, Çalışma ve Sosyal İşler Müdürlüğü, istihdamı teşvik edebilecek ve sosyal dışlanmayı önleyebilecek birbiriyle ilişkili politika alanlarındaki çalışmaları denetlemektedir. Faaliyetleri dört ana temaya odaklanmıştır. Bunlar istihdam, eğitim, sağlık, uluslararası göç ve sosyal konulardır. Müdürlük, istihdam ve kazanç modellerini izler; yıllık İstihdam Görünümü, temel işgücü piyasası eğilimleri ve politikalarının analizini sunar. İnsanların ülkeler arasında nasıl ve neden hareket ettiğinin akışları, etkileri International Migration Outlook'ta incelenir. Bir Bakışta Sağlık, Bir Bakışta Toplum, Bir Bakışta Emeklilik'te sağlık ve sosyal trendler düzenli olarak izlenmektedir. Müdürlük ayrıca sağlık hizmetlerinin etkinliğine, sosyal yardım programlarına ve kadınların işgücündeki rolüne de bakmaktadır (Karluk, 2014, s.60).

3.5. OECD'nin Üye Ükelere Ekonomik Açıdan Katkıları

OECD, benzer düşüncelere sahip ülkelerden oluşan bir gruptur. Esasen üyelik, yalnızca bir ülkenin piyasa ekonomisine ve çoğulcu bir demokrasiye bağlılığı ile sınırlıdır. 38 üyesinin dünyadaki mal ve hizmetlerin neredeyse %60'ını üretmesi bakımından zengindir, ancak hiçbir şekilde münhasır değildir. Üye olmayanlar OECD anlaşmalarına ve üye olmaya davet edilir. Örgüt, 100'den fazla üye olmayan ülkeye ekonomiyle ilgili endişe uyandıran konularda uzmanlık paylaşır ve görüş alışverişinde bulunur (Parasız, 2012, s.156). Dolayısıyla OECD son yıllarda, 38 üye ülkeye odaklanmaktan öteye giderek, analitik uzmanlığını ve birikmiş deneyimini 100'den fazla gelişmekte olan piyasa ekonomisine sunmaya başlamıştır. Haziran 2007'de Heiligendamm'da düzenlenen G8 Zirvesi'nde, G8 Devlet ve Hükümet Başkanları, gelişmekte olan ekonomilerle (Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika ve Güney Afrika) aktif bir diyalog başlatma kararı almıştır. G8 ülkeleri, OECD'den bu diyalog süreci

için bir platform sağlamasını istemiştir. Küreselleşme, OECD'nin çalışmalarının kapsamının, her üye ülke içindeki her bir politika alanının incelenmesinden, ülkeler arasında ve OECD alanının ötesinde, çeşitli politika alanlarının birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğinin analizine doğru hareket ettiğini görmüştür. Bu, sürdürülebilir kalkınma gibi konularda yapılan çalışmalara yansımaktadır (Kaya, 2014, s.189).

OECD ayrıca, kalkınma üzerinde etkisi olabilecek çeşitli politikalar hakkında farkındalık yaratarak yardımın katkısını daha geniş bir bağlama yerleştirerek dünyanın dört bir yanındaki politika yapıcılara ve savunucu gruplara yardımcı olmuştur. Gerçekten de yardım, ticaret, yatırım ve göç gibi diğer önemli politikalarla birlikte Kalkınma Endeksi tarafından izlenen yedi politikadan sadece biridir. Gelişmiş ülkelerin politikalarının - yardımın ötesinde - düşük gelirli ülkelerin kalkınması için önemli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle OECD, bu tür politikaların birleşik etkisini değerlendirmek ve bunlar arasında tutarlılığı teşvik etmek için çok çaba sarf etmektedir. Kalkınma için politika tutarlılığı bu konuda önemli bir araçtır (Delice, 2007, s.171).

OECD'nin bu konuda hedefi açıktır. Hükümetleri daha iyi politikalar tasarlamaları ve reformları gerçekleştirmeleri konusunda desteklemektedir. Ama aynı zamanda karşılıklı öğrenmenin öneminin de farkına varmıştır. Gelişmiş ekonomilerin ötesinde daha geniş katılımlı bir platformda politika deneyimlerine ilişkin bilgilerin paylaşılması, hangi politikaların hangi koşullarda işe yaradığını anlamının anahtarı olacaktır (Yardımcı, 2014, s.237).

OECD'nin işbirlikleri, hükümetlerin ötesine geçmektedir. Özel sektör, emek grupları ve kalkınmada güçlü çıkarları olan vakıflarla aktif ilişkileri bulunmaktadır. OECD Parlamento Ağı, OECD'nin çalışmalarını milletvekillerine ulaştırır ve analizler hakkında onların görüşlerinin alınmasına yardımcı olur (Kaya, 2014, s.184).

3.6. OECD'nin Sağladığı Avantaj ve Dezavantajlar

OECD'nin sadece üye ülkelere değil, aynı zamanda tüm kamuoyuna sağlamış olduğu avantajlar bulunmaktadır. Bunlar uygulamayı gerçekleştirdikleri konulara göre farklılık arz etmektedir. Bu alanlar genellikle: kamu yönetimi, ticaret, tarım, bilimsel birikim, enerji, sağlık ve finansal alanlardır.

İyi, etkili kamu yönetimi demokrasiyi güçlendirmeye, ekonomik refahı ve sosyal uyumu teşvik etmeye yardımcı olur. Kamu Yönetimi ve Bölgesel Kalkınma Müdürlüğü, ülkelerin hükümet sistemlerini ve bölgesel politikalarını toplumun değişen ihtiyaçlarına uyarlamalarına yardımcı olur. Bu, toplumun uzun vadeli yönetim değerlerini koruyup teşvik ederken hükümet verimliliğini artırmayı amaçlar. Müdürlük, hükümetlerin kamu sektörünü nasıl yönettiğini, kamu hizmeti sunumunu nasıl iyileştirdiğini ve politika uygulamasını nasıl daha tutarlı hale getirdiğini analiz eder. Aynı zamanda müdürlük, bölgesel kalkınma politikasında yeniliği teşvik eder ve ülkelere sübvansiyon sağlamak suretiyle bölgesel rekabet gücünü artırmaya yönelik mevcut değişimi yönetmelerine yardımcı olur. Ayrıca müdürlüğü önemli işlevlerinden biri de ülkelerin yönetim zorluklarının nasıl ele alınacağı konusunda fikir alışverişinde bulunabilecekleri bir forum oluşturmaktır. Üst düzey hükümet yetkilileri; bütçeleme, yönetim, politika oluşturma, düzenleyici reform, insan kaynakları yönetimi, çıkar çatışmalarının yönetimi, e-devlet, kentsel - kırsal alanlarda bölgesel politika ve bölgesel göstergeler konularında uzmanlaşmış çalışma gruplarında toplanır (Cansızlar, 2006, s.27).

Ticaret ve Tarım Müdürlüğü'nün çalışmaları, güçlü, kurallara dayalı çok taraflı bir ticaret sistemine (MTS) destek sağlamakta, OECD'ye üye olmayan hükümetlerin hem ticaret hem de tarım alanlarında hedeflerine ulaşan politikalar tasarlamalarına ve uygulamalarına yardımcı olacak etkili ve verimli tavsiyelerde bulunmaktadır. Ticaret üzerine çalışma, Dünya Ticaret Örgütü'ndeki (WTO) müzakerelerden kaynaklanan ilerici liberalleşme sürecini ve MTS'nin etkin işleyişini desteklemektedir. OECD Ticaret Komitesi analizi devam eden ticaretin serbestleştirilmesinin gerekçesini desteklemeye çalışır, hizmet ticaretin kolaylaştırılması ve etki değerlendirmesi gibi alanlarda devam eden müzakerelerdeki sorunları inceleyerek kamuoyunu ilgilendiren bir dizi konuyu ele alır. Gelecekteki ticaret müzakerelerini hazırlamaya yönelik çalışmalar çevre, rekabet ve yatırım politikası gibi yeni ticaret kurallarını kapsar. Ayrıca ihracat kredilerine yönelik faaliyetler, ülkeleri çarpık ticaretten uzaklaştırır. (Algan, 2020, s.188). Tarım ve Balıkçılık Komiteleri tarafından üstlenilen çalışma politika reformu, ticaretin serbestleştirilmesini ve sürdürülebilirliğini kapsayan tarım ve balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini sağlamaya yönelik politikaların belirlenmesine yardımcı olur. Müdürlük ayrıca ticareti kolaylaştıran ürün standartlarını geliştirmeye yönelik bir programı ve sürdürülebilir tarım sistemleri için ortak bir

araştırma programını yönetir. Müdürlüğün çalışmaları, OECD'ye üye ülkeler ile üye olmayan ülkeler arasındaki politika diyalogunu sürdürmek üzerine yoğunlaşmıştır. Sivil toplumla istişareler ile hükümetlere ve çeşitli kamu çıkar gruplarına yönelik bir dizi iletişim çabası, müdürlüğün faaliyetlerinin temel unsurlarıdır. 1 Aralık 2006 tarihinde Ticaret Müdürlüğü ile Gıda, Tarım ve Balıkçılık Müdürlüğü birleşerek yeni Ticaret ve Tarım Müdürlüğünü oluşturmuştur (Dillman ve Balaam, 2015, s.77).

Bilimsel buluş ve yeni teknolojiler, endüstrinin çehresini değiştirmektedir. Bilim, Teknoloji ve Sanayi Müdürlüğü, OECD ülkelerinin en yüksek inovasyon potansiyeline ulaşmak ve ulusal politikaları küreselleşmenin sağladığı fırsatlara uyarlamak için bilgiye dayalı bir ekonominin gelişimini anlamalarına, şekillendirmelerine yardımcı olmaktadır (Karbuç, 2006, s.32). Bilim, Teknoloji ve Sanayi Müdürlüğü, gelişim gösteren bilimsel, teknolojik ve endüstriyel konularda hükümet politikalarını desteklemek için istatistikler sağlar ve analizler yapar. Endüstriyel rekabet gücü ve üretkenlik artışı için çerçeve koşulları ve küresel değer zincirlerinin etkilerini inceler. Müdürlük, bilim ve yeniliğin nasıl teşvik edileceğini, fikri mülkiyetin ekonomik büyümeye katkısını nasıl sağlayacağını ve araştırma, geliştirme ile endüstri-bilim bağlantılarının etkinliğini nasıl artıracaklarını inceler (Fırat ve Fırat, 2017, s.13). Müdürlük ayrıca çevrimiçi ortamda tüketicinin korunmasını ve kullanıcının güvenini artırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Gemi yapımında ve çelikte, kamu desteğini sınırlamak için bağlayıcı anlaşmalarla çok taraflı müzakerelere yardımcı olmaktadır. (Yardımcı, 2014, s.225)

Enerji sorunları iki uzman kuruluş tarafından ele alınmaktadır. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), 1974 petrol krizinden sonra enerji politikalarını koordine etmek için kurulmuştur. OECD sekreteryaşının idari şemsiyesi altındadır, ancak bağımsız olarak yönetilmektedir. Büyük ölçüde enerji kesintileri durumunda bir acil durum paylaşım sistemine duyulan ihtiyaç etrafında kurulan 26 üyeli IEA, enerji arzını iyileştirme ve verimli enerji kullanımını artırma yollarını düşünmek için geniş bir yetkiye sahiptir. Bunlardan bazılarını enerji ve çevre politikalarını OECD'ye üye olan ülkelere entegre etmek ve kendi üyeleri içinde ve dışında enerji üreticileri - tüketiciler arasında diyalog başlatmak şeklinde sıralamak mümkündür. Ayrıca Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), Aylık Petrol Piyasası Raporları ve yıllık Dünya Enerji Görünümü hazırlar. Nükleer Enerji Ajansı (NEA), OECD bünyesinde uzmanlaşmış bir kurumdur.

28 üyesinin uluslararası işbirliği yoluyla nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla güvenli, çevre dostu ve ekonomik kullanımı için gerekli bilimsel, teknolojik, yasal temelleri oluşturmasına ve geliştirmesine yardımcı olur. Çalışmaları ve ortak faaliyetleri nükleer güvenlik, düzenleme, radyoaktif atık yönetimi, radyolojik koruma, halk sağlığı, nükleer bilim, ekonomi, kaynaklar, teknoloji ve hukuki işlerdir (Tromans, 2010, s.209).

Başta küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) olmak üzere girişimciliği teşvik etmek, sanayileşmiş ülkelerde olduğu kadar yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerde de politika yapıcıların gündeminde üst sıralarda yer almaktadır. OECD'nin Girişimcilik, Yerel Kalkınma Merkezi; sürdürülebilir büyümeyi, entegre kalkınmayı ve sosyal uyumu teşvik etmeye yardımcı olurken inovasyon yapabilen, iş yaratabilen ve küreselleşmenin sağladığı fırsatları değerlendirebilen girişimci bir toplumun gelişimini teşvik etmektir. (Şahin, 2018, s.84)

Sağlıklı bir çevre, güçlü ve sağlıklı bir ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma için bir ön koşuldur. Çevre Direktörlüğü, üye ülkelerin çevre sorunlarını ele almak ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek için verimli, etkili politikalar tasarlamasına ve uygulamasına yardımcı olur. Daha sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini teşvik etmek için müdürlük, çevre ile ekonomik, sektörel veya sosyal kaygılar arasındaki etkileşimi inceler. Ticaret ve yatırım, tarım, ulaşım, iklim değişikliği, çevre vergileri gibi kilit konularda diğer müdürlüklerle birlikte çalışır ve OECD'nin sürdürülebilir kalkınma konusundaki çalışmalarına önemli bir katkıda bulunur. Müdürlük, üye ülkelerin çevresel performanslarına ilişkin düzenli olarak akran değerlendirmeleri yapar. Çevresel verileri ve göstergeleri derler ve çevresel koşullara ilişkin geleceğe yönelik bakış açıları üretir. Çevre sağlığı ve güvenliği konusundaki program, kimyasal testler, risk değerlendirme prosedürleri, veri ve laboratuvar uygulama standartlarını koordine etme ve modern biyoteknoloji ürünlerinin güvenliğini değerlendirmek için metodolojileri uyumlu hale getirme çalışmalarını içerir (Bayraktar, 2010, s.7).

Finansal piyasalar ekonomik büyüme ve istikrarda kilit rol oynamaktadır. Mali ve İşletme İşleri Müdürlüğü, ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi artırmak, finansal istikrarı sağlamak, OECD üyesi olmayan ülkelerin küresel ekonomiye etkin entegrasyonunu teşvik etmek için iş dünyasını doğrudan ilgilendiren kamu politikası

zorluklarını ele alır. Mali ve İşletme İşleri Müdürlüğü, gelişmekte olan eğilimleri analiz etmek için ulusal eylem planı hazırlamakta, uluslararası işbirliği için politika yakınsamasını destekleyen tavsiyeler hazırlamak için hükümet yetkilileriyle yakın bir şekilde çalışmaktadır. Bu çabalar, özel sektör, işçi ve diğer sivil toplum temsilcileriyle düzenli istişarelerle zenginleştirilmektedir (Assets ve Creation, 2006, s.53). OECD üyesi olmayan ülkeler, bu çalışmaya aktif olarak katılır ve birçoğu, yolsuzlukla mücadelede OECD üyeleriyle aynı taahhütleri üstlenir, yabancı yatırımcılara ayrımcı olmayan muamele yapılmasını sağlar ve çok uluslu şirketlerine yüksek standartlı davranışlar tavsiye eder. Hükümetler arası özel bir organ olan Mali Eylem Görev Gücü (FATF), kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik politikalar geliştirir ve teşvik eder. Sekreterliği OECD bünyesinde (Üstün, 2008, s.26).

3.7. OECD'nin İşleyişi

OECD, üye ülkeler ile üye olmayan ülkeler arasında resmi bir anlaşma yapılacak olursa bu ülkeler arasında yapılacak anlaşmaya yardımcı olmak için yerel veya uluslararası ortamlarda araştırma ve analize dayalı tartışma ortamı hazırlamaktadır. Dünya Bankası veya Uluslararası Para Fonu'nun aksine OECD, para dağıtmaz. OECD'nin çalışma şekli, veri toplama ve analizi ile başlayan politikanın toplu olarak tartışılması, ardından karar verme ve uygulama ile devam eden oldukça etkili bir süreçten oluşur. Hükümetler tarafından karşılıklı inceleme, çok taraflı gözetim, uyum veya reform için akran baskısı, Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi gibi alanlar da, OECD'nin etkinliğinin merkezinde yer almaktadır. Bilgi teknolojisi devriminin ekonomik büyümeye nasıl katkıda bulunduğuna ilişkin OECD analizi, hükümetlerin ekonomi politikası oluşturmaya yardımcı olurken işsizliğin nedenleri ve tedavileri üzerinde çalışmak, onu azaltmaya yönelik politikalara siyasi ivme kazandırmaya yardımcı olur. Hizmet ticareti gibi ticari konularda çok önemli analitik çalışma ve fikir birliği oluşturma, uluslararası ticaret müzakerelerinin başarısını besler (Delice, 2007, s.174). OECD'deki tartışmalar bazen OECD ülkelerinin uluslararası işbirliği için oyunun kuralları üzerinde anlaşmaya vardığı müzakerelere dönüşmektedir. Zira, zaman zaman rüşvetle mücadele, ihracat kredileri veya sermaye hareketleri gibi konular resmi anlaşmalarla sonuçlanabilir. Ayrıca OECD üyesi ülkeler, uluslararası vergilendirme için standartlar belirleyebilir,

çevresel uygulamaları kapsayan tavsiyeler ve kılavuzlar üretebilirler (Parasız, 2012, s.157). OECD’de toplanan ve analiz edilen materyalin çoğu kâğıt üzerinde veya çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır. OECD’nin çalışma alanı, basın bültenlerinden, düzenli veri derlemelerine, projeksiyonlardan belirli konularda tek seferlik yayınlara, monograflara; her üye ülkenin ekonomik araştırmalarından eğitim sistemlerinin, bilim ve teknoloji politikalarının, çevresel performansın düzenli olarak gözden geçirilmesine kadar her türlü çalışmayı içermektedir. Ayrıca OECD İnternet sitesi de herhangi bir kamu üyesinin OECD ile ilgili bütün bilgi, analiz ve verilerine erişmesini sağlamaktadır (Deveci, 2019, s.72).

Kaynak:(OECD, 2018, s.24-26).

Şekil 1. OECD'nin İşleyişi

OECD'nin çalışma yapısı, her bir müdürlüğün bir veya daha fazla komiteye, ayrıca komitelerin de alt çalışma gruplarına ayrıldığı ve birbirine paralellik gösteren faaliyetler şeklinde gerçekleşmektedir. Zaman içerisinde artış gösteren OECD çalışmaları, disiplinler arasıdır. OECD'nin sürdürülebilir kalkınma konusundaki çalışmaları ve ortaya çıkan politika konularını daha erken belirlemeyi amaçlayan Uluslararası Gelecek Programı çok disiplinli bir programdır. Nüfusun yaşlanması üzerine yapılan çalışmalar, makroekonomi uzmanlarını, vergi, işletme, sağlık uzmanlarını işgücü piyasası ve sosyal politika analizlerini bir araya getirmektedir. Çevresel ve ekonomik analizler artık tek başına incelenemez. Ticaret ve yatırım ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Biyoteknoloji; tarım, sanayi, bilim, çevre ve kalkınma politikalarını ilgilendirmektedir. Küreselleşmenin etkilerini ölçmek, neredeyse her türlü politika analizinden yararlanmayı gerektirmektedir (Yardımcı, 2014, s.232).

İşleyiş, her yıl yayınlanan 500'den fazla büyük rapor ve ülke anketi, 5 milyardan fazla veri noktasının yanı sıra üretilen politika konularına ilişkin yüzlerce politika özeti, makale ve dijital içerikle gerçekleşmektedir. Karşılaştırılabilir istatistik, veri ve politika analizi konusunda dünyanın en büyük, en güvenilir kaynaklarından biri olarak parlamentolarda, medyada ve araştırma çalışmalarında tartışmacıların bilgilendirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca OECD ekonomik, çevresel ve sosyal değişimi analiz eder, öngörür ve hükümetlerin talebi üzerine ülkeye özel incelemeler sağlar. Küresel forumlarda uluslararası politika tartışmalarını yönlendirmeye ve bilgilendirmeye yardımcı olur. Veriler, analitik raporlar, politika tavsiyeleri ve standartlarla neredeyse tüm G20 iş kollarına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca G7, Deauville Ortaklığı, Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), Afrika Birliği Komisyonu ve daha pek çok örgüt ve birlik ile işbirliği içerisinde. Bununla birlikte OECD, vergiden kaçınma, yolsuzlukla mücadele ve dijital dönüşüm gibi ancak sınır ötesi yaklaşımlarla üstesinden gelinebilecek kilit alanlarda hükümetlerin talebi üzerine liderlik etmekte, ayrıca ekonomik sonuçları ve günlük yaşamları iyileştiren etkili uluslararası işbirliğini teşvik etmeye yardımcı olmaktadır (Karakurt, 2016, s.324).

Kararlarını uygulama gücünden yoksun olan OECD, esas olarak programını ahlaki ikna, konferanslar, seminerler ve çok sayıda yayın yoluyla sürdüren bir danışma meclisidir. Oybirliği kuralı üye ülkeler üzerindeki etkisini engellese de OECD'nin bir danışma organı olarak önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Uluslararası

Para Fonu gibi birçok hükümet ve uluslararası kuruluşla teması sürdüren OECD, çok miktarda ekonomik veri için bir takas odası haline gelmiştir. Tarım, bilimsel araştırma, sermaye piyasaları, vergi yapıları, enerji kaynakları, kereste, hava kirliliği, eğitim geliştirme, kalkınma yardımı ilgilenilen konular ve işleyişin gerçekleştiği alanlardır. İki ayda bir yayınlanan The OECD Observer dergisi, ekonomik ve sosyal konularda yararlı bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Bu dergide bireysel üye ülkelerin ekonomilerinin yıllık değerlendirmeleri de yayınlanmaktadır (Öztürk, 2016, s.117).

Hükümetler, üye ve ortak ülkelere üst düzey ve çalışma düzeyindeki yetkililer, politika oluşturma ve uygulamayı ilerletmek için komiteler ve uzmanlar çalışma gruplarındaki tartışmalara katılmaktadır. Ayrıca ortak projeler ve bilgi alışverişi yoluyla uluslararası kuruluşlar ve bölgesel kuruluşlarla işbirliği içerisindedir. OECD, G20 grubunun ve G7'nin aktif bir ortağıdır (Karluk, 2014, s.59).

Parlamentolar, OECD analizine erişim sağlayan ve meslektaşlar arasında bir değişim forumu görevi gören Küresel Parlamento Ağı aracılığıyla parlamenterlerle yakın ilişkileri sürdürmektedir. Aynı zamanda OECD dünyanın dört bir yanından seçmenlerin endişeleri ve beklentileri hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar (Kaya, 2014, s.191).

Sivil toplum konferansları, istişarelerin ve komite tartışmalarının bir parçası olarak sivil toplumun görüşlerinin alındığı yerlerdir. İş ve Sanayi Danışma Komitesi (BIAC) ve Sendika Danışma Komitesi (TUAC), iş ve işçi temsilcileri, resmi danışma organları aracılığıyla çalışmalara dahil olmaktadır (Parasız, 2012, s.157).

OECD, üye ülkelerle işbirliği içinde uluslararası standartlar ve kodlar belirlemektedir. Üzerinde anlaşmaya varılan standartlar, 1997 Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi gibi yasal olarak bağlayıcı araçlardan, politika yapıcıları, tüketicinin korunması, kimyasal testlerden sorumlu iş davranışına ve çevrenin korunmasına kadar her konuda en iyi uygulamalara yönlendirmek için tasarlanmış tavsiyelere kadar uzanmaktadır. Kriterlerden bazıları, Kirleten Öder İlkesini içerir. Standartlar ve kodlar, küresel oyun alanını düzleştirmeye, uluslararası işbirliğini derinleştirmeye, tüm ülkeleri zorluklarla mücadele etmeye ve kendi performanslarını iyileştirmeye teşvik eder. Standart ve kodlar, ülkelerin talebi üzerine geliştirilen, üzerinde fikir birliğine varılan ve bazen birkaç yılı aşan kapsamlı tartışmaların ve sabırlı siyasi müzakerelerin meyvesi olan unsurlardır. Son 55 yılda sözleşmeler, tavsiyeler, yönergeler ve beyanlar

dahil olmak üzere 450'den fazla uluslararası standart geliştirilmiştir. Bu uluslararası standartlar, hükümetlerin zamandan ve paradan tasarruf etmesini sağlarken zamanla vatandaşları koruyan önemli araçlar haline gelmişlerdir. Üye ve ortak ülkeler işbirliği içinde bu standartları geliştirmek için sürekli çalışılmaktadır (Karluk, 2014, s.62).

4. OECD ÜLKELERİNDE EKONOMİK BÜYÜMENİN KARBON EMİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN EKONOETRİK ANALİZİ

Bu çalışmada, Analizin temel amacı 31 OECD ülkesinde 1997-2018 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak ekonomik büyümenin karbon emisyonuna etkisi incelemektir. Bu kapsamda öncelikle serilerde yatay kesit bağımlılığı test edilmiştir. Serilerde yatay kesit bağımlılığı bulunduğundan dolayı serilerde durağanlığı tespit etmek için 2.nesil birim kök testlerinden CADF birim kök testinin kesit ortalamasını veren CIPS birim kök testi kullanılmıştır. Daha sonra uygun tahminciyi belirlemek için değişen varyans ve otokorelasyonun varlığına bakılmıştır ve modelde değişen varyans ve otokorelasyon olduğu belirlenmiştir. Modelde yatay kesit bağımlılığı, değişen varyans ve otokorelasyon sorunu bulunduğundan ve kesit boyutu zaman boyutundan büyük olduğu için (N>T) Driscoll-Kraay tahmincisinin daha tutarlı sonuçlar vermesi nedeniyle Driscoll-Kraay tahmincisi, uygun tahminci olarak belirlenmiştir.

4.1. Veri, Ekonometrik Yöntem ve Ampirik Sonuçlar

4.1.1. Veri Seti

Bu çalışmada, 31 OECD ülkesinde¹ 1997-2018 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak ekonomik büyümenin karbon emisyonu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada kullanılan veriler ve kaynağı Tablo 2’de verilmiştir.

Table 2. Modele İlişkin Veriler

Değişken Adı	Açıklama	Alındığı Kaynak
CO	Karbon Emisyon Oranı (%)	https://databank.worldbank.org
GROW	Ekonomik Büyüme Oranı (%)	https://databank.worldbank.org

Çalışmada tahmin edilen modeller, Model (1)’de gösterilmiştir.

$$CO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 GRW_{it} + \varepsilon_{it} \quad (9)$$

¹ Avusturya, Avustralya, Belçika, Kanada, Şili, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD.

Model (9)'de bağımlı değişken (CO) karbon emisyonu'dur ve karbon emisyonundaki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Bağımsız değişken ise ekonomik büyüme (GRW)'dir ve GSYİH'daki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Bu kapsamda serilerde öncelikle yatay kesit bağımlılığı sınanmış ve daha sonra serilerin öncelikle durağanlığı sınanarak birim kök içerip içermediği tespit edilecek ve ilgili analizler yapılacaktır.

4.1.2. Ekonometrik Yöntem

Ekonomik incelemelerde kullanılan veri setleri farklılık göstermektedir. Bunlar; zaman serileri, yatay kesit verileri ve panel verilerdir. Bu çalışmada panel veriler kullanılacaktır. Bu veriler, zaman boyutu barındıran kesit veriler olarak ifade edilmektedir (Greene, 2003:612). Panel veriler, parametrelerin daha sağlıklı bir şekilde tahmin edilmesini ve bu tahminlerin daha güvenilir olmasını sağlamaktadır. Ayrıca heterojenliği de kontrol edebildiği için birçok ekonomik çalışmada kullanılmaktadır (Baltagi, 2011:305).

Panel verilerde, analize başlamadan önce seriler durağan hale getirilmelidir. Durağan olmayan serilerde sahte regresyon sorunu görülmektedir. Bu gerçekte olmayan bir ilişkinin sanki varmış gibi gösterilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle seriler durağanlaştırılmalıdır (Granger ve Newbold, 1974).

4.1.2.1. Yatay Kesit Bağımlılığı ve 2. Nesil Panel Birim Kök Testleri

Serilerde yatay kesit bağımlılığı bulunuyorsa ve yatay kesit bağımlılığı dikkate alınmadan seriler analize tabi tutulursa, bulunan sonuçlar sapmalı ve hatalı olacaktır. Bu yüzden serilerde öncelikle yatay kesit bağımlılığının olup olmadığı belirlenmelidir (Menyah vd., 2014: 839).

Yatay kesit bağımlılığını belirleyen birçok test bulunsa da bunların arasında ilk kullanılan Breush-Pagan (1980) CDLM testidir. Sonrasında Pesaran'ın geliştirdiği Pesaran (2004) CD testi ve Pesaran vd. (2008) Düzeltilmiş LM testleri kullanılmıştır. Çalışmalarda zaman boyutu kesit boyutundan çoksa yani $T > N$ ise Breush-Pagan (1980) CDLM testi kullanılmaktadır.

(2) no'lu denklemde Breusch ve Pagan (1980) tarafından geliştirilen Lagrange Multiplier (LM) testi gösterilmektedir (Koçbulut ve Altıntaş, 2016:152).

$$LM = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij}^2 \quad (10)$$

$T < N$ ise Pesaran (2004) CD testi kullanılmaktadır. Daha sonra ise testlerdeki sapmaları önlemek için Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen Düzeltilmiş CDLM testi (CDLMadj) kullanılmaktadır. Denklem (3)'de ise Pesaran (2004) CD testi ve Denklem (4)'de Pesaran vd. (2008) Düzeltilmiş CDLM testi (CDLMadj) gösterilmektedir.

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (\hat{\rho}_{ij}) \quad (11)$$

$$CD_{adj} = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \left(\hat{\rho}_{ij} \frac{(T-k)\hat{\rho}_{ij}^2 - u_{Tij}}{\sqrt{v_{Tij}^2}} \right) \quad (12)$$

Panel verilerde birim kök testleri birinci ve ikinci nesil olarak ayrılmaktadır. 1.nesil birim kök testleri, Levin-Lin ve Chu (LLC-2002), Im, Pesaran ve Shin (IPS-2003), Maddala ve Wu (1999) ile Choi (2001) Fisher tipi birim kök testi olan Fisher ADF ve Fisher PP ile Hadri (2000) birim kök testlerini kapsamaktadır ve yatay kesit bağımlılığını ihmal etmektedir (Çınar, 2010:594). İkinci nesil birim kök testleri ise yatay kesit bağımlılığını göstermektedir.

Serilerde yatay kesit bağımlılığı bulunuyorsa yatay kesit bağımlılığını dikkate alan 2.nesil panel birim kök testleri kullanılmalıdır.

Taylor ve Sarno (1998), Breuer, vd. (2002) ve Pesaran (2007) hem heterojenliği hem de yatay kesit bağımlılığını dikkate alan 2.nesil panel birim kök testleri geliştirmişlerdir. Genişletilmiş DF testine yatay kesit boyutu ekleyen (cross-sectionally-augmented Dickey-Fuller - CADF) Pesaran (2007), her t dönemi için ortalama yatay kesitleri hesaplayıp modele dâhil etmektedir (Yolal ve Anavatan, 2017:44).

Çalışmada yatay kesit bağımlılığı bulunan serilere, 2. nesil panel birim kök testi uygulanmıştır. Zaman boyutunun kesit boyutundan büyük olduğu durumlarda ya da küçük olduğu durumlarda CADF testi uygulanabilir (Pesaran, 2007: 269). CADF testlerinin kesit ortalaması CIPS testini vermektedir (Westerlund vd., 2016: 852). Denklem (5)'de CIPS testi gösterilmektedir.

$$CIPS = \frac{\sum_{i=1}^n CADF_i}{N} \quad (13)$$

4.1.2.2. Otokorelasyon, Değişen Varyans ve Driscoll-Kraay Tahmincisi

Modelde değişen varyans ve otokorelasyon problemleri gözlenirse test istatistiklerinde sapmalar görülebileceğinden dolayı modelin güvenilirliği bozulacaktır (Breusch ve Pagan, 1974: 1287- 1294). Hata teriminin varyansının bağımsız değişkendeki değişimlerden etkilenmesi ve farklı olmasına değişen varyans (heteroscedasticity) denilmekte ve regresyon modelinde hataların varyansının değişen bir seyir izleyerek sabit olmamasına neden olmaktadır (Yamak ve Köseoğlu, 2006). Otokorelasyon sorunu ise, hata terimlerinin birbirleri arasındaki ilişkisinin anlamlı olmadığını göstermektedir (Akgüç ve Ar, 2020:19).

Panel veri tahminlerinde ele alınan ülke sayısı zaman boyutundan büyükse ($N > T$) Driscoll-Kraay tahmincisi daha tutarlı tahminler verirken; zaman boyutu ülke boyutundan büyükse ($T > N$) Parks-Kmenta tahmincisi daha tutarlı sonuçlar vermektedir (Tatoğlu, 2013: 277). Driscoll-Kraay tahmincisi, parametrik olmayan kovaryans-varyans tahmin tekniklerinin hem zaman hem de uzay analizinde daha dayanıklı hale gelen standart hata tahmin edicileri üretir (Driscoll ve Kraay, 1998). Driscoll-Kraay ve Parks-Kmenta tahmincisinin kullanılabilmesi için modelde yatay kesit bağımlılığı, değişen varyans ve otokorelasyon sorunları bulunmalıdır.

Parks-Kmenta tahmincisine alternatif olarak üretilen Driscoll-Kraay tahmincisi, ülke sayısının ve yıl sayısının çokluğu durumunda bile değişen varyansın geçerli olduğu durumlarda tutarlı, uzamsal ve dönemsel korelasyonun genel formlarında dirençli standart hatalar üretmektedir. Hata teriminin değişen varyanslı, otokorelasyonlu ve birimler arası korelasyonlu olduğu varsayımında, parametreleri havuzlanmış EKK yöntemi ile tutarlı ve sapmasız olarak doğru bir şekilde tahmin edilebilmektedir. Yatay kesit ortalamalarına dayanan bu yaklaşımla, standart hata

tahminleri, birimlerin yatay kesit boyutu N 'ye bağılı olmaksızın tutarlıdır (Dücan ve Akal, 2017:72). Yatay kesit ortalamalarına dayanan Driscoll-Kraay tahmincisi, standart hata tahminleri, birimlerin yatay kesit boyutu N 'ye bağılı olmaksızın tutarlıdır ve Driscoll ve Kraay, $N \rightarrow \infty$ durumunda bile tutarlı sonuçlar vermektedir.

4.1.3. Ampirik Sonuçlar

Ekonometrik analizlerde yatay kesit bağımlılığı belirlenmeden yapılan tahminler tutarsız sonuçlar verebilmektedir. Bu yüzden analize başlamadan önce ilk olarak serilerin yatay kesit bağımlılığına bakılmıştır. Tablo 3'de yatay kesit bağımlılığı sonuçları verilmiştir.

Table 3. Yatay Kesit Bağımlılığı Analiz

	Breusch-Pagan LM	Pesaran scaled LM	Bias-corrected scaled LM	Pesaran CD
GRW	3499.056 (0.000)	99.49062 (0.000)	98.75252 (0.000)	55.34153 (0.000)
CO	5355.700 (0.000)	160.3724 (0.000)	159.6343 (0.000)	46.70003 (0.000)

Yatay kesit bağımlılığı yorumlanırken olasılık değerlerine bakılmaktadır. Olasılık değerleri %5'in altında ise birimler arasında yatay kesit bağımlılığı olduğu sonucuna varılır (Pesaran ve Yamagata, 2008: 17). Tablo 3'de göre, tüm CDLM testlerinin olasılık değerleri %5'in altındadır ve buna göre ekonomik büyüme ve karbon emisyonu için paneli oluşturan seriler arasında yatay kesit bağımlılığı bulunmaktadır. Serilerde yatay kesit bağımlılığının varlığında 2.nesil panel birim kök testleri yapılmalıdır. Bu nedenle, bu çalışmada zaman boyutu kesit boyutundan büyük ya da küçük olduğu durumlarda dahi uygulanabilen CADF testinin kesit ortalamalarını veren CIPS birim kök testi uygulanacaktır. Tablo 4'de CIPS birim kök testi sonuçları verilmiştir.

Table 4. CIPS Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	CIPS	%5 Kritik Değer
GRW	-3.19412	-2.15
CO	-2.30222	-2.15

Tablo 4'e göre, CIPS test istatistikleri, %5 kritik değerden küçük olduğu için, %5 anlamlılık düzeyinde serilerin durağan olduğu görülmektedir. Bir diğer ifadeyle serilerde birim kök sorunu yoktur.

Bir sonraki aşamada modelin rassal etkilere mi sabit etkilere mi sahip olduğunu ortaya koymak amacıyla Hausman testi yapılmıştır. Hausman test hipotezleri aşağıdaki gibidir.

H0: Model rassal etkilere sahip

H1: Model sabit etkiler sahip

Table 5. Hausman Testi

Test Summary	Chi-Sq. Statistic	Chi-Sq. d.f.	Prob.
Cross-section random	0.170237	1	0.6799

Tablo 5. de yer alan Hausman testi sonuçları incelendiğinde olasılık değeri 0.67 çıkmıştır, yani bulunan sonuç 0.5 seviyesinden yüksektir. Bu nedenle modelin rassal etkilere sahip olduğunu ileri süren H0 hipotezi ret edilmemekte, yani H0 kabul edilmektedir. H0 hipotezi kabul edildiğinden dolayı da model rassal etkilere sahiptir.

Seviyesinde durağan olan serilere, uzun dönemli ilişkiyi veren eşbütünleşme testi yapılmamıştır. Bu nedenle uygun tahminciyi belirlemek için değişen varyans ve otokorelasyonun varlığına bakılmıştır. Tablo 6'da otokorelasyon testi sonuçları verilmiştir.

Table 6. Otokorelasyon Testi

Lag	LRE* stat	df	Prob.	Rao F-stat	df	Prob.
1	9.538639	4	0.0490	2.392014	(4, 1224.0)	0.0490
2	19.79767	8	0.0111	2.488728	(8, 1220.0)	0.0111
3	54.47976	12	0.0000	4.623776	(12, 1216.0)	0.0000
4	60.06927	16	0.0000	3.826271	(16, 1212.0)	0.0000

Tablo 6'da, 4 gecikmeye kadar otokorelasyona bakılmıştır. Tablo 6'nın sonuçlarına göre, ters hipotez geçerli olduğundan modelde otokorelasyon bulunmaktadır. Otokorelasyon sorunu bulunan modelde daha sonra değişen varyansa bakılmıştır ve sonuçları Tablo 7'da gösterilmektedir.

Table 7. Değişen Varyans Testi

Ki-kare	Serbestlik derecesi	Olasılık Değeri
229.9625	24	0.0000

Tablo 7’deki değişen varyans sonuçları incelendiğinde, modelde ters hipotez geçerli olduğundan modelde değişen varyans sorunu bulunmaktadır.

Modelde yatay kesit bağımlılığı, değişen varyans ve otokorelasyon sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların varlığında Driscoll-Kraay tahmincisi ya da Parks-Kmenta tahmincisi kullanılmaktadır. Çalışmada 31 ülke ve 22 yıl ele alınmaktadır. Kesit boyutu zaman boyutundan büyük olduğu için ($N>T$) Driscoll-Kraay tahmincisi daha tutarlı tahminler yapmaktadır. Bu yüzden model tahmini olarak Driscoll-Kraay tahmincisi seçilmiştir ve tahmin sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Table 8. Driscoll-Kraay Tahmincisi

CO	Drisc/Kraay	Standart Hata	Metod: Rassal Etkiler Regresyonu		95% Güven Aralığı
	Katsayı		t	Olas.	
GRW	0.1015596	0.458086	2.22	0.038	0.0062954 0.19658237
_cons	8.694718	0.2465603	35.26	0.000	8.181968 9.207468

Tablo 8’deki Driscoll-Kraay tahmincisi sonuçları incelendiğinde, değişkenlerin %95 güven aralığında anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre, ekonomik büyümedeki 1 birimlik artış karbon emisyonunu 0.101 birim arttırmaktadır. Çalışmadaki 31 ülkede ekonomik büyüme arttıkça karbon emisyonu artmakta ve çevre daha fazla kirlenmektedir.

SONUÇ

Sanayi devriminin başlangıcından günümüze kadar geçen süreçte, üretim yöntemlerinde ve süreçlerinde pek çok değişiklik meydana gelmiştir. Bu değişiklik ve dönüşümler zaman içerisinde doğal kaynakların zarar görmesine sebebiyet vermiş, sanayi devrimi ise, doğal kaynaklara yönelik tahribatın artmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda artan sanayileşme ile birlikte, artış gösteren çevre sorunlarına yönelik çözümlerin üretilmesi ve bir takım politikaların geliştirilmesi büyük bir önem arz etmektedir. Yeşil işler ve insana yakışır iş politikaları tüm bu boyutları kendi bünyesinde barındırmaktadır. Bununla birlikte, bu ise, sağlam bir politika yapısının varlığını gerektirmektedir. 2000’li yılların başlarında sıklıkla duyulan sürdürülebilir kalkınma kavramının yerini, 2000’li yıllardan sonra yaşanan çevresel felaketler ve küresel ısınmanın da etkisiyle birlikte yeşil büyüme kavramı almıştır. Kalkınmanın ve büyümenin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi ve aynı zamanda, çevreye duyarlı sanayi ve üretim tesislerinin inşasıyla, yaşanabilir bir dünya mirasının bırakılması hedeflenmiştir. Son yıllarda yaşanan doğal felaketler, ülkelerin yeşil büyüme konusundaki tetikleyicisi olmuş, uluslararası kuruluşlar yeşil büyümenin önemine dikkat çekmek için araştırmalar gerçekleştirmiştir. Çevre sorunlarının çok yönlü doğasına ve ekonomik faaliyetlerin arttığı bu çağda herkese uyan tek bir stratejinin bu sorunları çözemeyeceği gerçeğine bakarak, yeşil büyümeyi yönlendiren farklı faktörler incelenmektedir. OECD’ye göre yeşil büyüme, doğal sermayenin daha verimli kullanımıyla ekonomik büyümenin daha yeşil hale gelip gelmediğini göstermektedir. Yeşil büyüme, basitçe, doğal varlıkların ekonomik büyüme için sürdürülebilir bir şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. Amaç, insan refahına yol açan, uzun vadede insanlar arasındaki eşitsizlikleri azaltan ve gelecek nesilleri çevresel risklere maruz bırakmayan bir ekonomiye doğru ilerlemektir.

Doğal kaynak verimliliği, yeşil büyümenin merkezi bir unsurudur ve zamana, yere ve sektörlerimize göre değişiklik gösterebilmektedir. Doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetin ve insan refahının önemli bir unsurudur. Ayrıca doğal kaynaklar, üretilen, beşeri ve sosyal sermayeyi geliştirmek için gerekli olan çevresel ve sosyal hizmetlerin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte doğal kaynaklar, mevcut ve gelecek nesillerin yaşam kalitesini ve refahını da etkilemektedir. Doğal kaynaklar, fiziksel özellikleri, bolluğu ve ülkelere veya bölgelere göre değerleri bakımından

farklılık göstermektedir. Doğal kaynakların verimli yönetimleri ve sürdürülebilir kullanımları, ekonomik büyüme ve çevresel kalitenin artırılması için son derece önemlidir. Çevresel sorunlar, insan sağlığı ve refahının önemli belirleyicilerinden biridir. Üretim ve gelirdeki artışa her zaman maddi refahta bir artış eşlik etmeyebilir. Bozulmuş çevresel kalite, sürdürülemez kalkınma modellerinden kaynaklanabilmektedir. Ayrıca çevresel sorunların, sağlık maliyetlerinden ve düşük işgücü verimliliğinden, azalan tarımsal üretime, bozulmuş ekosistem işlevlerine ve genel olarak daha düşük yaşam kalitesine kadar önemli ekonomik ve sosyal sonuçları olabilir. Ekonomik açıdan bu denli önemli olan yeşil ekonomiye hükümetler de kayıtsız kalmamıştır. Bu bağlamda hükümetler çeşitli araçlar yardımıyla daha yeşil bir üretim ve tüketimi teşvik eden koşullar yaratarak, işletmeler arasında işbirliğini ve iyi uygulamaların paylaşımını teşvik etmekte de ve yeni teknoloji ile inovasyonun kullanımını geliştirmek suretiyle yeşil büyüme alanına katkılar sağlamaktadırlar. Buradaki asıl zorluk, çevrenin korunmasını, büyüme, uluslararası rekabet gücü, ticaret ve istihdam artışı ile birlikte sürdürebilmektir. Bu süreçte daha yeşil yönetim yaklaşımlarının ve yeni iş modellerinin benimsenmesinde, yeni teknolojilerin geliştirilmesinde, kullanılmasında, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde ve inovasyonun teşvik edilmesinde işletmelere önemli görevler düşmektedir. İşletme, hükümet ve sivil toplum kuruluşları tüketicilere tüketimin çevresel etkisini azaltan satın alma seçimleri yapmaları için gereken bilgileri vererek katkıda bulunmak durumundadır.

Bu çalışmada, 31 OECD ülkesinde 1997-2018 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak ekonomik büyümenin karbon emisyonu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni karbon emisyonu'dur ve karbon emisyonundaki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Bağımsız değişken ise ekonomik büyüme'dir ve GSYİH'daki yıllık değişimin oransal değeri (%) analizde kullanılmıştır. Modelde ekonomik büyüme GRW ile, karbon emisyonu ise CO ile ifade edilmektedir. Çalışmadaki tüm değişkenler Dünya Bankası'nın veri tabanı olan "https://databank.worldbank.org" adresinden temin edilmiştir. Çalışmada (9) no'lu model tahmin edilmiştir.

$$CO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 GRW_{it} + \varepsilon_{it} \quad (9)$$

Bu kapsamda öncelikle serilerde yatay kesit bağımlılığı test edilmiştir. Serilerde yatay kesit bağımlılığı bulunduğundan dolayı serilerde durağanlığı tespit etmek için 2. nesil birim kök testlerinden CADF birim kök testinin kesit ortalamasını veren CIPS birim kök testi kullanılmıştır. Yapılan birim kök testi sonuçlarına göre karbon emisyonu ve ekonomik büyüme verisinin seviyesinde durağan olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra uygun tahminciyi belirlemek için değişen varyans ve otokorelasyonun varlığına bakılmıştır ve modelde değişen varyans ve otokorelasyon olduğu belirlenmiştir. Modelde yatay kesit bağımlılığı, değişen varyans ve otokorelasyon sorunu bulunduğundan ve kesit boyutu zaman boyutundan büyük olduğu için ($N > T$) Driscoll-Kraay tahmincisinin daha tutarlı sonuçlar vermesi nedeniyle Driscoll-Kraay tahmincisi, uygun tahminci olarak belirlenmiştir. Yapılan Driscoll-Kraay tahmincisi sonuçlarına göre, ekonomik büyümedeki 1 birimlik artış karbon emisyonunu 0.101 birim arttırmaktadır. Çalışmadaki 31 ülkede ekonomik büyüme arttıkça karbon emisyonu artmakta ve çevre daha fazla kirlenmektedir. Genel bir değerlendirme yapılabilmesi için yeşil büyüme ile ilgili değerlerin her ülke özelinde incelenmesi ve yorumlanmasına ihtiyaç vardır. Son dönemlerde Türkiye'nin yeşil büyüme açısından gerçekleştirmiş olduğu atılımlar önemlidir. Özellikle enerji alanında gerçekleştirilen çalışmalar ve düzenlemeler, yeşil büyüme açısından büyük bir önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. (2009), Introduction to Modern Economic Growth, New Jersey: Princeton University Press.
- Agrawal, A. (2005). Environmentalty: technologies of government and the making of subjects. Durham, NC: Duke University Press.
- Akgüç, Z. ve Ar, L. (2020). Firma büyüklüğünün belirleyicileri: metal ana sanayi firmaları üzerine panel veri analizi. Uygulamalı Ekonomi, Finans ve Bankacılık Dergisi, 1(1): 1-22.
- Alfaro, L. (2003), Foreign Direct Investment and Growth: Does the Sector Matter? Unpublished Article, Harvard Business School, Boston.
- Algan, F. M. (2020). Standardizasyon Sisteminin Yönetişimi. Verimlilik Dergisi, (4), ss.175-201.
- Allen, C. (2012). A Guidebook to the Green Economy. Issue 2: Exploring green economy principles. Division for Sustainable Development, United Nations, New York
- Allen, C. & Clouth, S. (2012). A guidebook to the Green Economy: Issue 1: Green Economy, Green Growth, and Low-Carbon Development—history, definitions and a guide to recent publications. New York: United Nations - Department of Economic and Social Affairs UN-DESA, Division for Sustainable Development, pp.65.
<https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/GE%20Guidebook.pdf>
- Alp, L. (2014). Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar. Uzmanlık Tezi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Andersen, L. & Babula, R. (2008). The Link between Openness and Long-Run Economic Growth. Journal of International Commerce and Economics, 1-20.
- Andersen, M. S., & Massa, I. (2000). Ecological modernization—Origins, dilemmas and future directions. Journal of Environmental Policy & Planning, 2(4), 337–345.
- Artuç, M. F. (2019). Türkiye ile OECD ülkeleri arasındaki dış ticaretin çekim modeli çerçevesinde analizi. Yüksek Lisans Tezi. Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şırnak.

- Assets, O. I., & Creation, V. (2006). Implications for Corporate Reporting, Corporate Affairs Division, Directorate for Financial and Enterprise Affairs.
- Ateş, S. A. (2015). Development planning in twenty-first century: the case of green growth strategy in South Korea. *Economic Planning and Industrial Policy in the Globalizing Economy* (pp. 345-354). Springer, Cham.
- Ateş, S. A., & Ateş, M. (2015). Sosyo-ekolojik dönüşüm karşısında Türkiye: Bir alternatif olarak yeşil büyüme. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 69-94.
- Ateş, D. (2017). Uluslararası Örgütler. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Bailey, I., & Caprotti, F. (2014). The Green Economy: Functional Domains and Theoretical Directions of Enquiry. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 46(8), pp.1797–1813.
- Balcha, T.D. (2011), Sources of Economic Growth in Ethiopia: A Time Series Empirical Analysis, 1981-2009. Unpublished Master's Thesis, University of Oslo, Sweden.
- Baltagi, Badi H. (2011). Econometrics. Fifth Edition, Springer, New York.
- Barbier, E. (2009). Executive Summary. In *Rethinking the Economic Recovery: A Global Green New Deal*, pp.5–19.
- Barbier, E. (2010). Global Governance: The G20 and a Global Green New Deal. *Economics*, 4, pp.1–35.
- Breuer, J.B., Mcnown, R. ve Wallace, M. (2002). Series-specific unit root tests with panel data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 5:527-546.
- Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1974) A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica*, 47: 1287- 1294.
- Breusch, T.S. ve Pagan, A.R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification tests in econometrics. *Review of Economic Studies*, 47(1), 239–53.
- Barro, R.J. (1989). Economic Growth in a Cross Section of Countries. NBER Working Paper No. 3120.
- Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth* (2 b.). Cambridge: The MIT Press
- Başcı Nur, K. ve Almammadov, K. (2022). İnovasyon, Yüksek Teknoloji İhracatı Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, İKSAD Publising House: Ankara

- Bauer, S. (2009). The Secretariat of the United Nations Environment Programme: Tangled Up in Blue. In Frank Biermann & B. Siebenhüner (Eds.), *Managers of Global Change: The Influence of International Environmental Bureaucracies*, Cambridge, MA: MIT Press, pp.169–201.
- Baykara, S. T. (2014). OECD ülkelerinde iç denetim. *Denetim*, (14), ss.42-58.
- Bayraktar, A. (2010). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation For Economic Cooperation and Development-OECD) ve Çevre. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(2), 5-8.
- Becker, G. S., Michael, G., & Michael, R. T. (2017). *Economic theory*. Routledge.
- Benson, E., Bass, S., & Greenfield, O. (2014). *Green Economy Barometer: Who is doing what where, and why?*. IIED, London.
- Benton, T. (1989). Marxism and Natural Limits: An Ecological Critique and Reconstruction. *New Left Review*, 0(178), pp.51–86.
- Birinci, N., & Eser, L. Y. (2017). Vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede Beps eylem planı ve değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), ss.447-459.
- Bocutoğlu, E. (2005). *Karşılaştırmalı Makro İktisat: Teoriler ve Politikalar*. (2 b.). Trabzon: Derya Kitabevi.
- Boianovsky, M. (2018). Beyond capital fundamentalism: Harrod, Domar and the history of development economics. *Cambridge Journal of Economics*, 42(2), pp.477-504.
- Bookchin, M. (1982). *The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy*. Palo Alto, CA: Cheshire Books.
- Brenner, T. & Lee, D. (2014), *Weather Conditions and Economic Growth- Is Productivity Hampered by Climate Change?* Working Papers on Innovation and Space
- Bruncko, M. (2000). Political and technical conditionality in Slovakia's accession into the OECD. *Slovak Foreign Policy Affairs*, 1. No. 06.14, Philipps-Universität, Marburg.
- Brunnengräber, A. (2009). *Die politische Ökonomie des Klimawandels*. Munich, Germany: Oekom.
- Busch, P.-O. (2009). The OECD Environment Directorate: The Art of Persuasion and Its Limitations. In Frank Biermann & B. Siebenhüner (Eds.), *Managers of Global Change: The Influence of International Environmental Bureaucracies*. Cambridge, MA: MIT Press, pp.75–99.

- Bussière, M., Fratzscher, M., & Müller, G. J. (2004). Current account dynamics in OECD and EU acceding countries-an intertemporal approach. Available at SSRN 515074.
- Bylund, P. L. (2021). Classical Economic Theory And The Modern Economy. *The Quarterly Journal of Austrian Economics*, 24(2), pp.374-379.
- Cameron, S., Fontaine, P., Langenus, G., Murdoch, C., Novyzedlak, V., & Švilpe, I. E. (2021). OECD Review of Latvia's Fiscal Discipline Council. *OECD Journal on Budgeting*, 21(3).
- Candeias, M. (2014). Szenarien grüner Transformation. In M. Brie (Ed.), *Futuring: Perspektiven der Transformation im Kapitalismus über ihn hinaus* Münster, Germany: Westfälisches Dampfboot, pp.303–329.
- Cansızlar, D. (2006). Kurumsal Yönetim ve Önemi. *Kurumsal Şirket Yönetimi*. Ankara: SPK Yayını.
- Carroll, P. (2019). Finland's cautious path to OECD membership.
- Chaturvedi, S., & Doyle, T. (2015). *Climate Terror: A Critical Geopolitics of Climate Change*. Basingstoke, England: Palgrave Macmillan.
- Choi, I. (2001). Unit root tests for panel data. *Journal of International Money and Finance*, 20: 249–272.
- Choi, S. D. (2015). The green growth movement in the Republic of Korea: option or necessity? (No. 1015699, The World Bank, pp.1-8.
- Ciplet, D., Roberts, J. T., & Khan, M. R. (2015). *Power in a Warming World: The New Global Politics of Climate Change and the Remaking of Environmental Inequality*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Cissone, A. and Papaioannou, E. (2006), Human Capital, the Structure of Production, and Growth. *European Central Bank Working Paper Series No. 623*.
- Clapp, J., Dauvergne, P., & Maret, S. (2006). Paths to a Green World: The Political Economy of the Global Environment. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 33(4), pp.2-5.
- Cock, J. (2013). The 'Green Economy': A Sustainable Development Path Or A 'Wolf in Sheep's Clothing?', Plenary paper to be presented at the Conference on 'Land Divided: Land and South African Society in 2013 in Comparative Perspective', University of Cape Town.

- Corson, C., MacDonald, K., & Neimark, B. (2013). Grabbing “green”: Markets, environmental governance, and the materialization of natural capital. *Hum. Geogr.*, 6, pp.1–15.
- Çınar, Serkan (2010). Oecd ülkelerinde kişi başına Gsyih durağan mı? Panel veri analizi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 29(2), ss.591-601.
- Daly, H. (1996). *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston: Beacon Press.
- Davis, C. L. (2016). More than just a rich country club: membership conditionality and institutional reform in the OECD. *Scholars at Harvard*, pp.1-60.
- Death, C. (2014). The green economy in South Africa: Global discourses and local politics. *Politikon*, 41(1), pp.1-22.
- Delice, G. (2007). *Uluslararası finansal kuruluşlar ve finansal istikrar sorunu*. Nobel Yayınevi.
- Deveci, Ş. (2019). Seçilmiş OECD Ülkelerinin Eğitim ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 2002-2012 Arası Ekonometrik Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Di Muzio, T. (2015). *Carbon Capitalism: Energy, Social Reproduction and World Order*. London, England: Rowman & Littlefield International.
- Dillman, B., & Balaam, D. N. (2015). *Uluslararası Ekonomi Politığı Giriş*. Çev. Nasuh Uslu. Ankara: Adres Yayınları.
- Driscoll, J. C. ve Kraay, A. C, (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of Economics and Statistics*, 80(4): 549-560.
- Diyar, S., Akparova, A., Toktabayev, A., Tyutunnikova, M. (2014). Green Economy - InnovationBased Development of Kazakhstan. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 140, pp.695–699.
- Doyle, A. (2007, February 3). 46 nations call for tougher U.N. environment role. Reuters.
- Döring, R. (2004). Wie stark ist schwache, wie schwach starke Nachhaltigkeit?
- Drăgoi, D. (2019). Harrod-Domar Economic Growth Model In Classical And Neoclassical Theory Name And Surname. *Annals of Constantin Brancusi University of Targu-Jiu. Economy Series*, (6), pp.281-287.
- Dryzek, J. S. (2013). *The politics of the earth: Environmental discourses*. Oxford university press.

- Duran, T., & Duran, B. (2017). The Effects of Macroeconomic Factors on Credit to Deposits-Ratio (Cdr): Evidencing Turkey. *Journal of International Social Research*, 10(50), pp. 684-704.
- Dücan, E. ve Akal, M. (2017). Komşu ülkelerle yapılan dış ticaretin dyy girişleri üzerine etkisi: gelişmekte olan ülkeler için panel veri analiz. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(1): 63-80.
- Dubash, N. K. (2012). Toward enabling and inclusive global environmental governance. *The Journal of Environment & Development*, 21(1), pp.48-51.
- Easterly, W. & Deborah L. Wetzel (1989). Policy Determinants of Growth: Survey of Theory and Evidence, World Bank PPR Working, p.343.
- Ekelund Jr, R. B., & Hébert, R. F. (2013). A history of economic theory and method. Waveland Press.
- Erkekoğlu, H., & Yılmaz, B. (2020). Oecd Ülkelerinin Grup İçi Ticari İlişkilerinin Ağ Analizi İle Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (1), ss.321-344.
- Ertek, T. (2005). Makroekonomiye Giriş.(2nd. Edition), Beta Yayınları, İstanbul.
- Fedrigo-Fazio, D. & Patrick, B. (2012). Green Economy Briefing Paper. Division of Communications and Public Information, United Nations Environment Programme (UNEP), Nairobi.
- Eyilik, A. (2019). Kalkınmada küresel işbirliği: Resmi kalkınma yardımı sağlayıcı ülke olarak Türkiye. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ferguson, P. (2015). The green economy agenda: business as usual or transformational discourse?. *Environmental Politics*, 24(1), pp.17-37.
- Fırat, S. Ü., & Fırat, O. Z. (2017). Sanayi 4.0 devrimi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme: Kavramlar, küresel gelişmeler ve Türkiye. *Toprak İşveren Dergisi*, 114(2017), ss.10-23.
- Fischer, S. (1991). Growth, Macroeconomics, and Development. NBER (National Bureau of Economic Research) *Macroeconomics Annual 1991*, Volume 6, pp.329 – 379.
- Fukuyama, F. (1989). The End of History? *The National Interest*, (16), pp.3–18.
- Furman, J., & Stock, J. (2014, May 29). New Report: The All-of-the-Above Energy Strategy as a Path to Sustainable Economic Growth.

- Fücks, R. (2013). *Intelligent wachsen: Die grüne Revolution*. Munich, Germany: Hanser.
- Gaetani, F., Kuhn, E., & Rosenberg, R. (2011). Brazil and the green economy: a panorama. *Política Ambiental*, 8, pp.76-85.
- Glaeser, E.L, Scheinkmand, J.A. and Shleifera, A. (1995). Economic Growth in a Cross-section of Cities. *Journal of Monetary Economics*, 36(1), pp.117-143.
- Granger, C. ve Newbold, P. (1974). Spurious regressions in economics. *Journal of Econometrics*, 2(2): 111-120.
- Greene, W.H. (2003). *Econometric analysis*. Fifth Edition, Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey.
- Grossman, G. M. ve Helpman, E. (1991). *Inovation and growht in the global economy*. Massachusetts:Massachusetts Institute of Technology.
- Goldman, M. (2005). *Imperial Nature: The World Bank and Struggles for Social Justice in the Age of Globalization*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Goodman, J., & Salleh, A. (2013). The “Green Economy”: Class Hegemony and Counter-Hegemony.” *Globalizations*, 10(3), pp.411–424.
- Gorz, A. (1977). *Ökologie und Politik. Beiträge zur Wachstumskrise*. Reinbek: Rowohlt.
- Green Growth Best Practice-GGBP,(2014). *Green Growth in Practice: Lessons from Country Experiences*. Full Report. Global Green Growth Institute, Jung-gu Seoul, Republic of Korea
- Gurria, A. (2006). *A vision for Poland: Joining the world’s most advanced*.
- Gürdal, T. ve Yavuz, H. (2015). Türkiye’de Dış Borçlanma-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1990- 2013 Dönemi. *Maliye Dergisi*, (168), pp.154-169.
- Grossman, G. M., & Krueger, A. B. (1995). Economic Growth and the Environment. *The Quarterly Journal of Economics* 110, no. 2 (May), pp.353-377.
- Gylfason, T., & Zoega, G. (2003). Education, social equality and economic growth: a view of the landscape. *CESifo Economic Studies*, 49(4), pp.557-579.
- Hadri, K. (2000). Testing for stationarity in heterogenous panels. *Econometrics Journal*, 3: 148–61.
- Hawken, P. (1993). *The ecology of commerce: A declaration of sustainability*. New York, NY: Harper Business.

- Hawken, P., Lovins, A. B., & Lovins, L. H. (2000). *Natural capitalism: Creating the next industrial revolution*. New York, NY: Little, Brown and Co.
- Honkaniemi, N. (2011, February). Storm on the horizon? Why World Bank Climate Investment Funds could do more harm than good. Retrieved from World Bank.
- ILO (2011). *Integrating Green Jobs in the United Nations Joint Programmes*. A Guidance Note. ILO International Labour Office, Geneva.
- ILO. (2013). *Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs*. Geneva: ILO.
- Im, K. S., Pesaran, M.H. ve Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics*, 115:53-74.
- Ivanova, M. (2007). Designing the United Nations Environment Programme: A story of compromise and confrontation. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 7(4), pp.337–361.
- Jacobs, M. (1991). *The Green Economy: Environment, Sustainable Development, and the Politics of the Future*. London, England: Pluto Press.
- Jaitley, A. (2014). Budget Speech, Indian Minister of Finance.
- Jänicke, M. (1988). Ökologische Modernisierung. Optionen und Restriktionen präventiver Umweltpolitik. In U. E. Simonis (Ed.), *Präventive Umweltpolitik* Frankfurt am Main, Germany: Campus, pp.13–26.
- Jones, L. & Carabine, E. (2013). Exploring political and socio-economic drivers of transformational climate policy: early insights from the design of ethiopia's climate resilient green economy strategy.
- Kalaitzidakis, P., Mamuneas, T.P., Savvides, A. and Stengos, T. (2001). Measures of Human Capital and Nonlinearities in Economic Growth. *Journal of Economic Growth*, 6, pp.229-254.
- Kalkınma Bakanlığı (2012a). *Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Raporu: Geleceği Sahiplenmek, Sürdürülebilir Kalkınma En İyi Uygulama Örnekleri*. T. C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kang, H., & Fratianni, M. (2006). International trade, OECD membership, and religion. *Open economies review*, 17(4), pp.493-508.
- Karakurt, B. (2016). Vergi Cennetleri ve Posta Kutusu Şirketlerin Kamu Maliyesine Etkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2).
- Karbuç, F. (2006). Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Örgütünün (OECD) Dünya ve Türkiye ekonomisine katkıları. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

- Karluk, S. R. (2014). Küreselleşen dünyada uluslararası kuruluşlar. Beta Yayınevi.
- Kates, S. (2020). Classical Economic Theory and the Modern Economy. Edward Elgar Publishing.
- Kaya, P. A. (2014). Uluslararası Sosyal Politika. Siyasal Kitabevi.
- Kellow, A., & Carroll, P. (2011). Australia and the OECD. *Revista de Economía Mundial*, 28(28), pp.93-111.
- Kibritçioğlu, A. (1998). İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermayenin Yeri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Vol:53, No:1-4, pp.225-226.
- Kim, S. Y., & Thurbon, E. (2015). Developmental environmentalism: Explaining South Korea's ambitious pursuit of green growth. *Politics & Society*, 43(2), pp.213-240.
- Koçbulut, Ö. ve Altıntaş, H. (2016). İkiz açıklar ve Feldstein-Horioka hipotezi: Oecd ülkeleri üzerine yatay kesit bağımlılığı altında yapısal kırılmalı panel eşbütünleşme analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 48: 145-174.
- Kogid, M., Mulok, D., Beatrice, L. F. Y., & Mansur, K. (2010). Determinant factors of economic growth in Malaysia: Multivariate cointegration and causality analysis. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 24(24), 123-137.
- Kovel, J. (2007). *The Enemy of Nature: The End of Capitalism or the End of the World?* London: Zed Books.
- Krüger, T. (2014). Das Hegemonieprojekt der ökologischen Modernisierung und antagonistische Artikulationen in der internationalen Klimapolitik. In B. Martin, B. Metzger, & D. Roderich von (Eds.), *Ökologische Modernisierung: Zur Geschichte und Gegenwart eines Konzepts in Umweltpolitik und Sozialwissenschaften* Frankfurt am Main, Germany, Campus, pp.97–126.
- Kurz, H. D., & Salvadori, N. (2003). *Classical economics and modern theory*. Taylor & Francis.
- Labatt, S., & White, R. R. (2007). Introduction. In *Carbon Finance*, pp.1–25.
- Lautze, S., & Maxwell, D. (2007). Why do famines persist in the Horn of Africa? Ethiopia, 1999-2003. *The New Famines: Why famines persist in an era of globalization*, pp.222-244.
- Lee, H., Chung, R., & Koo, R. (2005, March). On the relationship between economic growth and environmental sustainability. In *Eminent Environmental*

Economists Symposium: 5th Ministerial Conference of Environmental and Development in Asia and the Pacific. Seoul, Korea

- Levidow, L. (2014). What Green Economy? Diverse Agendas, Their Tensions and Potential Futures. IKD Working Paper No. 73.
- Levin, A., Lin, C. ve Chu, C.J. (2002). Unit root tests in panel data: asymptotic and finite-sample properties. *Journal of Econometrics*, 108: 1-24.
- Ley, R., & Poret, P. (1997). The new OECD members and liberalisation. Organisation for Economic Cooperation and Development. *The OECD Observer*, (205), pp.38-42.
- Lewis, W. A. (2013). *Theory of economic growth*. Routledge.
- Loiseau, E., Saikku, L., Antikainen, R., Droste, N., Hansjürgens, B., Pitkänen, K., ... Thomsen, M. (2016). Green economy and related concepts: An overview. *Journal of Cleaner Production*, 139, pp.361–371.
- Lucas, E. Robert (1988), On The Mechanics of Economic Development, *Journal of Monetary Economics*, Vol. 22, Issue 1,ss. pp.3-42.
- Lucie, A. (2012, 26-28 September). The Impact of Foreign Direct Investment (FDI) on the Future Sustainable Development of Ethiopia. Paper presented at 52nd Annual Conference, Stuttgart, Germany.
- MacDonald, K. (2013). Grabbing “Green”: Cynical Reason, Instrumental Ethics and the Production of “The Green Economy”. *Human Geography*, 6, pp.46–63.
- Maddala, G.S. ve Wu, Shaowen (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and a new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Special Issue: 0305-9049.
- Mankiw, N. G. (2003). *Macroeconomics (Vol. 41)*., New York, Worth Publishers.
- Mankiw, N.G., Romer, D. and Weil, D.N. (1992). A Contribution to the Empirics of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 107(2), pp.407-437.
- Marschinski, R., & Behrle, S. (2009). The World Bank: Making the Business Case for the Environment. In Frank Biermann & B. Siebenhüner (Eds.), *Managers of Global Change: The Influence of International Environmental Bureaucracies*. Cambridge, MA: MIT Press, pp.101–142
- Martin, P. L., & Scholz, I. (2014). Policy debate| Ecuador’s Yasuní-ITT Initiative: What can we learn from its failure?. *International Development Policy* 5, pp.1-11.

- Martinez-Alier, J. (2002). Currents of environmentalism. In *The Environmentalism of the Poor. A Study of Ecological Conflicts and Valuation*. Cheltenham, England: Edward Elgar, pp.1–15.
- Mazzucato, M. (2014). *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. London: Anthem Press.
- McMichael, P. (2008). Peasants make their own history, but not just as they please... *Journal of Agrarian Change*, 8(2-3), pp.205-228.
- Meadows, D. H. (1972). *The Limits to Growth: A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind (Club of Rome, Ed.)*. New York, NY: Universe Books.
- Menamo, M.D. (2014). *Impact of Foreign Direct Investment on Economic growth of Ethiopia: A Time Series Empirical Analysis, 1974-2011*. Unpublished Master's Thesis, University of Oslo, Sweden.
- Menyah, K., Nazlıoglu, Ş. ve Wolde-Rufael, Y. (2014). Financial development, trade openness and economic growth in African countries: New insights from a panel causality approach. *Economic Modelling*, 37:386-394.
- Methmann, C., & Oels, A. (2013). 28 Vulnerability. *Critical Environmental Politics*, pp.277-286.
- Najam, A. (2003). The Case Against a New International Environmental Organization. *Global Governance*, 9(3), pp.367–384.
- Neto, J. J., Claeysen, J. C. R., & Júnior, S. P. (2019). Returns to scale in a spatial Solow–Swan economic growth model. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 533, 122055.
- Netzer, N. & Althaus (2012). *Green Economy: Turning Over a New Leaf Towards Sustainable Development?*. Friedrich-Ebert-Stiftung, Global Policy and Development.
- Newell, P., & Paterson, M. (2010). *Climate capitalism: Global warming and the transformation of the global economy*. Cambridge University Press.
- Nordhaus, W., & Tobin, J. (1972). Is Growth Obsolete? *Economic Research: Retrospect and Prospect*, 5, pp.1–80.
- O'Connor, J. (1988). *Capitalism, Nature, Socialism: A Theoretical Introduction*. *Capitalism, Nature, Socialism*, 1(1), pp.11–38.
- OECD (2008). *The OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development*,

- OECD (2011). Towards Green Growth: Monitoring Progress: OECD Indicators. OECD.
- OECD (2014). Green Growth Indicator. OECD Green Growth Studies, OECD.
- OECD. (2014). Green Growth in Action: Korea.
- OECD (2014). Japan's 50 years with OECD.
- OECD. (2013). What have we learned from attempts to introduce green-growth policies?
- OECD. (2015a). Towards Green Growth? Tracking Progress.
- OECD. (2015b). Tracking progress in reforming support for fossil fuels. In OECD Companion to the Inventory of Support Measures for Fossil Fuels 2015 ,Paris, France: OECD Publishing, pp. 41–49.
- OECD (2016). Better Policies for 2030 An OECD Action Plan on the Sustainable Development Goals.
- OECD. (2017b). Employment Implications of Green Growth: Linking jobs, growth, and green policies. OECD Report for the G7 Environment Ministers. Retrieved from
- OECD. (2018a). Effective Carbon Rates 2018—Pricing Carbon Emissions Through Taxes and Emissions Trading, Summary.
- OECD. (2018b). Inclusive solutions for the green transition: Competitiveness, jobs and social dimensions. Agenda & Speakers of the 2018 Green Growth and Sustainable Development Forum and the 6th Annual Conference of the Green Growth Knowledge Platform.
- OECD. (2018c). OECD Work on Green Growth.
- OECD. (2018d). Tracking progress in reforming support for fossil fuels. In OECD Companion to the Inventory of Support Measures for Fossil Fuels 2018, Paris, France: OECD Publishing, pp.11–26.
- OECD. (2019). Economic and Public Dipomacy. Retrieved from GOV.SI Portal:
- Oketch, M.O. (2006). Determinants of human capital formation and economic growth of African countries. *Economics of Education Review*, 25(5), pp.554-564.
- Oxford Analytica. (2021). Costa Rica's OECD membership may assist its recovery. *Emerald Expert Briefings*, (oxan-db).
- Öztürk, B. E. (2016). Uluslararası Ekonomik Entegrasyonlar ve Kuruluşlar. Ekin Kitabevi.

- Öztürk, S. & Ülger, Ö. (2016). Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma Ve Kara Para Aklamadaki Rolü. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), ss.237-254.
- Pamukçu, F. (2011). Finansal raporlama ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflıkta kurumsal yönetimin önemi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (50), ss.133-148.
- Parasız, İ. (2012). Uluslararası Mali ve Ekonomik Kuruluşlar. Ezgi Kitabevi.
- Paulo, S., Francisco, B., Charlotte, D., Laura, G., & Deborah, N. (2013). OECD reviews of evaluation and assessment in education teacher evaluation in Chile 2013. OECD Publishing.
- Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. IZA Discussion Paper No:1240, Institute of the Study of Labor, August 2004, Bonn, Germany.
- Pesaran, M.H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. Journal of Applied Econometrics, 22:265-312.
- Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. Journal of Econometrics, 142(1), 50-93.
- Pesaran, M. H., Ullah, A. ve Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross section independence. Econometrics Journal, 11(1), 105-127.
- Tatoğlu, F. Yerdelen (2013). Panel veri ekonometrisi. Beta Yayınevi, 2.Baskı, Ekim 2013, İstanbul.
- Taylor, M. P. ve Sarno, L. (1998).The behavior of real exchange rates during the post-Bretton Woods period. Journal of International Economics, 46:281-312.
- Peterson, N. D. (2012). Developing climate adaptation: The intersection of climate research and development programmes in index insurance. Development and Change, 43(2), pp.557-584.
- Petrakos, G., Arvanitidis, P. and Pavleas, S. (2007). Determinants of Economic Growth: The Experts' View. Dynamic Regions in a Knowledge-Driven Global Economy: Lessons and Policy Implications for the European Union (DYNREG) Research Project.
- Porras, I. (2012). Costa Rica's 'Green Economy' shows that Money can grow on Trees." Guardian, June 29.
- Ravallion, M. (2016). The World Bank: Why It Is Still Needed and Why It Still Disappoints. Journal of Economic Perspectives, 30(1), pp.77-94.

- Reyhan, A. (2014). Sürdürülebilir Üretim-Tüketim Politikaları Çerçevesinde. Yeşil Ekonomi Üzerine Bir Değerlendirme, Memleket Siyaset Yönetim Dergisi (MSY), 9(22), pp.327-347.
- Rockström, J., Falkenmark, M., Karlberg, L., Hoff, H., Rost, S., & Gerten, D. (2009). Future water availability for global food production: The potential of green water for increasing resilience to global change. *Water resources research*, 45(7), pp.1-16.
- Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth. *Journal of political economy*, 94(5), pp.1002-1037.
- Routledge, P., & Cumbers, A. (2013). *Global justice networks: Geographies of transnational solidarity*. Manchester University Press.
- Sachs, J. D., & Warner, A. M. (1995). Natural resource abundance and economic growth (No. w5398). National Bureau of Economic Research Working Paper No. 5398.
- Sarı, A. (2013). İşletmelerde kurumsal yönetim açısından iç kontrol ve iç denetimin önemi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarkar, S. (1999). Eco-Capitalism—Can It Work? In *Eco-Socialism or Eco-Capitalism? A Critical Analysis of Humanity's Fundamental Choices* London, England: Zed Books, pp.140–180.
- Sayılı, U., Sayman, Ö. A., Vehid, S., Köksal, S. S., & Erginöz, E. (2017). Türkiye ve OECD ülkelerinin sağlık göstergeleri ve sağlık harcamalarının karşılaştırılması. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), ss.1-12.
- Schmelzer, M. (2016). *The Hegemony of Growth: The OECD and the Making of the Economic Growth Paradigm*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Schmitz, H. (2015). Green transformation: Is there a fast track? In I. Scoones, M. Leach, & P. Newell (Eds.), *The Politics of Green Transformations* London, England: Routledge, pp.170–184.
- Schricke, C. (1994). Mexico, 25th member of the OECD. *Organisation for Economic Cooperation and Development. The OECD Observer*, (188), pp.4-7.
- Sklair, L. (2001). *The Transnational Capitalist Class and the Struggle for the Environment*. In *The Transnational Capitalist Class* Malden, MA: Blackwell Publishers, pp.198–254.

- Skuodis, M. (2018). Lithuania's Membership in the OECD: Benefits are Already Here. *Lithuanian Foreign Policy Review*, (37), pp.37-40.
- Smith, A., & Sawyer, A. J. (2011). The Impact of OECD Membership upon New Zealand's International Tax Policy and DTA Negotiations-A Comparative Text Analysis. *J. Australasian Tax Tchrs. Ass'n*, 6(1), pp.1-19.
- Spaargaren, G. (2000). Ecological Modernization Theory and the Changing Discourse on Environment and Modernity. In G. Spaargaren, A. P. J. Mol, & F. H. Buttel (Eds.), *Environment and Global Modernity*, London, England: Sage, pp.41-71.
- Stern, N. (2006). *Stern Review: The Economics of Climate Change: Executive Summary*.
- Swilling, M. (2011). Reconceptualising urbanism, ecology and networked infrastructures. *Social Dynamics*, 37(1), pp.78-95.
- Şahin, D. (2018). OECD ülkelerinde girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyüme üzerine etkisi: Panel veri analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), ss.81-90.
- Temple, J. (1999). A Positive Effect of Human Capital on Growth. *Economics Letters*, 65(1), pp.31-134.
- Tezel, Y. (1989). *İktisadi Büyüme*, Ankara: Ankara Yayıncılık.
- Tienhaara, K. (2014). Varieties of green capitalism: economy and environment in the wake of the global financial crisis. *Environmental Politics*, 23(2), pp.187-204.
- Trainer, T. (2008). A short critique of the Stern Review. *Real-World Economics Review*, (45), pp.54-58.
- Tromans, S. (2010). *Nuclear Law: The Law Applying to Nuclear Installations and Radioactive Substances in its Historic Context*, Bloomsbury Publishing, Oregon.
- Türkeş, M., Sümer, U. M. ve Çetiner, G. 2000. 'Küresel iklim değişikliği ve olası etkileri', Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları (13 Nisan 2000, İstanbul Sanayi Odası), , ÇKÖK Gn. Md., Ankara, ss.7-24
- Ülkü, H. (2004). *R&D, innovation, and economic growth: An empirical analysis*. International Monetary Fund.
- UNEP. (2008). *Background paper on green jobs*. UNEP Publishing.
- UNEP. (2009a). *A Global Green New Deal: Policy Brief*.

- UNEP. (2009b). *Global Green New Deal*. Nairobi: UNEP.
- UNEP. (2010). *The Economics of Ecosystems & Biodiversity: Mainstreaming the Economics of Nature. A Synthesis of the Approach, Conclusions and Recommendations of TEEB*. Geneva, Switzerland: UNEP.
- UNDP. (2011a). *Human Development Report 2011, Sustainability and Equity: A Better Future for All*.
- UNEP. (2011a). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication - A Synthesis for Policy Makers*. Nairobi, Kenya.
- UNEP Finance Initiative, & Global Canopy Programme (Eds.). (2012). *The Natural Capital Declaration*.
- UNEP. (2012, December 21). *United Nations Environment Programme Upgraded to Universal Membership Following Rio+20 Summit*.
- UNEP. (2013). *China's Green Long March: A Study of Renewable Energy, Environmental Industry and Cement Sectors*. Nairobi: UNEP.
- UNEP. (2014). *Korea's Pathway to a Green Economy*.
- UNEP. (2017). *Funding facts*. Retrieved March 1, 2018, from UN Environment website:
<http://www.unenvironment.org/about-un-environment/funding/funding-facts>
- Üstün, O. (2008). *Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede uluslararası girişimler ve araçlara toplu bakış*. *Bankacılar Dergisi*, 65, ss.9-36.
- Vargas-Alzate, L. F. (2022). *Colombia's accession to the OECD as a strategy for insertion in an unfavorable context*. *Oasis-Observatorio De Analisis De Los Sistemas Internacionales*, 123-143.
- Von Moltke, K. (1996). *Why UNEP Matters*. In H. O. Bergesen & G. Parmann (Eds.), *Green Globe Yearbook*, Oxford, England: Oxford University Press, pp.55–64.
- Weizsäcker, E. U. von, Hargroves, K., Smith, M., Desha, C., & Stasinopoulos, P. (2010). *Faktor Fünf: Die Formel für nachhaltiges Wachstum*. Munich, Germany: Droemer.
- Westerlund, J., Hosseinkouchack, M. ve Solberger, M. (2016). *The Local Power of the CADF and CIPS Panel Unit Root Tests*. *Econometric Reviews*, 35(5):845–870.
- Winkler, H. (2007). *Long-term mitigation scenarios. Project Report*. Energy Research Centre, University of Cape Town, Cape Town, South Africa.

- World Bank. (2010). World Bank Climate Change Strategy for Africa calls for Adaptation, Mitigation and Additional Financing. The World Bank.
- World Bank (2012). Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. Washington, DC: World Bank.
- World Bank. (2013a). Ethiopia Economic Update – Laying the Foundation for Achieving Middle Income Status. The World Bank.
- World Bank. (2013b). Breathing New Life into Carbon Markets [Text/HTML]. from World Bank.
- World Bank. (2017). Executive Summary. In The Growing Role of Minerals and Metals for a Low Carbon Future (pp. xii–xv). Washington, D.C.: The World Bank
- World Bank. (2018). World Bank Group Announces \$200 billion over Five Years for Climate Action. Retrieved December 11, 2018, from World Bank.
- Yalçın, A. Z. (2017). Yeşil Büyüme Çevre Kirliliği ve Eşitsizliklere Karşı Yeni Bir Büyüme Paradigması. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Yamak, R. ve Köseoğlu, M. (2006). Uygulamalı İstatistik ve Ekonometri (3. Baskı), Celepler Matbaacılık: Trabzon.
- Yanıkaya, H. (2003). Trade openness and economic growth: a cross-country empirical investigation. *Journal of Development Economics*, 72, pp.57– 89.
- Yardımcı, P. (2014). Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar. Detay Yayıncılık.
- Yeldan, E., & Voyvoda, E. (2015). Türkiye İçin Düşük Karbonlu Kalkınma Yolları ve Öncelikleri. WWF-Türkiye ve İstanbul Politikalar Merkezi.
- Yılmaz, Ö. (2014). Küresel Bağlamda ve Türkiye’de Vergi Rekabeti. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yolal, M. ve Anavatan, A. (2017). Ülkelerarası büyüme farklılıklarını açıklanmasında kurumların önemi: panel veri analizi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(632): 39-53.
- You, G.J.Y. and Ringler, C. (2011). Climate Change Impacts in Ethiopia HydroEconomic Modeling Projections. IFPRI Research Brief
- Zhang, W. B. (2018). Economic growth theory: capital, knowledge, and economic Structures. Routledge.

İnternet Kaynakları

Erişim Tarihi: 20.01.2022, 15:19

Retrieved from <https://www.cbd.int/development/doc/UNEP-global-green-new-deal.pdf>

Erişim Tarihi: 24.01.2022, 18:52

http://www.unescap.org/esd/environment/mced/documents/materials/EG_ES.pdf

Erişim Tarihi: 05.02.2022, 10:25

https://www.reuters.com/article/idUSL03357553._CH_.2400

Erişim Tarihi: 09.02.2022, 12:36

<http://hdl.handle.net/10419/22095>

Erişim Tarihi: 17.02.2022, 22:45

<https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2014/05/29/new-report-all-above-energy-strategy-pathsustainable-economic-growth>

Erişim Tarihi: 22.02.2022, 15:21

<ttp://www.eurodad.org/Entries/view/4395/2011/02/10/Storm-onthe-horizon-Why-World-Bank-Climate-Investment-Funds-could-do-more-harm-than-good>

Erişim Tarihi: 28.02.2022, 19:59

<https://docplayer.net/155508906-Global-warming-of-1-5-c.html>

Erişim Tarihi: 03.03.2022, 18:48

<http://pib.nic.in/archieve/others/2014/jul/gbEngSpeech.pdf>

Erişim Tarihi: 13.03.2022, 20:15

<https://doi.org/10.1787/9789264111356-en>

Erişim Tarihi: 15.03.2022, 12:39

<https://doi.org/10.1787/9789264202030-en>

Erişim Tarihi: 20.03.2022, 10:58

<http://www.oecd.org/greengrowth/48224539.pdf>

Erişim Tarihi: 29.03.2022, 16:51

[http://www.oecd.org/korea/green growthinactionkorea.htm](http://www.oecd.org/korea/green%20growthinactionkorea.htm)

Erişim Tarihi: 10.04.2022, 15:36

<http://www.oecd.org/env/towards-green-growth-9789264234437-en.htm>

Erişim Tarihi: 19.04.2022, 13:32

<https://www.oecd.org/environment/employment-implications-of-green-growth-oecd-report-g7-environment-ministers.pdf>

Erişim Tarihi: 29.04.2022, 15:32

http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130129110402/http://www.hm-treasury.gov.uk/d/Executive_Summary.pdf

Erişim Tarihi: 30.04.2022, 18:45

<http://www.johannesburgsummit.org/html/documents/backgrounddocs/nsdsreport.pdf>

Erişim Tarihi: 11.05.2022, 13:32

https://www.unep.org/greeneconomy/sites/unep.org/greeneconomy/files/field/image/green_economyreport_final_dec2011.pdf

Erişim Tarihi: 16.05.2022, 15:45

<http://www.naturalcapitalfinancealliance.org/wp-content/uploads/2013/12/The-NaturalCapital-Declaration-EN.pdf>

Erişim Tarihi: 18.05.2022, 14:52

<http://www.unep.org/greeneconomy/AdvisoryServices/Korea/tabid/56272/Default.aspx>

Erişim Tarihi: 21.05.2022, 19:58

<http://www.greengrowthknowledge.org/resource/global-green-new-deal-policy-brief>

Erişim Tarihi: 29.05.2022, 12:36

<http://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/united-nations-environment-programme-upgraded-universal-membership>

Erişim Tarihi: 03.06.2022, 10:53

http://siteresources.worldbank.org/EXTSDNET/Resources/Inclusive_Green_Growth_May_2012.pdf

Erişim Tarihi: 09.06.2022, 15:32

<http://doi.org/10.26650/imj.2019.86.0005>.

Erişim Tarihi: 16.06.2022, 19:45

<http://pubdocs.worldbank.org/en/368601543772742074/2025-Targets-to-Step-Up-Climate-Action.pdf>

Erişim Tarihi: 19.06.2022, 13:32

<https://doi.org/10.1108/OXAN-DB262115>

Erişim Tarihi: 21.06.2022, 23:45

<https://www.oecd.org/dac/Better%20Policies%20for%202030.pdf>

Erişim Tarihi: 25.06.2022, 11:26

http://www.mzz.gov.si/en/economic_and_public_diplomacy/oecd/oecds_role_mission_and_significance/

Erişim Tarihi: 29.06.2022, 14:38

<https://www.mofa.go.jp/files/000027193.pdf>

Erişim Tarihi: 08.07.2022, 19:17

<https://www.oecd.org/newsroom/34011915.pdfS>

Erişim Tarihi: 16.07.2022, 21:36

<https://www.oecd.org/about/document/ratification-oecd-convention.htm>

Erişim Tarihi: 19.07.2022, 11:53

<https://www.oecd.org/economy/avisionforpolandjoiningtheworldsmostadvanced.htm>

Erişim Tarihi: 25.07.2022, 22:19

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5ee17ef3-en/index.html?itemId=/content/paper/5ee17ef3-en#:~:text=Finland%20ratified%20the%20OECD%20Convention,of%20the%20OECD%20Observer%20assisted.>

Erişim Tarihi: 09.08.2022, 23:37

<http://pubdocs.worldbank.org/en/189851543772751358/Adaptation-and-Resilience-Action-Plan-KeyMessages.pdf>

Erişim Tarihi: 16.08.2022, 10:48

<http://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2018/12/03/world-bank-group-announces-200-billion-over-five-years-for-climate-action>

Erişim Tarihi: 25.08.2022, 14:25

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2013/03/13/breathing-new-life-into-carbon-markets>

Erişim Tarihi: 15.09.2022, 16:39

Retrieved from <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/effective-carbon-rates-2018-summary.pdf>

TABLULAR LİSTESİ

Table 1. OECD Üye Ülkeler	64
Table 2. Modele İlişkin Veriler	86
Table 3. Yatay Kesit Bağımlılığı Analiz	90
Table 4. CIPS Birim Kök Testi Sonuçları	90
Table 5. Hausman Testi	91
Table 6. Otokorelasyon Testi	91
Table 7. Değişen Varyans Testi.....	91
Table 8. Driscoll-Kraay Tahmincisi	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Oecd'nin İşleyişi.....	82

ÖZGEÇMİŞ

Fidan ABDULAMEER HUSSEIN ALBAYATI, Liseden sonra Tikrit Üniversitesi'nden 61.38 puan ile mezun oldu. Araştırmacının herhangi bir akademik yayını ve tecrübesi bulunmamakla birlikte herhangi bir işte de çalışmamaktadır.